

Suomalainen huippu-urheilijainainen

Millaisena huippu-urheilijainainen näkee asemansa 2000-luvun urheilukulttuurissa ja
-mediassa

Pro gradu

Lapin yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Mediakasvatuspainotteinen

luokanopettajakoulutus

Pia Rantala

Ohjaaja: Kaarina Määttä

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Suomalainen huippu-urheilijainainen

Millaisena huippu-urheilijainainen näkee asemansa 2000-luvun urheilukulttuurissa ja -mediassa

Pia Rantala

Mediakasvatuspainotteinen luokanopettajakoulutus

Pro gradu –työ

95 s.

2006

Tiivistelmä:

Tämä tutkimus tarkastelee suomalaisia huippu-urheilijainaisia vallitsevassa urheilukulttuurissa ja median ympäröimässä urheilumaailmassa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten huippu-urheilijainaiset kokevat median läsnäolon urheilussa. Ja miten huippu-urheilijainainen puhuu itsestään naisena ja urheilijana aikamme urheilukulttuurissa.

Naisten kilpaurheilu kehittyi miesten urheilun ohella 1900-luvun Suomessa. Poikkeus miesten urheilemiseen oli se, että naiset saivat osakseen kiivasta vastustusta. Sukupuolierottelu näkyy edelleen hyvin vahvasti urheilussa ja urheilun standardit perustuvat edelleen miesurheilijoihin. Urheilumaailman tasa-arvo sukupuolten välillä on iso haaste tasa-arvoa ajavalle toiminnalle. Media on hyvin vahvasti vaikuttamassa 2000-luvun suomalaiseen huippu-urheiluun. Urheilun ja median liitosta voidaan käyttää nimitystä mediaurheilu. Urheilu ja urheilijat tuotteistetaan yhä enemmän mediaurheilun maailmassa.

Tässä tutkimuksessa huippu-urheilua tarkastellaan feministisen urheilututkimuksen kautta. Feministinen urheilututkimus tarkastelee sukupuolen merkitystä urheilussa. Naisurheilun kehittymisen lähtökohtia kuvataan tutustumalla naisurheilun liikkeellelähtoon Suomessa. Tutkimus tarkastelee myös suomalaisen median suhdetta naisten urheilemiseen.

Huippu-urheilijainasten kokemuksia on kerätty tätä tutkimusta varten teemahaastatteluiden avulla. Aineisto on kerätty haastattelemalla neljää suomalaista huippu-urheilijainaista, joilla on erilaiset lajitaustat. Analyysimenetelmänä on käytetty laadullista sisällönanalyysia.

Tulosten mukaan huippu-urheilijainainen kokee median etäiseksi toimijaksi urheilun maailmassa. Media koetaan pakolliseksi urheilun osa-alueeksi, joka vie huomion omista urheilullisista tavoitteista. Oman lajin ja tukijoiden hankkimisen kannalta media koetaan hyödylliseksi. Suomalainen huippu-urheilijainainen ei tarvitse ympärilleen julkisuutta. Urheilumaailma koetaan suhteellisen tasa-arvoiseksi. Naisellisuus ja äitiys nousevat urheilijainaisen kokemuksissa tärkeiksi ja merkittäviksi asioiksi. Tutkimus osoittaa, että huippu-urheilijainainen keskittyy urheilemiseen ja sulkee ympäriltään urheilun ulkopuoliset asiat pois.

Avainsanat: sisällönanalyysi, huippu-urheilu, media, sukupuoli

Sisällys

1 Johdanto	5
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja kuvaus	5
1.2 Tutkimusongelmat	7
2 Tutkimusprosessi	10
2.1 Laadullinen sisällönanalyysi metodina	10
2.2 Tutkimushenkilöiden valinta ja kuvaus	11
2.3 Teemahaastattelu tiedonhankintatapana	13
2.4 Teemahaastattelujen toteutus	14
2.5 Aineiston analyysi	15
2.6 Luotettavuus	17
3 Naisurheilun tutkimus	20
3.1 Sukupuoli ja urheilu	20
3.2 Feministinen urheilututkimus	24
4 Urheilu ja naiset Suomessa	26
4.1 Lähtökohtia naisurheilun kehittymiseen	26
4.1.1 Naisvoimistelusta kohti kilpaurheilua	27
4.1.2 Suhtautuminen urheileviin naisiin	33
4.2 Naisurheilun maailma	39
5 Suomalainen joukkoviestintä urheilussa	45
5.1 Urheilujournalismin kehitys	45
5.2 Joukkoviestinnän suhde naisurheiluun	46
5.3 Mediaurheilu	50
6 Tutkimustulokset: Urheilevan naisen ajatuksia	54
6.1 Keskustelua mediasta	54
6.1.1 Median merkitys urheilu-uralla	54
6.1.2 Suhde mediaan	60

6.2 Urheilumaailman tasa-arvo	62
6.3 Elämää huippu-urheilijana ja naisena	67
6.3.1 Urheileva nainen vallitsevassa urheilukulttuurissa	67
<i>Kauneus</i>	67
<i>Miehinen urheilumaailma</i>	72
6.3.2 Naiseus ja huippu-urheilu	75
<i>Feminiinisyyys</i>	75
<i>Parisuhde</i>	77
<i>Äitiys</i>	78
<i>Huippu-urheilijanainen</i>	79
7 Pohdinta	81
7.1 Johtopäätökset	81
7.2 Naisurheilun tasa-arvotyö	84
7.2.1 Suomessa toteutuva urheilun tasa-arvoa ajava toiminta	84
7.2.2 Kansainvälinen aspekti	86
8 Lähteet	90

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja kuvaus

Pro gradu-työni käsittelee naisten urheilemisen analysointia alkuvaiheista 2000-luvulle. Huomion kohteena ovat huippu-urheilijanaisten ajatukset vallitsevassa urheilukulttuurissa. Keskityn käsittelemään urheilua feministisen urheilututkimuksen sekä mediatutkimuksen kautta. Suomessa feminististä urheilututkimusta on tehty verrattain vähän. Tällä hetkellä tuorein alan tutkimus on Riitta Pirisen väitöskirja *Urheilevista Naisista* lehtiteksteissä. Tutkimus on antanut suuntaviivoja myös omalle tutkimukselleni. Pirinen tuo esille feministisen urheilututkimuksen avulla naisen ”toiseuden” urheilumaailmassa, joka on myös tässä tutkimuksessa olennainen asia. (Pirinen 2006.) Miehinen urheilukulttuuri tarkoittaa sitä, että urheilua johtavat sekä hallitsevat miehet. Urheilupäätäjät ovat lähestulkoon aina miehiä, mikä tarkoittaa sitä, että naisnäkökulma on ala-arvoisesti edustettu. Päätöksenteossa ei aina osata huomioida naisnäkökulmaa ja lisäksi urheiluvalmentajat ovat hyvin usein miehiä. Koska urheilu perustuu tuloksiin, nähdään miesten urheilu usein kiinnostavampana kuin naisten, mikä vähentää median ja yleisön kiinnostusta naisurheiluun.

Käsitys ”heikommasta sukupuolesta” on elänyt sitkeästi naisten urheilun alkua ajoilta saakka. Sukupuoliroolien tarpeellisuutta on perusteltu monin eri tavoin. Urheilua on pidetty miesten alueena läpi urheilun historian. Naisurheilun vastustajat ovat naisten urheilemisen alkuaikoina katsoneet urheilun olevan naisille epäsopivaa terveyshaittojen takia. Naisten miehisten ominaisuuksien on uskottu korostuvan ja vahingoittavan heidän sukupuolisuuttaan. Naiset eivät ole hallinneet urheilusuoritusten tekniikkaa yhtä hyvin kuin miehet, joten heidän ei ole katsottu ansaitsevan tasa-arvoisuutta urheilussa. Urheilu ei ole ollut sopivaa naisille, koska terveysriskit ovat olleet fyysisesti ja psyykkisesti ilmeisiä (Nevala 1996, 15). Vastusteluista huolimatta on naisten kilpaurheilu yleistynyt vuosien myötä ja saanut laajaa kannatusta naisten parissa. Naisten kilpaurheilua on puolusteltu viittaamalla tasa-arvoon miesten suhteen sekä aktiivisen liikunnan tuomiin positiivisiin terveysvaikutuksiin. Urheilumaailman tasa-arvon katsotaan olevan ensiarvoisen tärkeä osa huippu-urheilua, kuten tasa-arvo muillakin elämän osa-alueilla. Tasa-arvo-ongelmat kuitenkin elävät mukana urheilun eri osa-alueilla. Nainen on monessa

suhteessa eriarvoinen urheilun maailmassa, mikä näkyy naisurheilun historiassa sekä nykyhetkessä. Naiset ovat järjestäytyneet kansainvälisesti saavuttaakseen tavoitteensa urheilussa, mikä on lopulta johtanut kielteisten asenteiden murtumiseen ainakin osittain.

Huippu-urheiluun kuuluu tiiviisti media, mitä olen käsitellyt suhteessa naisten urheilemiseen ja siinä representoitumiseen. Millä tavalla urheiluun vahvasti liittyvä media vaikuttaa urheilijaan ja hänen uraansa? Urheilu on kehittymässä yhä enemmän median tahdittamana ja median tarpeiden mukaan. Tämä tuo muutoksia niin urheilijana olemiseen kuin urheilun olemukseen. Median valta on huippu-urheilussa todellinen. Mediaurheilu on käsite, jota Pirinen kuvaa tiedotusvälineiden esittämäksi urheiluksi. (Pirinen 2006.) Miten nainen kokee median ja urheilun liittoutumisen? Urheilijana on usein ristiriitaisessa asemassa miehisessä urheilukulttuurissa. Usein naisten urheilemiseen liitetään etuliite, joka kertoo kyseessä olevan naisurheilu. Kun taas puhutaan miesurheilusta erillisiä etuliitteitä ei tarvita, koska oletusarvo on, että urheilu on miehistä. Median tarkoitusperiä usein kyseenalaistetaan sen suhteen, että kiinnostavatko naisurheilijan kohdalla urheilusaavutukset vai mahdollisesti urheilijan ulkonäkö. Nainen kuvataan urheilumediassa usein adjektiiveilla. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä naisurheilijat itse ajattelevat median läsnäolosta urheilussa. Ja miten huippu-urheilijana kokee tasa-arvon toteutuvan urheilun maailmassa. Tutkimus tarkastelee myös naisurheilijan ajatuksia naiseudesta urheilijana aikamme kulttuurin muokkaamana.

Tutkimusta varten olen haastatellut neljää eri yksilölajia edustavaa huippu-urheilijanaista. Haastatteleman urheilijat ovat eri vaiheissa urheilu-urillaan. Tutkimusraporttini koostuu teoreettisesta ja empiirisestä osuudesta. Teoreettisessa osuudessa keskityn kuvailemaan naisurheilun tutkimusta ja sukupuolen merkitystä urheilun maailmassa. Tarkastelen myös naisurheilun liikkeellelähtöä Suomessa. Lisäksi tarkastelen suomalaista mediaa urheilussa sekä sen suhdetta naisten urheilemiseen. Empiirisen osuuden aloitan kuvaamalla tutkimusongelmat sekä tutkimusprosessin. Tutkimustuloksissa kuvaan urheilevan naisen ajatuksia. Pohdinnassa kokoan yhteen tutkimustulokset ja tarkastelen niitä teoreettisessa viitekehyksessä. Lopuksi kuvailen urheilun tasa-arvoa ajavaa toimintaa.

1.2 Tutkimusongelmat

Olen edellä kuvannut tutkimukseni lähtökohtia eli tutkimusongelmieni taustaa. Kiteytettynä olen asettanut tutkimukselleni kaksi pääongelmaa:

1. Miten media käsittelee naishuippu-urheilijaa (naishuippu-urheilijan itsensä kertomana)?
2. Miten naishuippu-urheilija puhuu itsestään naisena ja urheilijana (median ja aikamme muokkaamana)?

Tutkimuksessa on tarkoitus keskittyä naisurheilijoihin ja tutkia urheilun tasa-arvokysymyksiä yleisesti sekä heidän näkökulmastaan. Olen haastatellut tutkimusta varten neljää huippu-urheilijanaista eri lajitaustoista. Haastattelut ovat intensiivisiä teemahaastattelun avulla toteutettuja keskusteluja huippu-urheilijanaisten maailmasta vallitsevassa kulttuurissa ja ajassa. Tutkimuksen tärkein ydin kohdistuu huippu-urheilijoihin, jotka ovat naisia. En halua erotella urheilijoita naisiin tai miehiin varsinaisesti vaan rajata tutkimuksen kohdistumaan ainoastaan naisurheilijoihin, koska kysymyksessä on feministinen tutkimusote. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten media käsittelee naishuippu-urheilijaa? Tarkoituksena on keskittyä urheilijan omaan näkökulmaan, heidän itsensä kertomaan. Pääpaino mediassa urheilun saralla kohdistuu miehiin. He hallitsevat lehtien palstoja ja vievät parhaimmat ohjelma-ajat television urheilulähetyksistä. Naisten urheilu ei saa samanlaista huomiota ja arvostusta osakseen kuin vastaavasti miesten, mikä tulee hyvin esille pelkästään selailemalla sanomalehtien urheilusivuja. Urheilusivujen pääuutiset koskevat useammin miehiä ja naisten urheiluotsikot ovat vaatimattomammin esillä. Siitä huolimatta naiset urheilevat työkseen ja ansaitsevat elantonsa urheilun avulla, joskin usein pienemmillä palkkioilla kuin miehet. Samanlainen epätasapaino ei ole uusi muillakaan elämän osa-alueilla, sillä samanlainen vääristymä sukupuolten välillä vallitsee useilla eri aloilla työyhteisöissä. Usein miehen tekemä työ on arvostetumpaa rahallisesti kuin vastaava naisen tekemä työ. Miten naisurheilija kokee tämän urheilumaailman vinouman?

Haluan lisäksi selvittää, miten naishuippu-urheilija puhuu itsestään naisena ja urheilijana vallitsevassa urheilu- ja mediakulttuurissa? Miten urheilijan ulkonäkö ja persoona liittyvät itsessään urheiluun ja urheilemiseen? Voiko persoonalla ja ulkonäöllä olla mahdollisesti negatiivisesti tai positiivisesti vaikuttavia tekijöitä uran kannalta? Miten urheilija kokee itse oman ulkonäkönsä ja sen merkityksen sekä naiseuden? Onko naiseus itsessään jokin lisämerkityksen tuova tekijä urheilussa? Ja miten naiseus tulee esiin huippu-urheilussa? Miten nämä seikat konkreettisesti ilmenevät mediassa, urheilijassa itsessään tai yleisessä ajattelussa? Se, että naisurheilija usein adjektiivien kera kuvaillaan urheiluselostuksissa, haastatteluissa, lehtiartikkeleissa ynnä muissa sellaisissa, kertoo siitä, mihin huomio kohdistuu. Nainen on arvostelun kohde, ja seksikkyyys sekä vähäpukeisuus ovat urheilun arkipäivää. Vähäpukeiset, hyvän vartalon omaavat urheilijat ovat usein kameroiden kohteina, näiden ollessa mediaa kiinnostavaa materiaalia. Ja olen kuullut useammankin miehen suusta sen, että mitä vähemmissä pukeissa naiset urheilevat, sitä miellyttävämpi ja kiinnostavampi heitä on katsoa, vaikka urheilu itsessään ei niin hohdokasta olekaan, heikon tulostason vuoksi. Miksi urheilijoiden täytyy pukeutua vähän peittäviin asuihin? Onko kysymyksessä naisten oma tahto vai ovatko urheiluasut urheilun maailmassa sivuseikka? Onko olemassa jotain perusteltuja syitä, vai niukkeneeko varustus vain ajan saatossa? Tietysti näin saadaan media ja yleisö tyytyväiseksi, mutta mitä mieltä naisurheilijat ovat itse asiasta? Onko sillä vaikutusta urheilijan omaan identiteettiin? Voisin kyllä myös kuvitella, että voi olla urheilijan mielestä myös miellyttävää esitellä hyvin hoidettua ja treenattua kehoa. Kaikki voivat näin ihailla täydellisiä vartaloita ja pyrkiä siihen ehkä myös itse, mikä voi siis olla kimmoke liikunnan aloittamiselle. Mutta todellisuudessa paineet esiintyä kauniina, seksikkäänä, vähäpukeisena ja täydellisenä urheilijana voivat olla urheilijan persoonalle haitallisia, muiden tavoitteiden ja paineiden ohella.

Urheilujournalismia on tutkittu paljon, mutta itsessään urheilijan näkemystä mediasta ei näy aiemmissa tutkimuksissa. Urheilijan näkökulmasta lähtevä tarkastelu tuo tutkimukseen jotain uutta. Mielenkiintoni huippu-urheilijan elämää kohtaan perustuu siihen, että olen henkilökohtaisesti kiinnostunut urheilusta sekä mediakasvatuksen opinnoista. Mediassa on viime aikoina esiintynyt keskusteluja urheilijan roolin muuttumisesta esiintyväksi mediapersoonaksi. Huippu-urheilijat elävät normaalia elämää, jossa työ on urheilu, mutta vapaa-aika ei välttämättä ole samanlaista kuin ei-

julkisuudessa elävien ihmisten. Huippu-urheilu on kokonaisvaltainen osa elämää, missä media elää mukana niin työssä kuin vapaa-aikana. Lisämerkitystä tuo sukupuoli, joka niin usein urheilun yhteydessä erikseen mainitaan. Esille on noussut mediassa viime aikoina paljon myös urheilijan ulkonäkö, joka voi vaikuttaa jopa urheilijan uskottavuuteen ja leimautumiseen tai päinvastoin kasvavaan median kiinnostukseen.

2 Tutkimusprosessi

2.1 Laadullinen sisällönanalyysi metodina

Laadullinen eli kvalitatiivinen menetelmä on yksinkertaistettuna aineiston muodon kuvausta ei-numeraalisesti. Laadullisella aineistolla tarkoitetaan pelkistetyimmillään aineistoa, joka on ilmiösultaan tekstiä. Teksti voi olla syntynyt tutkijasta riippuen eri tavoin. (Eskola & Suoranta 1996, 9 – 11). Tässä tutkimuksessa teksti on syntynyt teemahaastattelujen avulla. Eskola & Suoranta mainitsevat, että kvalitatiivinen tutkimus ei pyri tilastollisiin yleistyksiin vaan pyrkii antamaan teoreettisesti mielekkään tulkinnan jostain ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 1996, 34.) Huippu-urheilijanaiset vallitsevassa media- ja urheilukulttuurissa on ilmiö, josta pyrin tutkimuksen avulla antamaan Eskolan & Suorannan mainitseman teoreettisesti mielekkään tulkinnan laadullisen tutkimuksen menetelmin.

Laadullisen tutkimusmenetelmän erityispiirteinä voidaan Vilkan mukaan pitää sitä, että totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta ei ole tutkimuksen tavoitteena. Tavoitteena voidaan pitää tutkimuksen tulkintojen avulla löydettyjä merkityksiä, jotka eivät ole välittömän havainnon tavoitettavissa. Välittömän havainnon tavoittamattomissa olevat asiat ovat arvoituksia, joita tutkimuksen on tarkoitus ratkaista. Vilkan mukaan ihmisten kokemusten avulla voidaan luoda vihjeitä, joiden avulla tehdään tulkintoja eli ratkaistaan arvoituksia. (Vilka 2005, 98.)

Tutkimukseni menetelmänä käytän sisällönanalyysiä eli tekstianalyysiä, jonka avulla laadullista aineistoa voidaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysillä dokumenttien sisältöä kuvataan sanallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105 – 107). Teemahaastattelujen avulla kerätty aineisto on järjestettävissä tiiviiseen ja selkeään muotoon, josta johtopäätökset on helppo muodostaa. Tuomi & Sarajärvi mainitsevat, että sisällönanalyysillä tehdyissä tutkimuksissa johtopäätökset esitetään mielekkäällä tavalla eikä vai järjestetyn aineiston tulosten esittelynä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, s. 105.) Tarkoitukseni on löytää aineistosta syvempiä merkityksiä, jotka tuovat johtopäätöksiin lisäarvoa. Laadullisen aineiston analysoinnin tarkoituksena on informaatioarvon lisääminen tutkittavana olevasta

ilmiöstä, koska hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan mielekkäitä, selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä, kuten Tuomi & Sarajärvi mainitsevat. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110.)

2.2 Tutkimushenkilöiden valinta ja kuvaus

Tutkimukseni lähtökohta on tutkia urheilijan kokemuksia mediasta sekä urheilijana että naisena olemisesta. Aineisto on kerätty urheilijoilta teemahaastattelun avulla. Haastateltavat ovat urheilijoita, jotka ovat tai ovat olleet ammattilaisia oman lajinsa huipulla. Haastateltavat ovat eri yksilölajien harjoittajia. Tutkimukseeni valittujen urheilijoiden lajit ovat perinteisiä suomalaisia urheilulajeja, eivät niin sanottuja marginaalilajeja. Haastateltujen urheilijoiden lajit saavat huomiota mediassa kohtuullisen paljon, eivätkä poikkea toisistaan hirvittävästi media-arvostuksen suhteen suomalaisessa mediaurheilukulttuurissa. Pyrkimyksenäni on analysoida aineisto mahdollisimman perusteellisesti, koska tapauksia on vähän. Kuten Eskola & Suoranta sanovat, aineiston tieteellisyyden kriteeri ei ole määrä vaan sen laatu. Käytän tutkimuksessa harkinnanvaraista otantaa, koska haluan tutkia ainoastaan huippu-urheilijoita. Sattumanvaraiselle otannalle ei ole perusteita, koska tutkimukseni perustuu huippu-urheilijoiden tutkimiseen. (Eskola & Suoranta 1996, s. 13.) Pyrin tutkimuksessani laadullisen tutkimuksen keinoin keräämään tietoa tutkimastani ilmiöstä mahdollisimman paljon. Sen perusteella olen valinnut haastateltaviksi huippu-urheilijanaisia, joilla on tutkimusaiheesta eniten kokemusta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 88.)

Ajatus tutkia huippu-urheilijoiden maailmaa nosti esiin jo tutkimusprosessin alkuvaiheissa oletuksen haastateltavien vaikeasta tavoitettavuudesta. Päätökseni rajata tutkimus kohdistumaan naisurheilijoihin kavensi haastateltavien keräämistä tuttavapiirin avulla. Huomasin pian haastateltavien saamisen helpommaksi kontaktien avulla. Onnekseni sain kontaktien ja suhteiden avulla kerättyä urheilu-uran eri vaiheissa olevia urheilijoita eri lajitaustoista. Tutkimuksessani mukana olleet urheilijat ovat iältään arvioni mukaan 20 – 40-vuotiaita. Tarkkoja syntymävuosia en kysynyt, koska en kokenut sen olevan relevanttia. Tärkeämpää mielestäni oli selvittää urheilijan urheilu-uran sen hetkinen tilanne, koska aloitteleva huippu-urheilija voi ehkä antaa erilaisen kuvan ajattelustaan verrattuna urheilu-uraa

päättävään urheiliijaan. Tutkimukseeni haastatellut neljä urheiliijaa elivät kaikki hieman eri vaihetta urheilu-urallaan. Yksi haastatelluista on vasta aloittamassa huippu-urheilijan uraansa kansainvälisesti aikuisten tasolla, kun taas toinen haastateltavista on juuri päättänyt huippu-urheilijan uransa hieman ennen haastattelun tekohetkeä. Kaksi muuta haastateltavaa on vahvasti mukana lajinsa huipulla, ja koen heidät hyvin kokeneiksi huippu-urheilijoiksi. Tämä haastateltavien heterogeenisyys tuo mielestäni tutkimukseen laajempaa näkemystä huippu-urheilijanaisten maailmasta. Kaksi haastateltavaa seurusteli haastattelun aikana vakituisesti, mutta yksikään haastateltavista ei elänyt avioliitossa. Kenelläkään haastateltavista ei ollut lapsia.

Huippu-urheilijoiden elämään kuuluu tiiviisti median ynnä muiden instanssien tekemät haastattelut, mikä luo jo haastattelu-termin ympärille tietynlaisen oletusarvon. Koska halusin, että tutkimushaastattelut eivät luo tunnelmaa urheilijalle median tekemästä haastattelusta oli tärkeää, että urheilija koki minut haastattelijana turvalliseksi ja luotettavaksi. Tätä edesauttoi osan haastateltujen kohdalla tuttuus, joka syntyi jonkin yhteisen kontaktin kautta. Ensimmäisen haastattelun aikana huomasin aluksi tilanteita, jolloin koin olevani kysymyksineni toimittajamainen, mutta nämä tuntemukset karisivat haastattelun edetessä. Seuraava haastattelu oli aina helpompi tehdä. Mutta koska aihe oli mielenkiintoinen myös urheilijoiden mielestä, syntyi keskusteluista loppua kohden aina hyvin hedelmällisiä. Sen vuoksi koin, että haastattelujen oli oltava sen verran ajallisesti kestäviä, että suhde haastattelijan ja haastateltavan välillä muuttui rennoksi ja sujuvaksi. Anonymian painottaminen ja toteutuminen oli mielestäni tutkimuksessa ehdottoman tärkeää, koska haastattelukysymykset kohdistuivat urheilijan henkilökohtaisiin asioihin. Tutkimushenkilöt on koodattu tutkimuksessa anonymian säilyttämiseksi keksityillä nimillä. Mielestäni tutkimustekstiä on mielekkäämpää lukea, kun tutkimuksessa käytettävä haastattelumateriaali on koodattu nimiksi eikä esimerkiksi numeroiksi. Myöskään urheilijan tarkkaa lajia on mahdotonta tuoda esiin anonymian säilyttämiseksi. Suomessa on pienet urheilijapiirit, ja tiettyjen lajien naisedustajia on vain muutama, jolloin urheilijan henkilöllisyys on helppo tunnistaa.

Huippu-urheilijoiden haastatteleminen on ollut aikaa vievä prosessi. Haastattelut on toteutettu vuosien 2004 – 2006 aikana. Pitkä aikaväli on helpottanut keräämään

haastatteluja urheilijoilta, joiden kilpailukaudet ajoittuvat eri vuodenaajoille. Mielestäni kaiken vaivan arvoista oli keskustella urheilijoiden kanssa asioista, jotka ovat heitä lähellä ja kerätä jokaisesta haastattelusta lisää voimia ja uskoa tutkimuksen merkittävyyteen. Haastateltavat kokivat tutkimuksen erittäin tarpeelliseksi naisurheilun kannalta.

2.3 Teemahaastattelu tiedonhankintatapana

Haastattelut on toteutettu teemahaastattelujen avulla. Avoimuudessaan teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu on lähellä syvähaastattelua. Metodologisesti teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tulkintoja asioista, heidän asioille antamiaan merkityksiä sekä sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48). Vilkan mukaan tutkimuksellisesti on mielenkiintoista, kun käsitykset muodostetaan omakohtaisten kokemusten avulla. Merkitykset, jotka paljastuvat ”olen kuullut kerrottavan”-periaatteella, muodostavat toisenlaisen käsityksen asiasta. Kuitenkin yhdessä nämä käsitykset luovat, muuttavat ja ylläpitävät kulttuuria, joka on keskustelun ja toiminnan perustana. (Vilka 2005, 115.)

Koin itse selkeäksi ja toimivaksi tavaksi käyttää teemahaastattelua, johon aihepiirit ja teema-alueet on etukäteen määritelty. Eskolan & Suorannan mukaan haastattelu ei sisällä strukturoidulle haastattelulle tyypillisiä tarkassa muodossa ja järjestyksessä olevia kysymyksiä, vaikka aihepiirit on etukäteen määrätty. (Eskola & Suoranta 1996, 65.) Teemahaastattelurungossani oli neljä eri teemaa, joilla pyrin löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen ongelmanasettelun mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77.) Etukäteen valitut teemat perustuivat tutkimuksen viitekehukseen. Teemojen alle väljästi sidotut kysymykset eivät edenneet haastateltavien kohdalla samassa järjestyksessä. Haastattelut olivat keskustelunomaisia ja soljuivat eteenpäin omalla painollaan. Teemoihin voitiin palata haastattelun edetessä useaan kertaan, jotta koin jokaisen teeman perusteellisesti käydyksi kaikkien haastateltavien kohdalla. Kuten Eskola & Suoranta toteaa, teemahaastattelu on muodoltaan niin avoin, että siinä vastaaja pääsee halutessaan puhumaan varsin vapaa-muotoisesti, jolloin kerätty materiaali edustaa haastateltavan puhetta itsessään. (Eskola & Suoranta 1996, 67.) Jokaisessa

haastattelussa teemoittain edennyt haastattelu johti vapaaseen keskusteluun, jossa haastateltava intoutui itse puhumaan teemojen sisällä. Koin jokaisen haastateltavan olevan innostunut keskustelusta, koska teemat koskettivat heitä henkilökohtaisesti ja olivat asioita, joita useimmat olivat ennestään pohtineet, mutta eivät välttämättä kenenkään kanssa erityisesti keskustelleet.

2.4 Teemahaastattelujen toteutus

Haastattelut ovat toteutuneet, kuten aiemmin mainitsin, suhteellisen pitkällä aikavälillä vuosien 2004 – 2006 aikana. Haastattelut on suoritettu eri paikkakunnilla riippuen haastateltavan asuinpaikasta. Toteutus eri paikkakunnilla ei ole kuitenkaan muodostunut ongelmaksi, koska kysymyksessä on ollut suhteellisen lyhyet välimatkat. Haastattelupaikat on sovittu jokaisen haastateltavan kohdalla erikseen olosuhteiden mukaan. Osa haastatteluista on tehty haastateltavien kotona, osa omassa kodissani ja loput julkisilla paikoilla. Yksi haastatteluista on tehty sähköpostin välityksellä, koska sopivaa haastattelu-aikaa ei pystytty urheilijan kiireiden ja pitkän välimatkan vuoksi järjestämään. Yhden urheilijan kohdalla sain tutkimukseeni arvokasta lisäaineistoa teemahaastattelun lisäksi päiväkirja-aineistoksi luokittamani aineiston ansiosta. Aineisto on tutkimushaastateltavan henkilökohtainen analyysi omista vaiheistaan urheilijana ja naisena, joten tutkimukseni kannalta se on arvokasta aineistoa, johon on liittynyt intensiivinen ajatteluprosessi. Syrjälä & Numminen mainitsevat teoksessa Tapaustutkimus kasvatustieteissä, että tutkija voi täydentää haastattelun avulla kerättyä aineistoa myös erilaisilla dokumenteilla. Heidän mukaansa tutkittava voi mainita esimerkiksi päiväkirjasta, jonka tutkittava antaa tutkijalle lisäaineistoksi. Dokumenttien käyttö tutkimuksessa auttaa ymmärtämään yksityistapauksia sekä erilaisia tilanteita, joissa tutkittavat ovat olleet mukana. Dokumenttiaineisto voi helpottaa tutkijaa myös tulosten tulkinnassa. Tässä tutkimuksessa päiväkirja dokumenttina auttaa ymmärtämään huippu-urheilijanaisten elämää syvemmin. (Syrjälä & Numminen 1988, 115 – 117.)

Haastattelut sujuivat kaikkien haastateltavien kohdalla luonnollisena keskusteluna. Kenenkään haastateltavan kohdalla tutkijan ei tarvinnut johtaa keskustelua yksin. Haastattelu liikkui haastateltavien omien intressien johdattelemina. Joihinkin teemoihin pureuduttiin syvemmälle riippuen haastateltavasta. Haastateltavilla oli

tutkimuksen aiheisiin paljon kerrottavaa, joten ongelmia tiedon saamisesta ei tullut esille. Tutkimuksen kannalta teemahaastattelu oli sopiva tapa kerätä luotettava aineisto.

2.5 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysin on tarkoitus luoda aineistoon selkeyttä ja tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysin avulla on tarkoitus tiivistää aineistoa kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Informaatiota pyritään lisäämään luomalla hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä. Eskolan & Suorannan mukaan aineiston analyysi on tarkempaa ja aineistolähtoisempää, kun analyysissä ei etsitä ainoastaan yhtäläisyyksiä, vaan keskitytään myös eroihin. Analyysin avulla on tarkoitus tuottaa totuudenmukaista tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Eskola & Suoranta mainitsevat, että aineistoa voidaan pitää tutkijan teoreettisen ajattelun apuvälineenä tulkinnolle. Laadullinen tutkimus voi olla ongelmallista tulkinnallisista syistä. Tulkinnan hedelmällisyys on lopulta kiinni tutkijan tieteellisestä mielikuvituksesta. (Eskola & Suoranta 1996, 104 – 111.)

Kaikkeen tieteelliseen ajatteluun kuuluu tärkeinä osana refleктоiva teoreettinen ajattelu, joka erottaa sen luonnollisesta asenteesta ja arkiymmärryksestä. Tutkijan täytyy tutkimuksensa teoreettisena subjektina kohota luonnollisen asenteen yläpuolelle ja koettaa ymmärtää kohdettaan luoden siitä mielekkäitä teoreettisia tulkintoja. (Eskola & Suoranta 1996, 113).

Syrjälän & Nummisen mukaan kvalitatiivinen aineisto tuottaa parhaimmillaan runsaasti monipuolista ja konkreettista aineistoa. Tämän aineiston järjestely on mielenkiintoinen, mutta aikaa vievä ja haasteellinen prosessi. Ongelmallisena he kokevat, että aloittavalle tutkijalle laadullisen tutkimuksen aineiston järjestelystä ei ole olemassa yleispäteviä ohjeita. Jokaisen on luotava itse oma aineiston järjestelytapansa. (Syrjälä & Numminen 1988, 118.)

Eskolan & Suorannan mukaan analyysissä raakamateriaalista eli datasta erotellaan tutkimusongelman kannalta olennainen aines. Aineiston purkamisen jälkeen aines

koodataan, jonka jälkeen voidaan siirtyä analyysiin. Tässä tutkimuksessa aineisto on purettu haastattelunauhoista litteroimalla. Puhtaaksikirjoitetut haastattelut ovat olleet helpompi järjestellä analysointia varten. Aineisto on järjestelty niiden teemojen ja asioiden mukaan, jotka ovat olleet relevantteja ja kiinnostavia tutkimuksen kannalta. Eskolan & Suorannan mukaan teemahaastattelun teemat muodostavat jo sinänsä eräänlaisen aineiston jäsenyyksen, josta on mahdollista lähteä liikkeelle. (Eskola & Suoranta 1996, 115 – 120.) Analyysirunkona tässä tutkimuksessa toimivat teemahaastattelun teemat. Jokaiseen teemaan olen hahmotellut kysymyksiä, joihin aineistot vastaavat ja jotka tuovat aineistosta esille tutkimusongelmia selvittävät asiat. Tuomi & Sarajärvi kuvaavat, että aineistolähtöisen analyysin ongelmia voidaan pyrkiä ratkaisemaan teoriasidonnaisessa analyysissä. Mikä tarkoittaa sitä, että analyysissä on tiettyjä teoreettisia kytkentöjä, jotka eivät pohjaudu suoraan teoriaan. Teoria voi toimia apuna analyysin etenemisessä. Tässä tutkimuksessa olen käyttänyt teoriaa ohjaavana ja analyysiä auttavana osana. Kuten Tuomi & Sarajärvi mainitsevat, analyysissä on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta sen vaikutus ei ole teoriaa testaava vaan paremminkin uusia ajatusuria aukova. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98 – 99.)

Haastattelumateriaalia on tullut litteroinnin jälkeen sivumääräisesti paljon, koska haastattelut on toteutettu vapaamuotoisissa keskustelutilanteissa, joissa keskustelu on voinut kulkea osittain hyvin laajasti teemojen ympärillä. Haastattelut olivat myös ajallisesti suhteellisen pitkiä. Aineiston järjestely ja litterointi on vienyt ison osan ajasta koko tutkimuksen kuluksi. Myös Vilkka toteaa, että litterointi on työlästä, mutta samalla se lisää vuoropuhelua aineiston kanssa. Hänen mukaansa tekstimuotoon muuttaminen helpottaa aineiston analysointia eli tutkimusaineiston järjestelmällistä läpikäyntiä, aineiston ryhmittelyä ja luokittelua. (Vilka 2005, 115.) Teemahaastattelun avulla kerätyssä aineistossa on hyödynnetty jo olemassa olevia teorioita. Kysymyksessä ei ole siis pelkästään aineistolähtöinen tulkinta. Aineiston analyysi pohjaa sekä teoriaan, että aineistoon. Analysointi on ollut luontevaa ja mielekästä selkeän litteroidun aineiston myötä. (Eskola & Suoranta 1996, 115 – 120.)

Hirsjärven & Hurmeen mukaan sisällönanalyysi teemahaastatteluna toteutetussa tutkimuksessa on yksinkertaistaen tekstin analysointia. Kvalitatiivista

sisällönanalyysiä ohjaavat tutkimuksessa käytetyt käsitteet ja teemat. Teemahaastatteluna toteutettu tutkimus voidaan laadullisen sisällönanalyysin avulla analysoida useammalla tavalla. Tutkittavasta ilmiöstä, ongelmanasettelusta ja aineiston laajuudesta riippuen tutkija valitsee sopivimman ratkaisun aineiston käsittelyyn. Vaikka käsittely voi olla tutkijan tavoitteiden mukaan intensiivisesti tai pintapuoleisesti toteutettu Hirsjärvi & Hurme kehottavat tutkijoita pyrkimään laadukkaaseen lopputuotokseen. Jos haastattelututkimuksessa on vähän tapauksia, Hirsjärvi & Hurme suosittelevat tutkijalle aineiston käsittelyä impressionistisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että aineisto käsitellään tapauskohtaisemmin ja vapaamuotoisemmin, jolloin tilasto-operoinnit sivuutetaan. Tämä ei tietysti tarkoita nauhojen purkamista ja asioiden esittämistä sellaisenaan. Tarkoituksena on säilyttää aineistoa analysoitaessa ja yleistettäessä yksilöllisiä ajatuskulkuja. (Hirsjärvi & Hurme 1993, 114 – 126.)

2.6 Luotettavuus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse, joten luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Luotettavuutta arvioi myös tutkimuksen lukija, jonka kokemusmaailman yhteneväisyydestä tutkimustulosten kannalta riippuu tunne tutkimuksen luotettavuudesta. Eskolan & Suorannan mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa validiteetin ja reliabiteetin perinteiset käsitykset eivät ole luotettavuuden peruste. Validiteetti tarkoittaa, että tutkimuksessa on mitattu oikeaa tutkittavaa ilmiötä. Reliabiliteetti sen sijaan tarkoittaa mittaustuloksen pysyvyyttä. Näille termeille on ehdotettu sopivampia termejä, kuten uskottavuus ja vahvistuvuus. Uskottavuus tarkoittaa luotettavuuden kannalta, että tutkijan on tarkastettava vastaavatko hänen tulkintansa tutkittavien käsityksiä. Vahvistuvuutta kuvaa se, että tulkinnat saavat tukea toisista vastaavaa ilmiötä tarkastelluista tutkimuksista. (Eskola & Suoranta 1996, 165 – 167.)

Hirsjärvi & Hurme toteavat, että tulosten ja todellisuuden mahdollisimman hyvä vastaavuus tulisi olla tavoitteena jokaisessa tutkimuksessa. Teemahaastattelun kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että aineiston avulla on tarkoitus saada haastateltavilta todellisia ajatuksia ja kokemuksia, jotka ovat tutkimuksen kannalta olennaisia. Teemahaastattelua tutkimusmenetelmänä voidaan myös arvioida tieteellisin

kriteerein. Hirsjärven & Hurmeen mukaan juuri luotettavuus on tieteellisen menetelmän tärkein vaatimus. Haastattelua ei kuitenkaan voida pitää irrallisena osana tutkimuksen luotettavuutta, koska luotettavuustarkastelu koskee koko tutkimusprosessia. Tutkimuksen luotettavuutta arvioi *käsitevalidius* ja *sisältövalidius*. Käsitevalidiuden heikkoutena voi olla haastattelurungon heikkous sekä ongelmanasettelun puutteellisuus. Sisältövalidius sen sijaan kuvaa kysymysten avulla tavoitettavia haluttuja merkityksiä. Jos Sisältövalidiuteen liittyy ongelmia, voi teemahaastattelu jäädä riittämättömäksi tutkimuksen kannalta. (Hirsjärvi & Hurme 1993, 128 – 129.)

Aineiston luotettavuutta tuo haastateltavien suhde tutkittaviin ongelmiin. Huippu-urheilijanaiset ovat tutkimuksen tärkein osa-alue, kun tavoitteena on selvittää urheilijan ja naisen suhdetta miehiseen ja median ympäröimään urheilukulttuuriin. Haastattelut on toteutettu eri lajitaustojen omaaville urheilulle, mikä tuo tutkimukseen laajemman näkökulman tutkittavasta aiheesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa riittävää aineiston kokoa on vaikea arvioida. Eskola & Suoranta antavat yleisohjeen tutkimusten tekijöille, että aineistoa ei kannata ahnehtia liikaa. (Eskola & Suoranta 1996, 170.) Tarkoituksena on saada aineiston avulla syvälinen kuvaus urheilijanaisista median ja miesten hallitsemassa urheilukulttuurissa. Haastatteluita on vähän, mutta ne ovat laadukkaita ja mielestäni sen vuoksi myös mielenkiintoisia tutkimuksen kannalta. Vilkan mukaan tutkimusaineiston koolla ei ole väliä, koska laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa ei tehdä otoksia. Tutkimusaineisto toimii apuvälineenä teoreettisesti mielekkään tulkinnan muodostamisessa. Vilka lisää, että laadullisella tutkimuksella ei tavoitella yleistettävyyttä samassa merkityksessä kuin määrällisellä tutkimuksella. Näin ollen tavoitteeseen päästään luotettavasti pienelläkin otoksella, mikäli analyysi tehdään perusteellisesti. (Vilka 2005, 126.)

Eri urheilijoita haastatteleamalla aineisto on mahdollista olla hieman toisennäköinen, mutta toivon löytäväni aineiston avulla ilmiöitä, jotka luotettavasti kuvaavat suomalaisia huippu-urheilijanaisia. Kuten Vilka toteaa, yksittäinen ihmisen kokemus on aina ainutkertainen. (Vilka 2005, 128.) Analyysin arvioitavuus ja toistettavuus tuovat tutkimukselle luotettavuutta. Arvioitavuus tarkoittaa, että lukijan on mahdollista seurata tutkijan päättelyä. Toistettavuus merkitsee sitä, että toinen

tutkija voi mahdollisesti saada samat tulkinnat samasta aineistosta. Eskola & Suoranta huomattavat, että ihmistieteissä on usein kysymys tulkintojen ja näkemysten ristiriitaisuuksista ja moninaisuudesta. (Eskola & Suoranta 1996, 171 – 172.) Hirsjärven & Hurmeen mukaan tutkijan omiin kokemuksiin perustuva käsitys tulosten ja todellisuuden vastaavuudesta on luotettava luotettavuuden ilmaisina. (Hirsjärvi & Hurme 1993, 130.)

3 Naisurheilun tutkimus

3.1 Sukupuoli ja urheilu

Sukupuolierottelu näkyy hyvin selvästi urheilussa, sillä pääosin urheilukirjallisuus käsittelee miehiä ja urheilun standardit perustuvat miehiin. Urheilun historia ja urheiluun liittyvä tutkimus kohdistuu myös pääosin mies sukupuoleen. Median päähuomio kohdistuu epäilemättä miesten suorituksiin. Siitä huolimatta naiset ottavat osaa urheiluun niin harrastuksena kuin kilpailuna koko ajan enenevässä määrin. Sukupuoli-kysymyksen nouseminen pinnalle useissa eri yhteyksissä tuo myös naisurheilun päivänvaloon. Nykypäivän urheilun yhdeksi keskeiseksi temaksi voidaan nostaa urheilun tasa-arvo sukupuolten välillä. Naisurheilu kohottaa päätään ja tuo esille uudenlaisen persoonallisen urheilijanaisen. Nainen voi olla omassa feminiinisessä olemuksessaan mielenkiintoinen ja lahjakas huippu-urheilija. (Hargreaves 1982, 1 – 5).

Urheilun lainalaisuus naisen asemasta ”toisena”, heikompana ja urheilullisesti huonompana sukupuolena on urheiluun kuuluva luonnollinen ja yleisesti tiedostettu tosiasia. Kuvitelmat siitä, että naiset eivät voi biologiansa puolesta urheilla lainkaan on kumottu ja kehitys pois tästä ajatusmaailmasta on ollut suhteellisen nopeaa. Naisille soveltumattomia urheilulajeja on enää muutama. Kaikesta huolimatta Suomen koulujärjestelmä jakaa tytöt ja pojat edelleen eri ryhmiin liikuntakasvatuksessa. Koska koululiikunta ei ole kilpaurheilua ja tyttöjen ja poikien liikuntaharrastamisessa ei ole enää juuri lainkaan eroja, on syyn liityttävä peiteltysti biologiaan. Pätevälle liikunnanopettajalle heterogeeniset ryhmät eivät pitäisi olla ongelma. Biologiasta ei välttämättä löydy perusteita miehen ja naisen toisensa poissulkemiseksi. Naiselliset ja miehiset ominaisuudet voivat sekoittua yksilöissä siten, että naisissa voi ilmetä miehisiä ominaisuuksia ja päinvastoin miehissä voidaan havaita naisellisia piirteitä. Keskustelu geneettisesti epäpuhtaista naisista voi olla miesurheilujohtajien tuntemaa pelkoa naisten suorituskykyä kohtaan, mikä on osoittautunut oletettua suuremmaksi monissa urheilulajeissa. Ongelmallista on dopingin käyttö, joka on horjauttanut voimakkaasti urheilun puhdasotsaista ideologiaa. (Tiihonen 2002, 269). Usein puhutaan, että naisurheilijat ovat ottaneet

miehisen urheilun oman urheilunsa malliksi. Sen voi ymmärtää, sillä myös naiset urheilevat voittaakseen. He hallitsevat sekä lajinsa että itsensä ja ovat tehneet sen eteen lujasti töitä. Voiko puhua tämän olevan miehistä, sillä todennäköisesti tämän kaltainen ominaisuus kuuluu ihmiselle. (Blue 1988, 17).

Feminiinisyys ja maskuliinisuus rakentuvat sosiaalisissa tilanteissa, jolloin se ei ole kiinni biologisesta sukupuolesta. Joukkuelajit, jotka ovat luonteeltaan maskuliinisia voivat siirtää maskuliinisia vaikutteita myös peliä pelaaviin naisiin. Eri sukupuolten kulttuuristen alueiden lähentyminen ja sekoittuminen on johtanut siihen, että puhtaita nais- tai miesmäärittyneitä kenttiä ei ole enää olemassakaan. (Tiihonen 2002, 309). Liikunnan tasa-arvoistumisen myötä naiset ja tytöt ovat alkaneet harrastaa aiempaa enemmän miehiksi koettuja lajeja, kuten jalkapalloa, jääkiekkoa ja hölkkää. Naisten osallistuminen kilpailuihin on ollut kasvussa, kun miesten osallistumisen määrä on hiipunut. Erityisesti poikien kilpaurheilu on vähentynyt. Tämä kehitys kuvastaa yhteiskunnan muutoksia, jossa tyttöjen ja poikien roolit ovat lähentyneet. Edelleen naisten ja miesten välisiä eroja suhtautumisessa liikuntaan on olemassa. Miehet käyttävät tutkimusten mukaan enemmän rahaa liikuntaan, vaikka sukupuolten harrastukseen käyttämä aika kuukaudessa on suunnilleen sama. Penkkiurheilu on edelleen pääsääntöisesti miesten harrastus, mikä varmasti ohjaa myös median kiinnostusta miesten urheiluun. Tutkimuksen mukaan kaksi prosenttia naisista ja neljä prosenttia miehistä piti huippu-urheilua naisellisena. Lisäksi miehet arvostavat huippu-urheilua selvästi enemmän kuin naiset. (Kokkonen 1995, 19.)

SLU:n hallituksen jäsen Birgitta Kervinen on seurannut pitkän uransa aikana naisen näkökulmasta urheilumaailman tasa-arvoa. Hänen mukaansa vielä 2000-luvullakaan ei ole itsestään selvää, että päteviä naisia arvostetaan yhtä korkealle kuin mieskollegoitaan. Kervisen pitkä kokemus liikunnan järjestötyöstä antaa hyvän pohjan hänen näkemykselleen, siitä että johtajapaikkojen tullessa kyseeseen naisten osaaminen monesti asetetaan kyseenalaiseksi. Hänen mukaansa Eurooppalaisen tasa-arvotyön eteen on tehty paljon työtä 1990-luvulla. Siitä huolimatta yhteiskunnallisesti keskeisessä organisaatiossa ei ole naisjohtajia. Kervisen mukaan tämän asian korjaaminen on välttämätöntä, jotta organisaatio voisi olla uskottava tavoitteissaan. (Tuomola, Liikunnan ja Urheilun Maailma 8/01.)

KOK:n urheilijakomission jäsen, pöytätenniksen olympiavoittaja, Kiinalainen Yaping Deng on vedonnut maailman urheilijoihin ja erityisesti naisurheilijoihin Kansainvälisen Olympiakomitean maailmankongressissa. Hänen toiveena on, että naiset toimisivat vahvemmin omissa maissaan esikuvina ja roolimalleina tytöille ja naisille. Lisäksi hän toivoo, että naisurheilijat omistautuisivat tasa-arvotyölle. Hänen mukaansa sukupuolinen syrjintä ehkäisee maita kehittymästä sosiaalisesti. Hänen mielestä medialla on tärkeä merkitys millainen kuva naisten urheilusta annetaan. Usein ulkonäköön liittyvät asiat uutisoidaan naisten osalta mediassa paremmin kuin itse urheilutulokset. Lopuksi hän kehottaa naisurheilijoita tulemaan mukaan urheilun päätöksentekoon. (Puskala 18.3.2004, Suomen Olympiakomitea-kommentti).

Lajin feminiininen tai maskuliininen luonne ohjaa paljon asenteita, median kiinnostusta ja urheilijana olemista. Huippu-urheilijanaisten lajit määrittelevät paljon, miten paljon urheilusaavutuksia arvostetaan ja millä mielenkiinnolla media ja yleisö niitä seuraavat. Jos otetaan esimerkiksi jalkapallo ja moottoriurheilu, jotka ovat maskuliinisia lajeja, ei naisten menestystä arvosteta samalla tavalla kuin miesten menestystä. Kansallissankarin asemaan nousevat jalkapallo- ja jääkiekkotähdet eivät ole useinkaan naisia, vaikka molemmissa lajeissa esimerkiksi Suomen naiset pelaavat maajoukkueetasolla. Moottoriurheilussa toimivat naiset ovat enemmän huoltojoukkoon lukeutuvia kuin kilpailijoita tai ainakin herättävät ihmetystä kansakilpailijoissa, kun eivät olekaan tuloslistan viimeisiä. Mutta pelkillä ajotaidoilla on naisen hyvin vaikea huipulle kivuta, koska tie nousee yleensä pystyyn uran edetessä, juuri sen vuoksi, että urheilija on nainen.

Feminiinisistä lajeista voisi olla esimerkkinä voimistelu tai ratsastus, jotka ovat kyllä mielenkiintoisesti sukupuolittuneita lajeja, mutta Suomessa feminiinisiä luonteeltaan. Voimistelu voidaan nähdä feminiinisenä lajina, vaikka sen pariin kuuluu yhtä lailla miehiä kuin naisia ja kysymyksessä on vaarallinen ja hyvin fyysinen laji. Lajin arvostus on olematonta, olipa kyseessä nais- tai miesurheilija. Suomessa laji saa hyvin vähän mediatilaa, vaikka olisi kysymyksessä kansainväliset arvokisat. Ratsastus on toinen esimerkki, joka ei saa mediatilaa juuri lainkaan, vaikka Suomessa ratsastajat ovat ylänneet olympiatasolle saakka vuosittain. Ratsastus on käytännössä hyvin raavas laji, sillä toimiminen suurten eläinten kanssa voisi mieluummin katsoa maskuliiniseksi kuin feminiiniseksi. Hevosurheilu ei ole

pelkästään kansoitettu naisilla, sillä raviurheilun harrastajat ovat pääsääntöisesti miehiä. Jokin pieni ero kuitenkin jakaa ratsastusharrastajat pääosin naisiin. Maailmanhuiput ovat kuitenkin myös ratsastuksessa miehiä, mikä kertoo, että todellisuudessa on kysymys maskuliinisesta ja vanhoihin perinteisiin pohjautuvasta lajista. Kaikki elementit toimivaksi medialajiksi on olemassa, kuten suuret rahat, vauhti ja vaaralliset tilanteet, mutta jostain syystä lajin harrastajat ovat lähestulkoon ainoa yleisö meillä Suomessa. Kuinka moni tietää, että Suomalainen ratsastaja Piia Pantu on kuuma nimi kansainvälisellä tasolla maastoratsastuksessa, kun lajia ei juuri koskaan mediassa esitetä. Ei edes siitä huolimatta, että ratsastus on maamme suosituimpien harrastusten joukkoon kuuluva laji. Lajin ympärillä pyörii suuret rahat myös Suomessa, mutta median kiinnostusta se ei osakseen saa. Mistä johtuu, että niin sanotusti feminiinisen maineen omaavat lajit eivät nouse yleisen kiinnostuksen kohteiksi? Yksin media ei voi olla syytä, sillä mediateollisuus täytyy toimia myös yleisön ehdoilla.

Sukupuoliroolien esiintyminen yhteiskunnassamme perustuu vanhoihin käsityksiin molemmille sukupuolille kuuluvista rooleista. Ne eivät niinkään perustu biologisiin faktoihin vaan sosiaalisiin sääntöihin. Naisen ja miehen roolit ovat hyvin pitkälle määriteltyjä, mikä ohjaa myös käsityksiä urheilukulttuurissa. Läntisessä kulttuurissa sukupuoliroolien oletetut mallit näkyvät jokaisessa yhteiskunnan osa-alueessa. Urheilussa voidaan nähdä maskuliinisen ajatusmaailman vallitsevuus vahvana läpi historian. (Boutilier & SanGiovanni 1985, 93 – 95).

Petteri Nyman kirjoittaa artikkelissaan naisistuvasta urheilumaailmasta. Hän toteaa, että viime aikoina liikuntakulttuurikeskustelussa on korostettu sisäisiä arvoja ja samalla asetettu puntariin kilpakenttien tietoisia ja tiedostamattomia miehisiä asenteita. Nyman tuo esille artikkelissaan, että perinteisen urheilukulttuurin muretessa uudenlaiset arvot ovat valtaamassa tilaa. Yksilön arvostus ja ihmisläheisempi lähestymistapa urheiluvalmennuksessa ovat osa urheilijan kokonaisvaltaista huomioonottamista ihmisenä. Nyman kirjoittaa, että urheilu ei elä umpiossa, mikä näkyy myös keskusteluissa naisten roolista ja asemasta liikunnassa sekä huippu-urheilussa. Liikuntakeskustelu heijastelee tosiasiaa, että urheilu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa sitä ympäröivän yhteiskunnan kautta. (Nyman 2005.)

Urheilun julkisuuskuvasta tehdyssä tutkimuksessa selvitettiin mielipiteitä liittyen ammattimaiseen huippu-urheiluun. Vuonna 2004 tehdyssä tutkimuksessa osoittautui, että vain neljännes vastaajista (n=973) kokee huippu-urheilun edistävän tasa-arvoa. Mikä johtuu siitä, että huippu-urheilu on perinteisesti ja edelleen hyvin miehinen. (SLU julkaisusarja 2/05.)

3.2 Feministinen urheilututkimus

Feministisen tutkimuksen keskeisten käsitteiden kautta on pohdittu miehen ja naisen roolia suhteessa toisiinsa. Feminismin voi käsittää sarjaksi neuvotteluja koskettaen länsimaalaista ristiriitaista tapaa määrittellä nainen. Nainen on ollut historiassa tieteessä ja taiteessa objektina, mutta toisaalta myös täysin näkymätön, kielletty ja kelvoton. Koivunen & Liljeström kuvaavat tätä asetelmaa naiseuden paradoksiksi. Feministinen kritiikki on osoittanut, että nainen ei sisälly ”ihmisen” tai ”yksilön” malleihin, koska perusolettamus näistä käsitteistä pitää sisällään olettamuksen miehestä. Näin naisuus voidaan määrittellä kuulumaan ”toiseuden” käsitykseen. Feminismi on pyrkinyt kamppailemaan tätä paradoksia vastaan ja samalla vahvistamaan naisen toimijuutta. Tärkeimmiksi tehtäviksi on tullut pyrkimys purkaa naisten ”toisuus”, ja rakentaa naisille asema subjekteina. Miesvallan järjestelmään eli patriarkaattiin on kuulunut sijoittaa naiset kodin ja perheen piiriin, joka on tämän ajattelutavan mukaisesti ollut aina luonnollinen asia. Feministisessä teoriassa tätä luonnollisuutta on pyritty purkamaan 1970-luvulta lähtien. Feministisen teorian mukaan naisten erilaisuus on tunnustettava valtakulttuuria täydentäväksi, mikä myös käsittää naisten yhtäläiset oikeudet miehiin nähden. On todettu, että järkevimmin tätä voidaan lähteä toteuttamaan sisältäpäin eli urheilun maailmassa tärkeimmistä organisaatiosta ja vallan keskittymistä. (Koivunen & Liljeström 1996, 10 – 17.) Urheilu- ja mediamaailman epäkohtiin kuuluu juuri naistoimijoiden vähyys etenkin johtotehtävissä.

Feministinen urheilututkimus tutkii naisten toimintaa urheilussa. Pirinen tuo esille, että feministisen urheilututkimuksen päätavoitteena on pyrkiä parantamaan naisten asemaa urheilussa. 1980-luvulla alkanut tutkimussuuntaus on ollut Suomessa hyvin vähän tutkittu tieteenala. Feministinen urheilututkimus kuuluu feministisen tutkimuksen kenttään ja käyttää siihen kuuluvia käsitteitä ja menetelmiä.

Feministisen urheilututkimuksen kritiikin kohteena on ollut urheilututkimus, joka on kokonaan jättänyt huomioimatta sukupuoli-käsitteen. Pirinen huomauttaa, että kritiikin kohteena on ollut myös mieskeskeisyys urheilun parissa. Hän toteaa, että naisten toissijaisuuden tutkiminen urheilussa on merkittävä feministisen urheilututkimuksen kohde. Urheilututkimus itsessään on perustunut miesurheilijoiden tutkimiseen ja miestä on pidetty universaalina toimijana urheilussa. Urheilututkimusta on syytetty sukupuolisokeudesta. (Pirinen 2006, 16 – 17.)

Pirinen tuo esiin tutkimuksessaan, että feministisen urheilututkimuksen piirissä on kritisoitu kilpaurheilua. Kilpaurheilussa vallitsee sukupuolihierarkia, jossa miesten toiminta on etusijalla ja naisten toiminta on nähty toissijaisena. Asiaa on perusteltu naisten suoritusten ja saavutusten vähättelyn takia. Myös naisten marginaalinen toiminta johtotehtävissä on nähty ongelmallisena. Lisäksi urheilun tapa käsitellä ruumista koneena maksimaalisten voittojen saavuttamiseksi on feministisen urheilututkimuksen mukaan vääränlainen käsitys ihmiskehosta. Toisaalta urheilu on nähty naisille tärkeäksi toiminta-alueeksi, koska se lisää naisten työmahdollisuuksia urheilun parissa. Fyysisen kunnon ja mielihyvän korostuminen urheilun myötä on nähty myös positiivisina seurauksina. (Pirinen 2006, 19 – 21.)

4 Urheilu ja naiset Suomessa

4.1 Lähtökohtia naisurheilun kehittymiseen

Kun kilpaurheilu saavutti vähitellen johtavan aseman suomalaisessa liikuntaelämässä 1910-luvun taitteen tienoilla, urheilijat koostuivat pääsääntöisesti miehistä. Naisliikunnassa eli vielä vanha voimisteluperinne, jonka kannattajia naisten liikunta ynnä muista järjestöistä löytyi useita. Kilpaurheilu koettiin vieraaksi ja negatiiviseksi asiaksi ainakin naisvoimistelun näkökulmasta. Myös miesten johtamissa urheilujärjestöissä naisten kilpaurheilu nähtiin osittain täysin kielteisesti. Siinä missä miehet kävivät työssä kodin ulkopuolella ja vastasivat perheen elannosta, he myös huolehtivat kovasta kilpailusta urheilukentillä ja laduilla, samalla kun naiset hoitivat lapset ja kodin, minkä ohella kenties kävivät kävelyretkillä tai hiihtämässä lasten kanssa. Urheilulla oli oma kansallinen aatemaailmansa, joka kytkeytyi yhteiskunnan yleiseen arvomaailmaan ennen toista maailmansotaa. (Nevala 1996, 54 – 55).

Naisurheilun liikkeelleläähtöön sisältyi paljon ennakkoluuloja ja paheksuntaa, mikä hidasti sen kehitystä. Suomessa, kuten muuallakin maailmassa oli paljon esteitä raivattavana naisurheilun puolesta, jotta toiminta saatiin hyväksytyksi. Asiaa vaikeutti vielä se, että suuret urheilujohtajat olivat lähestulkoon aina miehiä, joissa ennakkoasenteet elivät vahvimmin. Merkittäviä naisurheilua vastustavia hahmoja oli yhtenä esimerkkinä Lauri Pihkala, joka julkisesti kirjoitti asenteistaan naisurheilua kohtaan. Hänen mielestään naiset eivät sovi urheilemaan miesten rinnalle, koska heidän tuloksensa ovat niin naurettavan huonoja. Pihkala ei ollut ainoa naisurheilua virallisesti vastustava henkilö, vaan joukkoon kuului myös muun muassa olympiakisojen isä Pierre de Coubert ja Rooman paavi. Sen sijaan 1920- ja 1930-lukujen suomalaisista urheiluvaikuttajista toimittaja Harri Eljanko katsoi hyvin rakentavassa mielessä naisurheilijoiden kehitysaskelaita. Martti Jukola, Suomen maineikkain urheilutoimittaja sekä kirjailija muuttivat myöhemmin mielensä naisurheilua kohtaan kiihkeästä vastustuksesta innokkaaseen kannustukseen. (Hannus 1999, 514 – 515).

Naisurheilu koki useita aallonpohjia ja käänne parempaan alkoi vasta sotavuosien jälkeen, jolloin naiset kokivat merkittävän mullistuksen arvostuksen suhteen niin urheilussa kuin muussakin elämässä. Vihdoin miehet ymmärsivät naisten pystyvän yhtä ankariin fyysisiin ponnistuksiin kuin miehetkin. Keskustelu naisten kilpaurheilun vaarallisuudesta siirtyi järkevämmälle pohjalle. (Laine 2000, 10). Joka tapauksessa naisten urheileminen herätti paljon tunteita, mikä johti kiivaaseen keskusteluun ja väittelyyn sen tulevaisuuden asemasta.

4.1.1 Naisvoimistelusta kohti kilpaurheilua

Nykypäivän laajimpia kansanliikkeitä Pohjoismaissa on urheiluliike, joka on aina saanut osakseen hyvin vahvan kansallisen leiman. Miesten ruumiinharjoitukset olivat 1800-luvulla osa kansallista puolustusta, minkä ympärille muodostettiin vapaaehtoisia voimistelu- ja urheiluliikkeitä. Sen sijaan naisten fyysinen liikunta liitettiin terveyteen ja synnytyskykyyn. Tuohon aikaan naisten kansallistehtävä oli synnyttää maalle uusia terveitä kansalaisia. Myöhemmin näitä ruumiillisia vahvuuksia ja taitoja on voitu mitailla kansainvälisillä kilpaurheilukentillä miesten toimesta. (Ilmanen 2004, 117 – 118). Mutta huomionarvoista on se, että maakunnissa tytöt juoksivat kansanjuhilla kilpaa jopa aiemmin kuin miehet. 1800-luvulta on säilynyt tietoja Isostakyröstä, missä naisille oli ohjelmassa 1000 metrin juoksu maantiellä jo vuonna 1891. (Hannus 1999, 514).

Viime vuosisadan alussa kansainvälinen erityispiirre oli, että erityisesti naisvoimistelijat ja naisvoimistelun opettajat suhtautuivat hyvin kriittisesti nopeasti yleistyvään kilpaurheiluun, jota monissa maissa kritisoitiin yleisemminkin vierasperäisenä, kansallisia ruumiinharjoituksen perinteitä uhanneena kulttuurimuotona. Jo 1800-luvun puolella perustetut naisten voimisteluseurat ja liitot saivat seuraajia ja tarjosivat kilpaurheilulle vaihtoehdoisen fyysisen kasvatuksen ohjelman. Voimisteluseuroissa toimineet naiset haastoivat miehet, jotka olivat hallinneet koko liikuntakulttuuria. Naiset loivat voimisteluseurojen ympärille autonomisia järjestöjä, joiden toiminta perustui kasvatukselliseen voimisteluun ja ei-kilpaurheilulliseen liikuntaan. Naisvoimistelun edelläkävijänaisten päätehtävänä oli rakentaa sellainen liikuntakasvatuksen muoto, joka soveltuisi fyysisesti niin naisille

kuin tytöille. Tällä tavoin he feminisoivat tietoisesti ja strategisesti tiettyjä liikuntakulttuurin ja urheilun alueita. (Laine & Sarje 2002, 12 – 14).

Naisvoimistelun yhdeksi luonteenomaiseksi piirteeksi on voitu katsoa olevan kilpailun ja kilpailujen vastustamisen. Naisvoimistelun lähtökohtana oli, että kilpailut eivät kuuluneet sen ideologiaan vaan voimistelu oli ruumiinharjoitusmuoto, joka piti kaikki voimistelijat tasa-arvoisina. Ensisijaisena tavoitteena oli ruumiin harmoninen ja tasapuolinen kehitys sekä terveys. Voimistelun suuri naishahmo Elin Kallio otti osaa julkiseen keskusteluun naisten kilpaurheilusta ja kritisoi sitä kovalla kädellä. Myös koko naisvoimisteluliiton pyrkimyksiin kuului saada kasvava naisten urheiluharrastus ja kilpaurheilu kuriin. (Laine & Sarje 2002, 30 – 32).

Eri maissa naisten mukaantulo nykyaikaiseen liikunta- ja urheilukulttuuriin on tapahtunut eriaikaisesti, mutta kuitenkin kaikkialla selkeästi 1800-luvun lopulta lähtien. Naisten harrastaminen on jakautunut selkeästi naisten dominoivaan voimisteluun ja ei-kilpailulliseen liikunnan alueeseen sekä kilpaurheiluun. Erityistä on ollut se, että naisvoimisteluaktiivisuuden pysyminen on jatkunut todella pitkään ja toisaalta naisten kilpaurheilussa on ollut suuria vaihteluita. Mikä tarkoittaa sitä, että naisten kilpaurheilussa on ollut jaksoja, jolloin urheilua on tuettu ja se on edennyt sekä katkoksia, jotka ovat olleet hyvin tuntevia. Usein nousujohteiset jaksot ovat olleet lyhyitä eli jopa vain yhden urheilijapolven mittaisia. (Ilmanen 2004, 119).

Ensimmäinen naisten urheilun nousukausi voidaan ajoittaa 1800-luvun loppuvuosikymmenille. Suomessa se merkitsi sitä, että naisurheilun perusta muodostettiin naisvoimisteluliikkeestä. Ensimmäinen naisvoimisteluseura perustettiin vuonna 1876 ja Suomen Naisten Voimisteluliitto 1896. Naisten toimiminen urheilun saralla ei perustunut ainoastaan voimisteluun vaan naiset olivat aktiivisesti mukana kehittyvässä urheiluliikkeessä, kuten luistin- ja uimaseuroissa. 1870-luvun lopulla naiset olivat mukana ensimmäisissä tunnetuissa juoksu- ja hiihtokilpailuissa. Tämä ensimmäinen nousukausi tapahtui poikkeuksellisen aikaisin ja laajana Suomessa verrattuna muihin maihin. Tärkeimpiä lajeja naisille olivat vuosien 1906 – 1917 välillä yleisurheilu, uinti ja hiihto. Suomen mestaruuskilpailut alkoivat 1900-luvun alkupuolella, niistä mainittakoon ensimmäiset uinnin SM-kilpailut vuonna 1906 ja hiihdon SM-kilpailut vuonna 1911. Maininnan arvoista on,

että vuosien 1906 – 1911 välillä on kirjattu yli 300 naisten kilpailua, joita järjestivät yleisimmin työväenjärjestöt, nuoris- ja raittiusjärjestöt sekä hieman myöhemmin myös urheiluseurat. (Laine 2000, 42 – 43).

Sekä miesten että naisten kilpailuaktiivisuuteen on luultavasti vaikuttanut osaltaan myös poliittinen ilmapiiri, jota värittivät syksyn 1905 suurlakko ja militantti järjestäytymisaalto punakaarteineen. Helsingin punakaartissa oli muun muassa voimistelijoiden komppania. Punakaartin urheilujuhlassa myös naiset kisailivat ja osallistuivat aktiivisesti kaikenlaiseen urheilutoimintaan. Työväenjärjestöjen kiristyneet suhteet porvarillisiin poliittisiin järjestöihin jakoivat monia urheiluseuroja kahtia. Erillisiä työväenseuroja järjestettiin ja urheilun saralla perustettiin monia uusia urheilujärjestöjä. (Laine 2000, 27 – 28). Kansalaissota koitui kuitenkin työväen urheiluseurojen kohtaloksi. Niiden seurat lyötiin hajalle, omaisuus takavarikoitiin tai ryöstettiin ja urheiluvälineet tuhottiin. Seurojen harjoitukset estettiin väkivalloin. Suomen kansan kahtiajako näkyi huomattavalla tavalla kahtia jakaantuneissa urheiluseuroissa. Sodan jälkeen naisten työ oli korvaamatonta työväenseuroissa, joissa he pääsivät ensimmäistä kertaa johtamaan naisten järjestäytymistä omaksi naisten osastoksi. Kaikesta huolimatta urheiluaate ei ollut kuollut myöskään työväenurheiluseuroissa. (Ilmanen 2004, 120 – 121).

Uuteen nousuun kohonneet urheilujärjestöt järjestäytyivät poliittisten ristiriitojen jälkeen uuteen muotoon, mutta samoin ehdoin kuin aiemmin. Työväen Urheiluliiton naisjaosto päätti vuonna 1919 naisten kilpailulajeiksi pitkän listan eri lajeja, mikä oli ainutlaatuista yhdelle järjestölle. SVUL;in puolella naiset suljettiin pois yleisurheilun mestaruuskilpailuista jättäen ainoastaan hiihtokilpailut naisille avoimiksi. Porvarillisella puolella ainoastaan uinti ja tennis sekä kaunoluistelu säilyivät hiihdon lisäksi mestaruuslajeina naisille. Työväen Urheiluliitolla oli näin oiva tilaisuus puhua sen olemassaolon tärkeydestä. (Laine 2000, 42 – 43). Hiihdon puolesta voidaan mainita, että Tyrnävällä käydyissä Suomen ensimmäisissä hiihtokilpailuissa vuonna 1879 oli myös naisia osallistujien joukossa. 1800-luvun loppupuolella pidetyissä hiihtokilpailuissa naiset saivat hiihtää omassa sarjassa. (Eljanko & Kirjavainen 1969, 6 – 9). Miesten kilpailujen yhteydessä järjestettävien naisten kilpailujen malliin tuli muutos, kun naiset järjestivät itse Suomen ensimmäiset hiihtokilpailut naisille Ylitorniolla vuonna 1894. Matkana oli 4 kilometriä ja palkinnot maksettiin rahassa ja

myös lehdistön kiinnostus oli taattu. (Eljanko & Kirjavainen 1969, 43 – 44). Hiihto saavutti kansallisurheilun maineen 1900-luvun alkupuolen Suomessa, mutta naisilla kilpahiihto käynnistyi hitaasti. Vuoden 1925 Oulun hiihdot, jotka vastasivat mittasuhteiltaan SM-hiihtoja, järjestettiin ilman nuorten ja naisten sarjoja. (Eljanko & Kirjavainen 1969, 70).

Naisten kilpaurheilun alkutaival ei ollut missään mielessä helppo, sillä usein naisten kilpailuja pidettiin hullunkurisina ohjelmanumeroina. Lajeja oli paljon, mutta yleisimpiä olivat erilaiset juoksumatkat, viestijuoksut, kolmiottelut, pituus- ja korkeushyppy sekä kolmiloikka. Myös heittolajeja oli naisten lajikirjossa esimerkkeinä keihäs, kiekko ja kuula. Suomalaisten naisten taso oli maailmanlaajuisesti hyvä, sillä epävirallisia maailmanennätyksiä tehtiin yleisurheilussa useita vuoteen 1917 mennessä. Vaikka Suomen Naisten Voimisteluliitto vastusti naisten kilpaurheilua ja kehitti sen vaihtoehdoksi urheilumerkin vuonna 1912 oli naisurheilun kilpailujen järjestämistähti osoittanut, että naisten kilpaurheilu oli hyväksytty. Lehdet kirjoittivat siitä myönteisesti ja seuratasolla naisten kilpaharrastusta tuettiin mm. maksamalla kilpailumatkoja muille paikkakunnille. (Ilmanen 2004, 120 – 121).

Hiihdossa naiset kilpailivat kansainvälisesti erinomaisesti, otetaan esimerkiksi työväenurheilijoiden järjestämät kilpailut Itävallassa Mürzzuschlagissa vuonna 1931, jolloin naishihtäjät osoittivat ylivoimaisuutensa ulkomaalaisia kansakilpailijoitaan kohtaan. (Eljanko & Kirjavainen 1969, 87). Suojeluskuntajärjestöt järjestivät hiihtokilpailuja lotille 1930-luvulla, joista muodostui suurimmat naisten hiihdot Suomessa. Kilpailut käsittävät alueellisesti koko maan ja kilpailumatkojen kustannukset maksoi edustusjoukkueiden osalta paikallisjaostot. Osanottajamäärät olivat piirikilpailuissa 30–40 hiihtäjän ja ylimmän asteen mestaruuskilpailuissa jopa 60–90 naishihtäjän paikkeilla. Naiset olivat aktiivisesti mukana kilpailuissa ja kiersivät parhaillaan säännöllisesti kaikki kilpailut. (Eljanko & Kirjavainen 1969, 125 – 131). Muissa maissa voidaan nähdä naisten kilpaurheilun kehityksessä erilaisia piirteitä. Esimerkiksi Ruotsissa ja Saksassa oli vastaavanlainen nousukausi kuin Suomessa 1910-luvun alussa, mutta vaatimattomampana. Ruotsissa miesurheilujohdon vastarinta näkyi esimerkiksi siinä, että perusteilla ollutta naisten

urheilumerkkiä jatkailtiin sikäläisen keskusurheiluliiton piirissä neljä vuotta ennen sen hyväksymistä vuonna 1916. (Ilmanen 2004, 121).

Ruotsissa naisten urheilun kehitys sai lisää jalansijaa, kun Suomen naisten urheilu koki tylyn kohtalon 1920-luvulla. Ruotsissa naisten urheilu kehittyi koulujen kautta sekä alueellisten järjestöjen tukien myötä, vaikkakin paikallinen yleisurheiluliitto suhtautui edelleen nihkeästi naisten mukaantuloon urheilukentille. Suomessa tilanne oli päinvastainen, sillä naisia alettiin häätää kentiltä ja radoilta, eikä kilpaurheilulla ollut kouluissa tytöille mitään annettavana. Saksassa, Ranskassa ja Amerikassa naisurheilu kasvoi ja kohotti asemaansa kuten Ruotsissa, joten jostain syystä Suomi toimi poikkeavalla tavalla naisurheilua kohtaan. (Ilmanen 2004, 121).

SVUL eli Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto poisti ohjelmastaan siellä jo 10 vuotta olleet yleisurheilun naisten mestaruuskilpailut vuonna 1923. Oliko tähän syynä voimakas kriittinen

lehdistökirjoittelu, joka sai urheilupäättäjät hereille? Ainoa liitto joka salli naisten osallistumisen yleisurheilun kilpailuille Suomessa ja ulkomailla oli Työväen Urheiluliitto. Ruotsissa naiset pääsivät mukaan kehittyneeseen naisurheiluliikkeeseen vuonna 1925, joka sai nimekseen Naisten Urheiluliitto. Liike perustettiin, koska sikäläinen urheiluliitto ei suostunut ottamaan ohjelmaansa naisten lajeja, joten voidaan olettaa, että myös Ruotsissa oli pinnalla uusi suuntaus, joka kohdistui kriittisesti naisten kilpaurheiluun. (Ilmanen 2004, 122).

Naisten kilpaurheilun asema urheilujärjestöissä vaihteli lajeittain sekä maittain. Olympiakisoihin naiset pääsivät ensimmäiseksi pysyvästi tenniksessä, jousiammunnassa ja taitoluistelussa vuonna 1908 ja uinnissa vuonna 1912. Naisilla oli tehtävänänsä järjestäytyä eri tavoin, jotta he saisivat kilpailuoikeudet kaikilla tasoilla. Järjestäytymisestä on esimerkkeinä Naisten kansainvälinen yleisurheiluliitto (1921 – 1936) sekä Pohjoismaiden järjestäytyminen toiveena saada murtomaahiihto talviolympiakisojen sekä maailmanmestaruuskisojen ohjelmaan, mikä toteutui vasta vuonna 1952. Naisten kansainvälinen urheiluliitto perustettiin vuonna 1921 Pariisissa. Liitto keräsi nopeasti ympärilleen jäsenjärjestöjä Euroopasta ja Yhdysvalloista. Näin liitosta tulikin painostusjärjestö Kansainvälisen Olympiakomitean ja kansainvälisen yleisurheiluliiton (IAAF) suuntaan. Samalla se

oli ainoa keino kehittää naisten kansainvälisiä yhteyksiä ja kilpailutoimintaa. Aluksi naisten toiveisiin vastattiin perustamalla naisille omat olympialaiset, jotka järjestettiin myös neljännes vuosittain. Ensimmäiset Naisten Olympiakisat pidettiin Pariisissa vuonna 1922, hyvällä menestyksellä. Katsojia kilpailut saivat peräti 20 000 hengen verran (Ilmanen 2004, 122 – 123). Vaikka kansainvälinen yleisurheiluliitto eli IAAF ei hyväksynyt täysin naisten kilpaurheilua, näkivät he naisten kasvavassa liitossa kilpailijan, jonka kanssa oli solmittava yhteistyösopimus. IAAF:n tavoitteena oli säilyttää yleisurheilun auktoriteetti omissa käsissä. Neuvottelujen jälkeen päädyttiin kokeilemaan viiden naisten yleisurheilulajin liittämistä vuoden 1928 olympiakisoihin ohjelmaan. Ja samalla päätettiin ottaa naisten liitolta pois oikeus käyttää kisoissaan olympia-termiä ja niin kisoista tuli Naisten Maailmankisat. Suomessa otettiin tyrmistyneinä vastaan naisten osallistumisoikeus viiteen lajiin olympialaisissa. Naiset oli siivottu pois yleisurheilun harjoituspaikoilta ja naisten voimisteluliike oli jo lähtenyt nopeaan kasvuun kolmen eri liiton piirissä. Nuorelle viime olympialaisissa hyvin menestyneelle urheilukansakunnalle tämä oli huono uutinen. (Ilmanen 2004, 123).

Suomessa oli jo syntynyt selkeä sukupuolten kahtiajako urheilussa eli miehet kansainvälisillä kilpakentillä ja naiset joukkoliikunnan parissa saleilla kotimaassa. Tilanteesta seurasi laajamittainen ja irvokas naisvihamielinen lehdistökirjoittelu, jonka edelläkävijänä nähtiin Lauri Pihkala. Hänen mielestään naisten viisi lajia olivat viisi naulaa olympialaisten arkkuun. Pihkala oli kääntänyt kelkkansa täysin naisurheilua vastaan. Vielä vuonna 1908 hän oli paheksunut naisista käytettäviä halventavia ja seksistisiä kielikuvia, kun hän 1920-luvulla niitä itse kovasti käytti arvostellessaan naisurheilua. Ruotsissa asiaa puitiin yhtä kiivaasti, mutta kansainvälisillä areenoilla maltillisemmin toisin kuin suomalaiset, jotka esittivät julkisesti kantansa naisurheilua kohtaan kansainvälisiä urheiluliittoja myöten. (Arponen 2000, 141). Koko suomalainen porvarillinen urheiluliike oli kääntynyt naisten kilpaurheilua vastaan 20-luvun alussa. Martti Jukola otti kantaa asiaan liittyen vuonna 1922 ja sanoi, että naisten tulisi osallistua vain niihin lajeihin, jotka heille parhaiten sopivat eli uinti ja voimistelu. Hänen mielestään naisten ei tulisi pyrkiä yleisurheilukentille, koska oli kerrassaan onnetonta ja vastenmielistä katsoa naisten pinnistelevän esimerkiksi juoksu- tai hyppykilpailuissa. Koska se olisi kaukana siitä esteettisyydestä, mikä urheilun olemukseen tulisi kuulua. Ja jos nainen

kehittyisi siten, että hänen juoksunsa ei olisi enää rumaa, ei hän olisi enää nainen. Jukola kiteytti kantansa lauseeseen; ”*tosi naisen urheilu on urheilun irvikuva ja todella urheileva nainen on naisen irvikuva*”. Jukolan 21-vuotiaana julkilausuttu asia kuvastaa ajan henkeä, jolloin pelättiin kaikkea heikkoa ja naismaista. Myöskään urheilussa ei miehillä kuin naisilla sallittu herkkyyttä ja tunteellisuutta. Täytyy kuitenkin huomioda, että kaikkialla ei oltu näin ahdasmielisiä, sillä esimerkiksi Ranskassa naisten yleisurheilu oli hyvin suosittua. (Ilmanen 2004, 124).

Lehdistö sai lisää vettä myllyyn, kun Amsterdamissa pidetyissä olympialaisissa urheilijoita kohtasi kova helle ja naiset kaatuilivat 800 metrin juoksun jälkeen pyörryksissä maaliviivalle. Matka tuomittiin naisille liian pitkäksi ja lehdet kirjoittivat kuinka naiset lojuivat kentällä kuin ”*aktin jälkeen*”. Ainoita naisurheilun vastustajia eivät olleet miehet vaan naisten osallistumista vastustivat myös useat naisliikuntakasvattajien järjestöt niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Heidän mukaansa naiset kadottivat äitiystahtonsa urheillessaan kilpaa. Varsin irvokkailla kielikuvilla arvostelevat naiset varoittelivat myös naisurheilijoiden sukupuolen muuttumisella. (Ilmanen 2004, 124).

Naisten urheilussa käänne parempaan alkoi vuonna 1932 uuden seuran, Helsingin Naisurheilijan ilmestyessä liikunnan kartalle. Samana vuonna naisten yleisurheilukilpailut keräsivät jälleen suuren määrän osallistujia ja ensimmäisen kerran naisten urheilu sai positiivista mielenkiintoa Suomessa ja jopa julkisuutta. Sotavuosien voidaan nähdä tuoneen mullistuksia naisten yleiseen arvostamiseen niin urheilussa kuin muussakin elämässä. Vihdoin miehet ymmärsivät naisten suoriutuvan fyysisesti raskaista tehtävistä siinä kuin miehetkin. Siitä huolimatta vielä pitkään sotien jälkeen naisurheilu kärsi kilpailujen vähäisistä määristä, valmentajapulasta sekä heikosta rohkaisusta ja arvonnasta (Nevala 1996, 13). Naisvoimistelun puolella 1930-luvulla jatkui negatiivinen suhtautuminen naisten kilpaurheiluun kiivaana. Kilpaileminen nähtiin edelleen naisten ”oikeanlaisen” ruumiinkulttuurin vastakohtana. Helsingin Naisurheilijoita kohtaan naisvoimistelun johtohahmot esittivät jyrkkää vastustusta julkisesti. (Laine 2000, 85).

4.1.2 Suhtautuminen urheileviin naisiin

Naisurheilusta liikkeellelähdestä käyty vastustava keskustelu on jakaantunut kolmeen eri vaiheeseen. Aluksi väittelyä on käyty siitä, pitäisikö naisten ylipäättään harrastaa miehisiä urheilulajeja, kuten yleisurheilua. Siitä huolimatta naiset ovat asettautuneet miehiseen urheilumaailmaan, jonka myötä on alkanut keskustelu, saavatko naiset kilpailla lainkaan. Koska naiset vastustuksesta huolimatta osallistuivat myös kilpaurheiluun, keskustelu kilpaurheilun sopivuudesta naisille käynnistyi kiivaana. (Nevala 1996, 13). Vaikka naisurheilu vahvistui ja yleistyi nopeasti ympärille mahtui paljon sen vastustajia, joihin kuului myös naisia. Tähän rintamaan kuuluvat naiset alkoivat kehittää kilpaurheilulle epäkilpailullisia vaihtoehtoja. Nämä naiset olivat usein voimistelunopettajia tai muita liikuntakasvattajia. (Kleemola 1996, 98 – 99).

Suomen naisten liikuntaliiton puheenjohtaja muistuttaa Kisakenttä-lehteen kirjoittamassaan artikkelissa vuonna 1932, että kaiken liikuntakasvatuksen päämääränä on kautta aikojen ollut kohottaa kansan yleistä terveyttä ja kuntoisuutta tehdäkseen sen jäsenet kyvykkäämmiksi suorittamaan jokapäiväisen työnsä. Tämän päämäärän saavuttamiseen ei hänen mielestään tarvita kilpaurheilua ja kohdistaa lauseen koskemaan erityisesti naisia. Hänen mielestään kilpaurheilu jopa häiritsee työntekoa. Sen lisäksi hän määrittää yksilöllisesti naiselle tärkeän päämäärän, johon liikuntakasvatuksen tulisi tähdätä. Eli terveen ja ymmärtäväisen äidin kehittämisen, joka puolestaan auttaisi äitejä pysymään poissa paheiden tieltä ja kasvattamaan kunnan kansalaisia. Erityisen huolestunut hän on kilpaurheilun vaikutuksista naisen terveyteen ja nimenomaan sukupuolielimiin, sillä liiallinen määrä liikuntaa voi johtaa pysyviin vaurioihin. (Kisakenttä 1932, 170 – 172.)

Ruotsalainen urheilulääkäri toteaa Suomen urheilulehden artikkelissa vuonna 1937, että voimia vaativien urheilusuoritusten vahingoista naisille ei ole mitään todisteita. Liikarastituksista urheilussa on kommentoitu niin naisten kuin miesten puolella. Hänen mielestään on toivottavaa, että naiset innostuvat kaikenlaisesta urheilusta ja voimistelusta, koska järkevästi toteutettuna niillä on suuri sosiaalinen ja hygieeninen puolensa. Miesmäisiä urheilusuorituksia hän ei kuitenkaan naisille suosittelle mitenkään erityisesti asiaa perustelematta. (Suomen Urheilulehti 1937/23, 2.)

Lehtiartikkeleissa, jotka käsittelevät naisurheilun vastustamista sen alkuaikoina vedotaan usein lääkärin lausuntoihin, koska vastustajat lähes kaikissa artikkeleissa vetoavat terveysriskeihin. Naisten urheilu on usein nähty luonnon vastaisena toimintana. Kielteistä kantaa on perusteltu usein urheilun aiheuttamilla fyysisillä ja psyykkisillä vahingoilla, joskaan niitä ei ole koskaan pystytty todistamaan. (Suomen Urheilulehti 1937/23, 2.) Leipzigin yliopiston naistentautien klinikan johtaja on kirjoittanut voimistelun tärkeydestä naisille. ”*Uudenaikainen voimistelu on todellakin oivallinen keino kunnostamaan tyttö äidiksi ja pitämään hänet kunnossa*”. Taas liiallinen harjoittelu johtaa hänen mukaansa naisruumiin kehittymisen miesmäiseksi. Naisen sukuelimet kuihtuvat ja keinotekoisesti kasvatettu miesnainen on valmis. (Kisakenttä 1932, 172.)

Vuoden 1937 Berliinin olympialaisten yhteydessä on jopa kohuttu tapauksesta, jossa urheilijanaisestä nimeltään Koubkova tuli mies. Hän oli liian hyvä ollakseen nainen. Koubkova ei ollut ainoa tapaus vaan kohuttiin myös amerikkalaisesta urheilijanaisestä, joka yhtäkkiä muuttui mieheksi ja meni naimisiin naisen kanssa. Harri Eljanko vastaa näihin Berliiniläisiin lehtikirjoituksiin Suomen Urheilulehden artikkelissa, että naisen toteaminen mieheksi liian hyvien urheilijasuoritusten mukaan on huono peruste, sillä suoritukset paranevat koko ajan parantuneen tekniikan myötä. Ruotsalaisessa lehdessä on haastateltu urheilulääkäreitä samaan aiheeseen liittyen ja hänen kantansa asiaan on, että miesmäiset naiset ovat sielullisesti yhtä naisellisia kuin pyöreät kanssasisaret. Loppuun urheilulääkäri toteaa, että miesmäiset naiset eivät ole aina parempia urheilusuorituksissaan huolimatta heidän vartalonmuotonsa tuomista eduista. (Suomen Urheilulehti 1937/23, 2.)

Nuori brittiläinen naisten golfmestari Diana Fishwick arvioi miesten paremmuutta kaikessa urheiluun liittyvässä Suomen Urheilulehden julkaisemassa haastattelussa vuodelta 1934. Hänen mielestään on sula mahdottomuus, että naiset koskaan saavuttaisivat miesten tasoa missään urheilussa. Yhdeksi syyksi tähän hän arvioi naisten huonon itseluottamuksen. Mitä valmentajat eivät myöskään naisiin juurruta, ainakaan hänen kotimaassaan Englannissa. Suomen Urheilulehden artikkelissa on arvioitu Fishwickin haastattelua hyvin järkeväksi, sillä seuraavaksi Fishwick huomauttaa, että liiallinen ponnistelu urheilusaavutuksiin turmelee naisellisuutta, mikä on hänen mielestään naisten halutuin ominaisuus. Ylen määrin urheiluun

kiintyneet menettävät heidän säkenöivimmän naisellisuutensa. Nuoren golffarin mukaan nainen voi mitään, että suuri ja viisas luoja ei ole heille antanut sitä suurta fyysistä voimaa ja kuntoa kuin miehille. (Suomen Urheilulehti 1934/9, 6.)

Naisten päämääränä urheilukentillä kilpaurheilun alkuaikoina on usein ollut miesten päin lyöminen. Mikä tarkoittaisi sitä, että naiset yltäisivät samoihin tuloksiin miesten kanssa samoissa kilpailuissa. Urheilussa hyviä tuloksia saavuttaneet naiset ovat saaneet osakseen paljon arvostelua. Suomen Urheilulehden artikkelissa kuvataan 100 metrin juoksija Helen Stephenssiä hevosen puolikkaaksi. Arvioitaviksi eivät ole joutuneet ainoastaan menestyneet naisurheilijat vaan samaisessa artikkelissa kuvataan naisten kilpaurheilun seurailua kentän laidalta. Kirjoittaja kertoo, kuinka miehet arvioivat kauniita tyttösiä urheilukentällä antamalla arvion heidän huonolle tai hyvälle suoritukselleen. Arviointi ei jää koskemaan ainoastaan suoritusta, sillä myös naisen vartalonmuodot tutkitaan ja arvioidaan tarkkaan. (Suomen Urheilulehti 1937/23, 2.)

Naisurheilijoita arvostellaan 1930-luvun lehtiartikkeleissa kuvien kera, jolloin pyydetään lukijoita kiinnittämään huomiota naisen muuttuneeseen vartalonmalliin ja samalla epäillä heidän enää olevan kykeneviä naisen tehtävään. Suomen naisten liikuntaliiton puheenjohtaja huomauttaa vuoden 1932 kirjoituksessaan, että ainoastaan naisen ulkoinen olemus ei muutu miesmäiseksi, sillä myös naisten säännölliset neli-viikkoiset ruumiin sisäiset toiminnot voivat joutua epäjärjestykseen tai kuihtua kokonaan. Se nähdään naisurheilijoita vastustavien piirissä hyvin ongelmallisena, sillä silloin voi naisen suvunjakamiskyky olla vaarassa. Naisurheilun koetaan olevan turhanpäiväistä sillä naisen hermojännitys voi aiheuttaa kuukautisten alkamisen kilpailupäiväksi, mikä olennaisesti heikentää urheilijan tulostasoa. Naisten liikuntaliiton puolella ollaan erityisen huolestuneita ikärajojen puutteellisuudesta urheilukilpailuissa, koska naisen luuston kehitys voi vaarantua ennen 21 ikävuotta kovassa rasituksessa. Lisäksi on mahdollista, että liian nuorena urheilu johtaa kehityshäiriöihin sekä epämuodostumiin. Lopuksi puheenjohtaja lisää, että lukijoiden tulisi tarkkailla naiskilpailijoiden kasvojen piirteitä kilpailun aiheuttamassa pinnistyksessä ja levossakin, sillä jatkuva kilpaileminen muuttaa vähitellen viehättävät kasvot koviksi, kiukkuisiksi ja jäykiksi. Suomen naisten liikuntaliiton puheenjohtaja esittää lopuksi artikkelissa toivomuksen, että naiset eivät

olisi liian kärkeä osallistumaan miesten järjestämiin kilpailuihin vaan valitsivat naisjohdon, olkoon kysymyksessä vaikkapa urheilu. Naisjohdolla he luultavimmin tarkoittivat itseään. (Kisakenttä 1932, 172 – 174.)

Miehet ovat kiinnittäneet huomiota naisten vaatetukseen monelta kantilta. On kritisoitu naisten vähäistä pukeutumista, hameiden vaihtamista housuihin ja ylipäättään naisten taidottomuutta pukeutua oikein. Näillä asioilla on myös vedottu naisten sulkemiseen pois urheilukentiltä. Nimimerkillä Kisakenttään kirjoitettu artikkeli kertoo kuinka naiset ovat tottumattomia ja tietämättömiä pukeutumaan asiallisesti ulkona. Arvostelua naiset saavat ryppyisissä mekoissa esiintymisestä sekä liian vähäisestä vaatetuksesta. Minkä seurauksena naiset värjöttelevät sinipunaisina kentän laidalla. Koska se ei ole hyväksi lihaksistolle, kehottaa kirjoittaja naisia pukeutumaan paremmin ja jättämään aikeensa karaistua urheilukentillä liian vähäisellä vaatetuksella. (Kisakenttä 1932, 179.)

Naisurheilija ei kuvaa näkökantaansa kauneuden näkökulmasta vaan he vaativat oikeutusta naisten kilpaurheiluun 1920-luvulla. Heidän mielestään ilkeiden miesten ja vanhahkojen naisten, jotka vastustavat naisurheilua kaikin keinoin tulisi pyytää anteeksi urheilevilta naisilta. Heidän mukaansa naisilla on enemmän aikaa urheilemiseen kuin miehillä, minkä vuoksi nainen sopii erinomaisesti kilpaurheilijaksi. Naiset kuvaavat narrimaiseksi väitteeksi sitä, että naisen hermot ja ruumis eivät muka kestä kilpaurheilua. Naiset ovat harrastaneet kilpaurheilua yhtä kauan kuin miehetkin, kuten *muotiurheilua*, *juoksu-urheilua miesten perässä* ja muita sellaisia. Urheilijanaiset kritisoivat kovalla kädellä Suomen naisten liikuntaliiton urheilumerkki-järjestelmää, joka on heidän mukaansa ihan olematon verrattuna kilpailuista saatuihin palkintoihin. Kauneus-teemaan urheilijanaiset vetoavat muistuttamalla urheilijanaisista, jotka ovat heidän mielestään osoitus siitä, että enää ei voida puhua urheilijanaisten miehityneestä ulkonäöstä. Urheilijanaisen voi olla myös kaunis ja naisellinen. (Kisakenttä 1928, 302 – 303.)

Kauneuden käsite on elänyt naissukupuolen elämässä kautta aikojen hyvin vahvana. Voimistelunopettaja Signe Vuoti käsitteli kauneus-teemaa urheiluun liittyen Suomen urheilulehden artikkelissa vuonna 1934. Hän kuvaili kauneuden olevan yhtä merkittävä tekijä naisen elämässä kuin älykkyys tai ompelutaito. Kauneus ei ole

kuitenkaan itsestäänselvyys vaan sen eteen tulee tehdä töitä eli pitää huolta ruumiin kunnosta. ”Enää ei riitä se, että verhoudutaan muodin viimeisten viittausten mukaisiin pukuihin, nyt vaaditaan sen kantajalta enemmän kuin puvulta”. Miten naiset pääsevät tähän päämäärään ratkaistaan voimistelun ja urheilun avulla. (Suomen Urheilulehti 1934/34, 2.) Naisille on perinteisesti asetettu vaatimus stereotyyppisestä naiskauneudesta, siroudesta ja viehättävyydestä, joiden kautta naisurheilijoita usein arvotetaan. Perinteisen kauniit naiset saavat helposti palstatilaa ja näkyvyyttä. Esimerkiksi taitoluistelija Kiira Korpi on saanut paljon palstatilaa juuri suomalaisen klassisen kauneutensa ansiosta.

Lauri Pihkala kirjoittaa Kisakentän artikkelissa syitä naisen sopimattomuuteen kilpaurheilussa. Hän perustelee oletuksensa satojen jopa kymmenien tuhansien vuosien takaisella työnjaolla, joka vallitsi sukupuolten välillä. Naisen tehtävä oli kodista huolehtiminen, taloustehtävät sekä viljelystyöt. Raskainakin nämä tehtävät voidaan Pihkalan mukaan kuvata tasaisena junnaamisena. Kun taas miehen toimintapiiri taistelijana, metsästäjänä ja sotilaana oli paljon laajempi. Miehen tehtävät vaativat rajua, hetkellistä voimanpurkausta juoksun, hyppyjen, lyömisen ja heittojen muodossa. Luonnollisesti siis miehestä kehittyi urheiluhullu ja näin sanan urheilu mainesanana kuuluu olevan miehekäs, kuten englanninkielessäkin mainitaan ”manly sports”. (Kisakenttä 1932, 179.)

Vasta vuonna 1984 naiset saivat juosta olympiatasolla kestävyysmatkojen kovimman koettelemuksen, maratonin. Kestävyysmatkoja oli lisätty naisten lajiohjelmaan vähitellen. Kestävyys-, kamppailu- ja muita fyysisenkontaktin lajeja oli pidetty tähän asti haitallisena naiskehille. Joukkuepalloilulajeihin naiset osallistuivat ensimmäisen kerran Tokiossa vuonna 1964, jolloin lentopallo otettiin naisten ohjelmaan. Koripallo ja käsipallo tulivat mukaan Montrealissa vuonna 1976 ja jalkapallo vasta Atlantassa vuonna 1996. Judon myötä naiset saivat ensimmäisen kerran mahdollisuuden osallistua kamppailulajeihin Olympiatasolla Barcelonassa vuonna 1992. Olympiakisoihin osallistumisen mahdollisuus on edelleen riippuvainen urheilijan kansallisuudesta. Mustat amerikkalaisnaiset ovat tehneet läpimurtonsa jo vuonna 1960 Roomassa. Sen sijaan Afrikan, Latalaisen Amerikan ja Aasian naisurheilijoiden määrä on alkanut nousta vasta 1980- ja 1990-luvuilla pienin harppauksin. (Merikoski-Silius 17.10.2003).

4.2 Naisurheilun maailma

Urheilijat edustavat pientä kansanosaa maassamme. Urheilijat ovat tietyn ikäisiä ja tietyn sukupuolen ja yhteiskunnallisen taustan omaavia. Suomessa mielikuviin perustuen tyypillinen olympiaedustaja on nuorehko, ala- tai keskiluokkainen mies. Ei siis esimerkiksi saamelainen, maahanmuuttaja tai nainen. Mervi Tervo kirjoittaa artikkelissaan, että miesurheilijoista rakennetut kuvaukset myötäilevät suomalaisuudesta rakennettuja mielikuvia ja stereotypioita, joita ovat sisukas, hiljainen, ahkera, hieman jörö ja sisäänpäin kääntynyt yksilö. Ajattelu pohjautuu perusolettamukseen, että Suomi on pohjoinen, kylmä, karu ja harvaanasuttu maa, jossa leipä on ansaittava ankaralla (miehisellä) työnteolla. Miesten oletetaan tukevan toisiaan ja luovan yhteisiä päämääriä sekä käsittelevän asioita huumorin kautta. Tervo kysyy, että oletetaanko naisten vastaavasti kinastelevan, keskittyvän epäolennaisuuksiin ja kehittävän keskinäisen kateuden ilmapiiriä. (Tervo Mervi 2000.)

Tervon mukaan näkemys urheilevasta ja kilpailevasta ruumiista nojaa vahvasti länsimaiseen käsitykseen, jossa maskuliinisuus ja feminiinisyys ovat toistensa vastakohtia. Hän perustelee asian sillä, että kansallisesti arvostettuja urheilulajeja, kuten jalkapalloa ja jääkiekkoa pidetään usein yksinomaan miehisinä lajeina, joissa naiset eivät voi onnistua. Ja lisää, että ne lajit joissa naiset pärjäävät ja joissa tarvitaan naisille ominaisia ominaisuuksia, kuten taitoluistelu ja voimistelu eivät nouse kansallisesti arvostetuiksi lajeiksi. Hänen mukaansa kilpaurheilun kautta ei rakenneta ymmärrystä pelkästään kansalaisuuden samanlaisuudesta, kansallisesta identiteetistä ja kansanluonteesta, vaan myös niistä eroista joita kansakunnan sisällä vallitsee. Perinteiset roolit, joissa mies puolustaa kansakuntaansa ja nainen hoitaa kansakuntaa äidin roolin kautta heijastuvat myös urheilujournalistisiin käytäntöihin. Miehet ovat suomalaisuuden maineen pelastajia ja naiset äitejä, tyttäriä ja omien kotikylien kasvatteja. Näistä perinteisistä kielikuvista on kuitenkin pyritty tietoisesti irtautumaan, mutta Tervon mukaan perinne elää yhä piilomerkityksineen. Rivien välistä voimme lukea perinteisen ydinmallin ylistyksestä – ”Susannan täytyy siivota, jotta Jani saisi uida”. (Tervo Mervi 2000.)

Persoonallisuustutkimusten mukaan nais- ja miesurheilija poikkeavat hyvin vähän toisistaan. Olettamusten mukaan naisurheilijaa voidaan verrata urheilemattomaan naiseen persoonaltaan. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että urheilijanainen on persoonallisuuspiirteiltään eroavainen perustyypin naispersoonasta. Urheilijan persoonallisuuspiirteet voidaan yhtenäisesti liittää molempiin sukupuoliin. Urheilupsykologi Richard H.Cox toteaa, että mies- ja naisurheilijoiden yhtenevistä persoonallisuuden ominaisuuksista jokainen urheilija tulee ottaa huomioon omana yksilönään. (Cox 1998, 37 – 39.) Naisurheilijan kohdalla on olemassa joitain poikkeavuuksia, joita miesurheilijat eivät kohtaa. Yksi merkittävä urheiluun liittyvä ominaisuus on painon hallinta, joka naisurheilijan kohdalla voi johtaa syömishäiriöihin. Tietyt lajit vaativat työltä ja naisilta äärimmäistä hoikkuutta, jonka saavuttaminen ja jossa pysyminen voi aiheuttaa paineita. Ympäristön vaatimukset voivat kohdistua naisurheilijaan ikävällä tavalla. Kuukautisten poisjääminen rankan harjoittelun seurauksena on hyvin yleistä, mutta usein unohdettu asia. Hormonaalinen toiminta naisilla voi johtaa mielialojen herkkyyteen ja muutoksiin, joka tulisi huomioida urheilijan fyysisessä ja psyykkisessä valmennuksessa. (Paish 1998, 147 – 149).

Naisten tulostason kehittyessä lisääntyneen ammattimaisen harjoittelun ja kilpailun seurauksena, johti spekulaatioihin urheilijan sukupuolen varmuudesta. Miesten sukupuolen varmuudesta ei oltu huolestuneita, sen sijaan naiset haluttiin varmistaa todella naisurheilijoiksi. Lisäksi mustien naisten mukaantulo urheilumaailmaan lisäsi sukupuoliepäilyjä. Urheilun televisioinnin ansiosta myös yleisiä sai seurata lähietäisyydeltä lihaksikkaita naisia, joita yhä enemmän oli ilmestynyt arvokilpailuihin. Sukupuolitestaukset kehitettiin vuonna 1966 ja ensimmäisen kerran niitä käytettiin vuoden 1968 Olympialaisissa. Ensimmäinen nainen, joka ei läpäissyt testiä täydellisesti, oli puolalainen juoksija Eva Klobukowska. Hän läpäisi visuaalisen tutkimuksen, mutta ei geneettistä testiä. Yleinen käsitys naisen kromosomeista XX ja miehen XY ei sopinut Klobukowskan tulokseen, sillä hänen kromosomeiksi saatiin XXY. Tähän loppui puolalaisen juoksijan urheilu-ura, hänen tuloksensa hylättiin ja kilpailu naisia vastaan evättiin. Tutkimusten mukaan yksi tuhannesta naisesta omaa Klobukowskan kaltaisen kromosomirakenteen. (Blue 1988, 159 – 160).

Tervo kirjoittaa artikkelissaan, että naisurheilijat ovat alusta lähtien olleet jollakin tavalla poikkeavia, koska ovat hakeutuneet miehisten harrastusten pariin. Nainen ei voi kuulua samalla tavalla kuin mies mieheyden kautta määrittäneen kilpaurheilun toiminnan piiriin. Sukupuolten välillä täytyy olla selkeä, havaittava ero. Nainen ei saa olla liian aggressiivinen, lihaksikas, vahva, uupumustaan näyttävä tai taisteleva yksilö. Tervo käyttää esimerkkinä vertailun vuoksi Suomen keihäsmiesten karkeaa kielenkäyttöä, jota on vain naureskeltu. Sekä Marjo Matikaisen legendaarista ”havuja perkele” –lausahdusta, joka liene jyrkimpiä naisurheilijoiden suusta päästettyjä lausahduksia kautta aikojen. (Tervo 2000.)

Naiset ovat tyytyväisiä pieniinkin parannuksiin kilpaurheilun suhteen, kuten Elina Jääskeläinen kirjoittaa vuoden 1922 artikkelissa naisista ja kilpaurheilusta. Hänen mukaansa myös naisten on selviydyttävä elämän pienistä kilpailuista ja kilvoiteltava toisten kanssa pysyäkseen pyörän mukana. Urheilukilpailut ovat monin verroin vaivattomampia kuin elämän elinehdoista kilpaileminen. Urheilukilpailut ovat virkistäviä ja ne eivät olisi mitään, jos niistä suljettaisiin pois ihmiskunnan toinen osapuoli eli naiset. (Työväennaisten Urheilulehti 1928, 214). Naisille ei ole suinkaan vierasta kilpailu taikka urheilu, sillä pelaavathan he palloa, juoksevat, hyppäävät ruutuleikkejä sanomattomalla innolla ja kiihkolla. Kilpailuhalu on tytöille luonteenomainen ominaisuus, kuten pojillekin. Se ei vain pääse usein esille, sillä tytöiltä vaaditaan ”siivompaa” käytöstä kuin pojilta. *”Kilpailuhalu on vain usein suuntautunut muuhun kuin urheiluun ja vika on luoja paratkoon meissä miehissä!”*. Näin kirjoittaa naisurheilua puolustava mies Työväennaisten Urheilulehdessä. Väitteestä, että naisten urheilusuoritukset ovat huonoja ja rumia kirjoittaja puoltaa, että kun nainen oppii tekniikan ja saa tarpeellisen määrän voimaa näyttävät suoritukset kauniilta ja tuottavat suorastaan silmiä hivelevää näkyä. Oikeinsuoritettuina urheiluharjoitukset eivät turmele luonnollista kauneuskäsitettä. (Työväennaisten Urheilulehti 1922, 54 – 55.)

Koska naiset ovat joutuneet rimpuilemaan aina vapautensa puolesta miesten pyrkiessä sitä vastustamaan ei ole myöskään kilpaurheilun salliminen naisille ollut helppo tehtävä. Yksi ongelmakohta on nähty naisten vaatetuksessa, joka on kaikessa hankaluudessa mahdoton kilpaurheilun. Poikamaisten pukujen käyttö herätti vastustusta 1930-luvulla, koska miehekäs nainen oli inhottava, puku oli muka

muuttanut naisen. H. Vilen kehottaa artikkelissaan päättäjien miettimään tyttöjen vaatetusta kouluissa. Oikeanlainen asu helpottaisi tyttöjen osallistumisen voimisteluun ja urheilulajeihin ja onhan tyttö lapsena yhtä nopsa kuin poikakin. Vilen vaatii enemmän vapautta naisille ja tytöille. Hennot ja suloiset liikkeet eivät enää riitä, sillä voimaa ja tarmoa naiset tarvitsevat, olkoon se miehille mieleistä tai ei. (Työväennaisten Urheilulehti 1934, 159.)

Myös terveystarkastuksiin on otettu kantaa naisurheilua puoltavissa artikkeleissa ja se otetaan myös vakavasti, kuten Helmi Paasonen kirjoitti artikkelissaan Työväennaisten Urheilulehdessä. Hän pohti vuonna 1927 asetettua ikärajakysymystä, jota eivät kaikki ole tahtoneet ymmärtää. Paasonen myöntää terveysriskit nuorella iällä urheilemisella, mutta sysää tässä päävastuun pois urheilijalta kilpailun järjestäjille. Hän huomauttaa, että myös ulkomailla ovat terveysseikkoihin kiinnitetty enemmän huomiota, mutta se ei merkitse sitä, että naisten kilpaurheilu pitäisi kieltää (Työväennaisten Urheilulehti 1934, 40.) Urheilijanaiset pohtivat urheilua ja naiseutta ja pitivät sitä mitä luonnollisimpana asiana. Heidän mielestään naisen sekä miehen kauneus saadaan esille ruumiin liikunnalla, jota myös kilpaurheilu on. Äideiltä, jotka synnyttävät, tätä ruumiin kuntoa erityisesti tarvitaan, siksi puhe urheilun vaarallisuudesta ihmetyttää. Ainoastaan ylimenevä urheilu kuolemanväsyneine osaan ottajineen vaarantaa koko urheilukäsityksen. (Työväennaisten Urheilulehti, 1938, 138.)

Suomen naiset kommentoivat 30-luvulla, että he haluavat päteviä valmentajia ja lisää kilpailuja, mitä kuvastaa urheilijanaisten lausunto, jonka mukaan naisurheilu ei mene eteenpäin niin kauan kuin miehet suhtautuvat siihen yliolkaisesti eivätkä viitsi antaa naisille kunnollista ja pätevää opetusta. Naiset toivovat, että löytyisi sellainen mies, joka ottaisi naisten urheilun sydämen asiakseen naisurheilun kohottamiseksi, sillä oikeanlaista aineista ei Suomesta puutu. (Suomen Urheilulehti 1937/51, 2.)

1930-luvun tilanne kuvastaa, että urheilijanaiset ovat olleet tyytymättömiä vallinneeseen tilanteeseen ja ottaneet rohkeasti kantaa epäkohtiin. Ajan henki on kuvastanut hyvin lähtökohtia tulevaisuuden naisurheilulle, joka on pyrkinyt irtautumaan alussa ilmenneiden epäluulojen vallasta. Pohja, jonka 1920 – 1930-lukujen vastustus sai aikaan, syntyi kuitenkin vahvana. Tulevat epäkohdat näyttävät

pohjautuvan samantyyppisiin ongelmiin, mitä naisurheilun liikkeellelähdön aikaan ilmeni. Naisurheilijoiden vaatetus on herättänyt paljon keskustelua vielä 1900-luvun loppupuolella ja jopa 2000-luvulla.

Suomea kohautti 1900-luvun lopulla tapaus Ringa Ropo. Matilainen kirjoittaa, että Ropo oli tullut julkisuudessa tunnetuksi ulkonäöllään ja niukoilla hyppyasuillaan ja vasta myöhemmin hyvillä tuloksillaan. Hän heittää ilmoille kysymyksen, ”*kumpi oli ensin, julkisuuteen sisäänsä oikeuttava tulosarsenaali vai kohu edelläkävijämäisestä hyppyasusta?*” Julkisuuden Ringa-kiinnostus lähti liikkeelle niin mitättömästä asiasta kuin uudenlaisesta hyppyasusta. Nuori, kaunis ja filmaattinen olympiatoivo, joka hyppäsi edelläkävijämäisesti pituutta voimisteluasussa, kuten Matilainen toteaa teoksessa Ringan askelmerkit, ei voinut olla kiinnostamatta mediaa. Ringa itse olisi halunnut tulla julkisuuteen nimenomaan huippu-urheilijana, jolle kauneus on toisarvoista, vaikka kiinnittikin huomiota ulkonäkönsä esiintyvänä taiteilijana. Ringaa vaivasi jatkuva ulkonäköön keskittyminen, mutta pian hän sai huomata, että tavoitellessaan maailman terävintä kärkeä pituushyppääjänä oli hyvästä ulkonäöstä selvää etua. Sponsoreiden saamiseksi alkoi maailmassa päteä yhä selvemmin lainalaisuus, jossa urheilijan kokonaisinnostavuus ratkaisi pelkkien saavutusten sijaan. (Matilainen 2003, 83 – 86.)

Naisurheilijat näyttäytyvät harvoin kansallissankareina suurelle yleisölle. Naiseuteen liitettävien ominaisuuksien takana ei katsota olevan suomalaisuuteen liittyviä ominaisuuksia vaan naiseus itsestään. Naisten katsotaan olevan samanlaisia kaikkialla, minkä vuoksi kulttuurisesti erityistä suomalaisuutta ei voida rakentaa naiseuden varaan. Tervon mukaan naiseus on liitetty usein arkipäivään, kotiin ja paikallisuuteen, jotka ovat olleet kansallisten rakenteiden kannalta vähämerkityksellisiä. Nainen voi olla Tervon mukaan liian naisellinen, liian maskuliininen, tai hän voi edustaa puhtautta tai viattomuutta ja siveellisyyttä. Naiset nähdään myös passiivisina oman uransa suhteen, koska usein taustalla vilahtaa voimakas miesvalmentaja-hahmo. Myös Tervo toteaa, että naisurheilijoiden arvostus on miesurheilijoita heikompaa ja antaa esimerkiksi vuoden urheilija – listan, jossa vuosittain on vain muutamia naisia. (Tervo 2000.)

Helsingin Sanomien artikkeli kanadalaisesta naisjäähkiekkoilijasta Hayley Wickenheiserista osoittaa, kuinka nainen on vieras olento kiekkokaukaloissa. Taitava, mutta nainen, on esillä artikkelissa. Kanadalainen jääkiekkoilija on valinnut seurakseen tai tullut valituksi Kirkkonummelaiseen Salamat joukkueeseen, koska muualle miesten joukkueisiin häntä ei kelpuuteta. Salamoiden taka-ajatuksena ottaa naisjäähkiekkoilija riveihin oli yksinkertaisesti julkisuus. Helsingin Sanomat otsikoi artikkelin näin ”Wickenheiser kesti hyvin miesten kyydissä – Kanadalainen naistähti veti hallin täyteen historiallisessa ottelussa.” (Miettinen, Helsingin Sanomat). Nainen nähdään kiekkokaukalossa heikkona ja haavoittuvana, mutta piristyksenä katsojille. Pelaajat olivat olleet herrasmiehiä ja säästäneet Wickenheiserin taklauksilta. Muut pelaajat eivät ehkä ottaneet naisjäähkiekkoilijaa vakavasti, mutta itse Wickenheiser oli mukana ainoastaan tositarkoituksella. Tämän hän osoittaa loppulausunnollaan ”*paremminkin olisin voinut pelata*” ja perustelee asian hyvin asiantuntevasti jääkiekkoilun termein. (Miettinen 12.1.2003, c4.)

Naisurheilu kohtaa edelleenkin vielä 2000-luvulla monenlaisia vaikeuksia kansainvälisesti. Ongelmat liittyvät resurssien puutteeseen, niiden epätasaiseen jakaantumiseen tai uskontoon. Erityisesti islaminuskoisissa ja kehitysmaissa naisurheilijoiden asema on hyvin heikko. Merikoski-Silius kirjoittaa, että pahimmissa tapauksissa edes koululiikuntaa ei sallita näissä kulttuureissa tytöille. Merikoski-Siliuksen mukaan ongelmiin on alettu puuttua tehokkaammin olympialiikkeessä. Naisurheilijoille, -valmentajille ja – luottamushenkilöille on suunnattu omia ohjelmia ja stipendejä. KOK on perustanut myös erityisen työryhmän edistämään tasa-arvon toteutumista. (Merikoski-Silius 17.10.2003.)

5 Suomalainen joukkoviestintä urheilussa

5.1 Urheilujournalismin kehitys

1920-luvulta lähtien joukkoviestintä on moni muotoistunut. Tuolloin myös Suomessa aloitettiin säännölliset radiolähetykset. Sähköinen viestintä on tullut ihmiselle yhä tärkeämmäksi. Painetun viestinnän, kuten kirjat ja sanomalehdet asema on todellisen haasteen edessä. Nykytilanne viestinnässä elää kuitenkin kirjapainotaidon ja sähköisen viestinnän kulttuurissa, jossa monet arvot ovat vielä peräisin kirjapainotaidon hallitsemasta yhteiskunnasta. (Kunelius 1998, 44). Urheilujournalismin hallitseva osuus on edelleen sanomalehdet. Sähköisen viestinnän etuina ovat informaation jakamisen hyöty mahdollisimman laajalle alueelle. Mutta toisaalta se jättää ulkopuolelle myös ihmisiä ja maita, jotka jäävät täydellisen eristyneiksi kansainvälisestä viestinnästä. Urheilun kannalta sähköisen viestinnän mahdollisuudet levitä ympäri maailmaa ovat suotuisat niin eri lajien kuin paikallisten kilpailutapahtumien puolesta. (Tolvanen 1998, 39.)

Ensimmäiset urheilutoimittajat ovat olleet myös itse urheilijoita, harrastajia tai toimihenkilöitä. Tästä on ollut seurauksena toimittajan omien intressien näkyminen tiedottamisessa. Sama perinne elää yhä mediassa, mikä on omiaan vahvistamaan suomalaisten itsetuntoa urheilusankarien kautta. Toimittajan on oltava urheilusankarin kannattaja ja asennoituttava tukemaan häntä myös mediassa. Urheilujournalismissa painottuu konkreettisuus, mikä kuvastuu tulospainotteisuutena. Uusien ja tuntemattomien lajien vastaanotto on nopeaa, koska urheilujournalismin tapana on kuvailla paljon itse suorituksia. Joka päivä ilmestyvät päivälehdet ovat aina olleet merkittävä osa urheilujournalismia. Muutosta perinteiseen urheilujournalismiin ovat tuoneet yleistyvät urheilijoiden haastatteluosuudet sekä analysoinnit. Tämäntyyppistä muutosta suosii kulttuurimme korkea yksilönarvostus sekä sankarien synnyttämisen tavoittelu. (Pänkäläinen 1998, 46—47).

Urheilujournalismin perimmäinen olemus on ollut kautta aikojen tietynlainen kaavamaisuus, jonka on katsottu johtuvan osaltaan toimittajien huonosta koulutuksesta. Tiivis yhteys kohteisiin eli urheilijoihin ja urheilun toimijoihin, jotka

henkivät lisäkaavamaisuutta urheilun jähmeillä säännösteisyyksillä sekä kilpailuiden konkreettisuuksilla ovat myös osaltaan vahvistaneet tätä ilmiötä. Perinteitä kunnioittava urheilujournalismi on jähmeä uusien lajien suhteen, tilaa ei tunnu löytyvän. Myös nais- ja vammaisurheilu sekä kunto- ja koululiikunta uhkaavat jäädä perinteisen miesten huippu-urheilun jalkoihin. (Pänkäläinen 1998, 48).

Urheilujournalismissa naisellisuus tai epämiehekkyyks eivät kuulu urheilukentille eikä urheilun suuren kertomukseen. Urheilun periaatteet vastaavat hegemonisen maskuliinisuuden periaatteita (Tiihonen 2002, 255).

5.2 Joukkoviestinnän suhde naisurheiluun

Naisten näkyvyyttä television urheilu-uutisissa on tutkittu Suomessa Helena Collinin ja Sanna Vuoren pro gradu-tutkimuksessa. Sukupuolten eroja urheilu-uutisissa tarkasteltiin vuonna 1999 viikon ajan. Tutkimuksessa oli mukana TV1, MTV3 ja Nelonen viikon aikana esitettyine ohjelmineen. Urheilulähetyksistä eroteltiin naisiin ja miehiin viittaavat urheilu-uutiset. Tutkimuksen mukaan naisia koskevat urheilu-uutiset pääsivät erittäin harvoin ykkösuutisiksi. Naisurheilua koskevia uutisia oli selkeästi vähemmän verrattuna miehiä koskeviin urheilu-uutisiin. Naisten uutiset, jotka pääsivät urheilulähetyksiin, olivat suhteessa miesten uutisiin verrattuna enemmän kuvitettuja. Naisten urheilu-uutisten kesto oli myös keskimäärin lyhyempi suhteessa miesten uutisiin. Yhteenvetona tutkimuksen mukaan voidaan todeta, että naisurheilu näkyy miesurheilua merkittävästi vähemmän televisiossa. (Collin & Vuori 1999.)

Suomen liikunta urheilu on tutkinut joukkoviestinnän suhdetta urheiluun ja todennut, että suomalaiset lehdet, televisio ja radio keskittyvät pääosin miesten kilpa- ja huippu-urheiluun. Kuten Collinin ja Vuoren tutkimuksessakin todettiin, naisurheilu on harvoin ykkösuutisena. Tutkimuksessa on myös todettu, että helppoiten tiedotusvälineet huomioivat naisia yksilölajeissa. Vuonna 2004 tehty tutkimus osoittaa, että media käyttää yhä vähätteleviä merkityksiä naisurheilusta. Tutkimuksen mukaan naisten urheilun mediatilan lisääminen ei riitä, vaan huomio on kiinnitettävä sisältöön eli siihen, miten urheilijat ovat näkyvillä ja miten heistä kirjoitetaan. (SLU-julkaisusarja 2/05.)

Helsingin yleisurheilun MM-kilpailuista vuonna 2005 on tehty mediajulkisuutta koskeva lehdistötutkimus. Tutkimuksessa on käsitelty myös naisurheilijoiden näkyvyyttä kilpailuiden aikana tiedotusvälineissä. Aineistona on käytetty tammi-heinäkuun 2005 aikana kerättyjä MM-kilpailuja eri näkökulmista käsitteleviä artikkeleita. Lehtijuttuja aineistossa on ollut yhteensä 413. Kaikki lehdet ilmestyivät Helsingin seudulla. Kaikista MM-kisoja kommentoivista puhujista 81 prosenttia oli miehiä ja 19 prosenttia naisia. Tutkimuksen tekijät tekevät johtopäätöksen, että miesten hallitsema urheilujulkisuus pätee edelleen. Naisten ohittaminen haastattelujen suhteen on voinut olla myös tiedostamatonta, koska haastatellut urheilun johtohenkilöt ovat pääsääntöisesti miehiä. MM-kisa-lehdistöaineistossa naiset tulivat tutkimuksen mukaan esiin lähinnä vapaaehtoistyöntekijöinä, tällöin haastateltavina oli poikkeuksetta naisia. (Kurki & Nylund, tutkimuskatsauksia 2005/2.)

Suomen tasa-arvo valtuutetun vuonna 2004 kirjoittaman kommentin mukaan naisten ja miesten urheilusta tiedottaminen ei ole tasapuolista. Tutkimusten mukaan suomalaiset lehdet, televisio ja radio keskittyvät pääosin miesten kilpa- ja huippu-urheiluun. Lähinnä yksilölajeja harrastavat naiset ovat esillä suurkilpailuiden aikana, mutta joukkuelajeja harrastavat naiset vain hyvin harvoin. Tämä epätasa-arvo tuli esiin Suomen naisten jääkiekkomaajoukkueen voitettua pronssia vuoden 2004 Kanadassa pidetyissä MM-kilpailuissa. Kilpailuista ei televisioitu yhtään ottelua. Uutisointi pronssimitalin johdosta oli vaatimatonta. Tämän johdosta tasa-arvovaltuutetulle tuli lukuisia yhteydenottoja. (SLU, Liikunnan ja Urheilun Maailma 7/04.)

Urheilujournalismi seuraa kiitettävän tarkasti metrejä, maaleja ja minutteja. Suomen lehdistön tekemän artikkelin mukaan tämä ei ehkä riitä lukijoille. Puutteita on muun muassa uusien lajien sekä naisurheilun näkyvyydessä. Urheilutoimittajilla on haaste vastata naislukijoiden vaatimukseen. Artikkelissa Tampereen yliopiston tiedotusopin emeritusprofessori Pertti Hemanus mainitsee, että vanhojen ihanteiden aika on ohi ja kehityksen on kuljettava eteenpäin. Hänen mukaansa urheilutoimittajien on pidettävä kiinni kriittisestä asenteesta, vaikka huippu-urheilu on kehittynyt jatkuvasti kasvavaksi show-bisnekseksi. Samassa artikkelissa liikuntatieteiden lisensiaatti Riitta Pirinen vaatii naisurheilulle kiintiötilaa mediassa. Hänen mielestään

naisurheilu tarvitsee omat sivunsa lehdissä ja oman kiintiön myös sähköisen median lähetyksissä. Pirinen huomauttaa, että naisurheilun esiin pääsyä auttaisi naistoimittajien lisääminen urheilutoimituksiin. Pirisen mukaan on väärin arvioida naisurheilun kiinnostavuutta vertaamalla tuloksia tai tasoa miehiin, sillä tuloksia ja tasoa tulisi vertailla kansainvälisesti naisurheiluun. Esimerkkinä hän käyttää naisten jääkiekkoa, jonka kiinnostavuus mediassa on alhainen, koska Suomen naisten tasoa verrataan Suomen miesten tasoon eikä esimerkiksi Kanadan naisten tasoon. (Suomen Lehdistö 4/1998.) Myös Pirinen toteaa tutkimuksessaan, että tiedotusvälineissä naisten palloilulajit jäävät vähälle huomiolle. Lajit, joita naisurheilusta tuodaan vahvimmin esille, on taitoluistelu, voimistelu ja tennis. (Pirinen 2006, 39.) Mikä mielestäni pohjautuu olettamukselle tiettyjen lajien paremmasta sopivuudesta naisille, mikä tuli esiin naisurheilun alkuvaiheiden keskusteluissa.

Mediassa asiaan on vedottu siten, että miesten urheilu kiinnostaa yleisöä enemmän kuin naisten urheilu. Naisten urheilun taso on heikompi kuin miesten urheilun. Tasa-arvovaltuutetun mukaan oletukset perustuvat kuitenkin virheelliseen lähtökohtaan, jossa naisten urheilua verrataan miesten urheiluun, jolloin miesten suoritukset ovat arvioinnin peruste tai normi. Hänen mukaan yleisön on vaikea kiinnosta naisten urheilusta, jos se ei ole nykyistä enemmän esillä mediassa. Uutisoinnin sisältöön tulee kiinnittää erityistä huomiota, jottei se ole naisurheilun vähättelyä. Tasa-arvovaltuutettu kiteyttää kommenttinsa vetoomukseen, että naisten urheilua tulee esittää ja arvostaa mediassa tasavertaisesti miesten urheilun kanssa, mikä lisää liikunnan ja urheilun tasa-arvoa suomalaisessa yhteiskunnassa. (Tasa-arvovaltuutetun tiedote 26.4.2004.)

Koska naisurheilun mediatila on jäänyt heikommaksi kuin miesurheilun, on jouduttu turvautumaan muihin resursseihin. Mediatilan lisäämiseen ei riitä vain sen konkreettinen lisääminen vaan ohessa täytyy olla myös muuta. Naisurheilun sisältöä on trivialisoitu kohdistamalla huomiota urheilijan yksityiselämään. Tähän kuuluu myös naisurheilijoiden ”tytöttely” ja huomion kiinnittäminen ulkonäköön. Naisurheilijat, jotka omaavat kauneusihanteiden mukaisen ulkonäön saavat usein huomiota enemmän ulkonäkönsä kuin saavutustensa perusteella. Päinvastoin kauneusihanteista poikkeavat naiset esimerkiksi liiallisen maskuliinisuuden vuoksi jäävät jopa huomioitta mediassa ja heidän saavutuksia voidaan vähätellä.

Naisurheilua esitellään kaksijakoisesti mediassa eli joko niin kuin miestenurheilua tai sitten hieman vähättelevällä asenteella. Taustalla voidaan nähdä toimittajakunnan miesvaltaisuus ja naispuolisten urheilutoimittajien aliarvostus, joka eittämättä vaikuttaa myös naisurheilun esilletuontiin. (Pirinen 1998, 32—33). Pirisen väitöskirja tuo esille, että urheilutekstit rakentavat käsityksiä naisten urheilemisesta ja asemasta urheilemisessa. Hänen mukaansa on eri asia representoidaanko naisurheilijat kaunottariksi vai hyväksi urheilijoiksi. (Pirinen 2006, 35.)

Hanna Liisanantti on tutkinut pro gradu-työssään naisia television urheilutoimittajina. Hänen mukaansa naiset ovat vallanneet tiensä urheilu-uutisten lukijoiksi alueelle, jota on aina pidetty hyvin maskuliinisena. Urheilutoimittajanaiset ovat herättäneet runsaasti mielenkiintoa katsojissa, myös ulkonäkönsä vuoksi. Liisanantti toteaa, että ilmiö, jossa kauniit naiset juontavat urheilulähetyksiä ei ole ainutlaatuista vain Suomessa tapahtunut muutos. Naistoimittajat on katsojien puolesta kommentoitu päästä varpasiin ja ohimennen on sivuttu myös naistoimittajien urheilutietämystä ja esiintymistaitoja. Urheilutoimittajista naiset ovat olleet enemmän julkisuudessa työnsä ulkopuolella. Liisanantti perää tutkimuksellaan tietoa minkä vuoksi naisia värvätään urheilutoimittajiksi, onko kysymyksessä tasa-arvoa edistävä ilmiö. (Liisanantti 2003, pro gradu.)

Koska haluan tuoda esille myös positiivisia asioita joukkoviestinnän suhteesta naisurheiluun, kuvaan asiaa Pirisen tuomien asioiden valossa hänen tutkimuksessaan naisurheilijoiden representointumisesta lehtiteksteissä. Hän myöntää, että vaikka feministisen urheilututkimuksen painopiste on ollut marginalisoinnin ja trivialisoinnin tutkimisessa se voi antaa rajoitetun käsityksen naisurheilun tutkimuksesta. Marginalisoinnin, jolla viitataan Pirisen mukaan tavallisimmin tilan käyttöön ja tilan sukupuolittumiseen tiedotusvälineissä. Ja trivialisointiin, mikä tarkoittaa erilaisia tekstillisiä keinoja saada naisurheilu näyttämään heikkotasoiselta ja vähäarvoiselta. Näiden rinnalla voidaan nähdä myös tapauksia, joissa naisurheilija tuodaan esille positiivisesti joukkoviestinnässä. Pirinen kuvaa positiiviseksi esille tuomisiksi naisten representoimista hyväksi ja menestyneiksi urheilijoiksi siten, että lehtiteksteissä on kehattu naisten urheilemista, saavutuksia, voittoja, mestaruuksia ja ennätyksiä. (Pirinen 2006, 37 – 43.)

5.3 Mediaurheilu

Pirinen tuo esille tutkimuksessaan, että nykypäivän urheilua voidaan kutsua mediaurheiluksi, koska urheilu on monille tiedotusvälineiden esittämää eli representoimaa urheilua. Televisiolle, radiolle ja lehdistölle urheilu on perinteinen ja olennaisesti mukaan kuuluva osa koko rakenteesta. Urheilu näkyy voimakkaasti etenkin arvokisojen yhteydessä. Miljoonat ihmiset ympäri maailmaa seuraavat median välittämää urheilua. Siitä huolimatta mediaurheilua on Pirisen mukaan tutkittu suhteellisen vähän verrattuna muuhun urheilututkimukseen. Mediaurheilua koskevissa tutkimuksissa sukupuolen problematisointi on jätetty usein huomiotta. Pirinen mainitsee, että Yhdysvalloissa ja Kanadassa mediaurheilua on tutkittu feministisen urheilututkimuksen kautta, jossa feministisellä urheilututkimuksella on pitkät perinteet ja vahva jalansija. Suomessa kyseistä tutkimusta on tehty lähinnä analysoimalla kuvia ja tekstejä. (Pirinen 2006, 21 – 24.)

Mediakulttuuria hallitsee viihde, johon myös urheilu olennaisena osana kuuluu. Massamedioitten ohjaamina ovat tietyt lajit ja urheilumuodot ovat nousseet hallitsevaan asemaan. Koska keskeisin viestin on televisio, saa siinä esitettäväksi sopivat lajit erityisesti huomiota, kuten jalkapallo ja jääkiekko. Molemmat mainituista lajeista saavat huomattavan suuren osan urheilun ohjelma-ajasta. Naisten kohdalla näin ei ole, sillä naisten joukkueurheilua näkyy mediassa harvoin (SLU-julkaisusarja 2/05). Sekään ei ole uutta, että lajit räätälöidään sääntöuudistuksin televisioon soveltuviksi. Urheilua ja urheilutapahtumia tukevat sponsorit saavat haluamaansa mainosaikaa televisioiduissa urheilutapahtumissa. Yleisön rooli on merkittävä, sillä median on tuotettava sitä mitä yleisö haluaa sen tyytyväisenä pysymiseksi ja jos niin ei tapahdu mainostajien rahoitus loppuu kannattamattomana. (Tolvanen 1998, 40).

Yleisön aktiivinen joukkoviestimien seuraaminen toteutuu myös urheilussa. Kanavien kasvava määrä on lisännyt ohjelma-aikaa ja samalla voimistanut myös televisiosta tulevan viihteen määrää, johon myös urheilu kuuluu. Suomalaisten on todettu katsovan kansainvälistä keskiarvoa enemmän urheilulähetyksiä. Median luoma me-henki tulee hyvin esiin urheiluohjelmassa ja jollain tapaa kuuluu suomalaiseen kulttuuriin. Joukkoviestinnän vaikutuksen mittaaminen on hyvin

ongelmallista ja Tolvanen kysyykin, että liikuttaako urheilun seuraaminen yleisöä vai passivoiko se vielä enemmän television ääreen. (Tolvanen 1998, 41—42.)

Median kiinnostus urheilua kohtaan kasvaa koko ajan. Media on tärkeä osa itse urheilua ja muokkaa sitä painovoimallaan. Mediajulkisuus määrittelee jopa urheilusääntöjä, jotta median hyöty olisi mahdollisimman suuri. Esimerkkinä hiihto, jossa ”sprinttimatkat” kehitettiin, jotta hiihto saataisiin yleisöystävällisemmäksi, nopeampitempoiseksi ja lähellä yleisöä toteutettavaksi. Urheilu tarjoaa medialle tärkeää uutis- ja viihdeaineistoa. Urheilun voidaan katsoa pinnallistuneen median myötä. Ja sitä on edesauttanut television voimakas kehittyminen viestintävälineenä. Television tarjonta on suuri ja katsojilla on mahdollisuus seurata yhä useampia eri urheilulajeja. Urheilun pinnallistuminen tulee esiin myös lisääntyneissä urheiluskandaaleissa, joita media ikään kuin tavoittelee katsojamäärien kohottamiseksi. Urheiluskandaalien muita syitä katsotaan olevan urheilun kaupallistuminen, joka ohjaa tiedonvälitystä. Raha asettaa urheilun arvot uuteen järjestykseen. Niin urheilijoiden kuin median kyky erottaa oikea ja väärä hämärtyy. Näin ollen skandaali herkkyyks kasvaa kaupallistumisen myötä. Urheilua tärkeämmäksi tuntuvat nousevan supertähdet, joiden ansioita toimittajat ja kansa seuraavat. Skandaaliherkkyyks supertähteyden seurauksena on osa urheilun varjopuolia. (Virtapohja 1998, 58—59).

Suomen Olympiakomitean opinto-ohjaaja Tuuli Merikoski-Silius on kirjoittanut artikkelin naisten ja median suhteesta. Hänen mukaansa naisilla on nykypäivänä tasavertaiset mahdollisuudet osallistua olympiakisoihin. Lajivalikoima on lähes sama miehille ja naisille ja media seuraa yhtä tiiviisti naisten ja miesten suorituksia. Merikoski-Silius heittää ilmoille epäilyksen, onko naisurheilun asema saavutettu miesten ehdoin? Hänen ajatuksissa käy epäily, että naisten niukat asut ja lihaksikkaat vartalot voivat kiinnostaa mediaa enemmän kuin itse urheilu. Merikoski-Siliuksen ajatukset pohjautuvat Saksalaisen tutkijan Gertrud Pfisterin kesäolympialaisista käsittelevään esitykseen. (Merikoski-Silius, 17.10.2003.)

Mediaurheilua voi kuvata brändien rakentumisen ja tuotteistumisen urheilijoiden ja urheilun avulla. Media on tuomassa urheilulle lisäarvoa, joka vaatii urheiluväeltä uusia tapoja toimia. Yleisöä on monenlaista, niitä jotka seuraavat median virtaa sekä

niitä, jotka osallistuvat urheilukilpailuihin paikanpäällä. Yksi tärkeä ulottuvuus on yleisö, joka tukee urheilun ihannointia idoliensa kautta. Sponsorointi tuo mukanaan myös kiinnostusta yritysten taholta. Yritykset ovat kiinnostuneita urheilijoista niiden tuoman yleisökiinnostuksen vuoksi, joka voi antaa yritykselle mahdollisuuden mainostaa itseään urheilua seuraaville asiakkaille. Brändin rakentamiseen voi liittyä tavoite saada oikeanlaista julkisuutta urheilun tai urheilijoiden avulla. Sponsoroinnilla yritys ostaa haluamaansa myönteistä imagoa. Mediaurheilun järjestelmä on valmis, kun urheilua tuetaan oman imagontavoittelun turvin yhä suuremmilla rahoilla ja urheilijan tieto tästä sekä julkisuudesta kohottaa kunnianhimoa. Tämä järjestelmä on omiaan ruokkimaan myös yleisön kasvavaa mielenkiintoa. (Virtapohja 1998, 60—62).

Huippu-urheilun perusluonteeseen kuuluu julkisuus. Urheilujournalismi on yksi merkittävä osa huippu-urheilua. Nykyjournalismin tuoma tieto on yhä tuoreempaa, joka voi johtaa jopa uutisten sisältöjen köyhtymiseen. Mikä tarkoittaa sitä, että päivän aikana tuotetut uutiset samasta aiheesta eivät tuo ilmi mitään uutta, vaan uutiset pyörivät samojen asioiden ympärillä. Muutos median tuomassa tiedonvälityksessä tuo paineita urheilutähtien synnyttämiseen. Media on ollut luomassa useita urheilutähtiä ja edistänyt heitä urheilijauralla positiivisen julkisuuden turvin. Mikä on myös tuonut päinvastaisia tilanteita, muun muassa silloin, kun urheilijat ovat poikkeuksellisen nuoria. Jollain tapaa erikoiset urheilijat ovat aina kiinnostaneet mediaa. Tolvanen toteaa, että journalismissa hyvä uutinen ei ole uutinen laisinkaan. (Tolvanen 1998, 38—39.)

”Urheilu ja julkisuus kulkevat ja menestyvät käsi kädessä. Ilman julkisuutta urheilulla ei olisi mainostuloja ja nykyisenlaajuisia suur tapahtumia. Toisaalta erilaisista rahaa urheilulle tuottavista sopimuksista syntyy tietenkin myös velvoitteita, jotka sitovat urheilua. Urheilun kannalta televisio on ehdottoman keskeinen media, joka vaikuttaa monien lajien suosioon ja laajempaankin elinvoimaisuuteen.” (Tolvanen 1998, 43).

Rahan merkitys voi vaihdella arvojemme mukaan, mutta yleinen mielipide on, että kaikki tahdomme sitä, sillä raha tuo varmuutta osaamisesta ja pääsyä

arvottomuudesta. Puronahon mukaan urheilemalla on Suomessa lähes mahdotonta vaurastua, mutta urheilulla se on mahdollista. Tällä hän viittaa urheilun kaupallistumiseen. Huippu-urheilijat ovat kaupallistumisen kohteita ja näin heistä tehdään tuotteita, joita kaupataan voiton tavoittelemiseksi. (Puronaho 2000, 65—66). Rahan valta on merkittävä, se muokkaa itse urheilua haluamaansa suuntaan. Aina yritysten intressit eivät ole urheilun imagoa tukevia, kuten formuloiden tupakkamainonta. Yritysten verkosto urheilussa on usein tärkeämpää kuin itse urheilu. Puronaho kysyykin onko urheilussa mitään järkeä, kun siihen liittyy niin paljon ongelmia ja kaupallistumista. (Puronaho 2000, 74.)

6 Tutkimustulokset: Urheilevan naisen ajatuksia

Tutkimustulokset johdattavat tutkimusta aihepiireihin, jotka olivat koko tutkimuksen kannalta tärkeimpiä. Aihepiirit käsitellään tuloksissa teemahaastattelun teemojen avulla. Olen esittänyt aineistolle apukysymyksiä, jotka valottavat tutkimusongelmia. Olen poiminut aineistosta esille nousevia asioita, jotka ovat yhteisiä kaikille näille naisurheilijoille liittyen tutkimukselle asetettuihin kysymyksiin. Haluan nostaa aineistosta esille asioita, jotka tuovat esille, mitä tutkimuksen naisurheilijat todella ajattelevat mediasta, tasa-arvosta ja huippu-urheilijanaisena olemisesta. Tarkoituksena olisi tuoda esille myös niitä seikkoja, joita ei ennalta pidetä itsestäänselvyyksinä. Koska tutkimuksen tärkein ydin koostuu huippu-urheilijanaisten kokemuksista ja ajattelusta, annan aineiston puhua urheilijoiden puheen kautta.

6.1 Keskustelua mediasta

6.1.1 Median merkitys urheilu-uralla

Jyri Puhakainen tuo esille teoksessa *Kesytyt kehot*, kuinka urheilija on irrotettu omasta urheilemisestaan. Media ja kulutuksellisuus ovat tekijöitä, jotka muuttavat urheilijan kokemusta urheilusta sekä elämästä. Urheilijoiden ja valmentajien tulee edustaa asioita, jotka eivät lähde heistä itsestään vaan jostain muualta määrättyltä taholta. Urheilemista ei ymmärretä urheilijan omana projektina. (Puhakainen 1997, 140 – 142.) Kunnioitus urheilijaa ja hänen tekemisiään kohtaan voi hämärtyä median jatkuvien tarpeiden myötä.

”Siinä hämärtyy se tosiasia, että se on harjoittelusta pois. ja sitä ei nähdä kuinka se todella syö urheilijan voimavaroja ja kuluttaa.” (1)

”Kenen tarpeita tässä palvellaan, median tarpeita? Ei sitä et kukaa ei mieti et miten sitte urheilijasta tuntuu mennä siihen ku muutenki on ihan hermona ja jännittää, ja miten menee, hirveet paineet ja uudet paikat. Ni vielä lehteen haastattelu et miten kisa menee. Et miten sitä

voi kukaan osata sanoo. Eihän kukaan ihminen, joka työtänsä tekee ni osaa kahta päivää etukätee sanoo et onnistuuks tää projekti vai eiks tää onnistu.” (1)

Urheilijan kokemus urheilusta on henkilökohtainen ja merkittävä. Urheilu on urheilijalle itselleen pyyteetön rakkaus tekemiseen, jota median edustajat eivät aina oikealla tavalla ymmärrä. Urheilijan kokemus median edustajista on usein etäinen ja tekninen. Tällä tarkoitan sitä, että urheilija vastaa toimittajien tekemiin kysymyksiin kaavamaisesti ja kokee toimittajan tiedollisen ja ymmärryksen tason urheilua kohtaan puutteelliseksi, jotta toimittaja ja urheilija voisivat keskustella samalla tasolla. Median edustajia ei koeta asiantuntijoiksi arviomaan urheilijoita.

”Mielellään en ole minkäänlaisissa medioissa, mutta esimerkiksi oman lajin eteenpäin viemiseksi voin jossain näkyä jos siitä on hyötyä. pari viimeistä vuotta on ollut hiukan vaikeampaa, joten koen jopa hävettävänä, jos minusta tehdään juttua, kun menestyskin on ollut huonoa.” (3)

”Toimittaja tulee siihen ja kyselee, ei ees tiedä kunnolla nimiä ja tota kyselee jotain aivan höpöjä. Ja on sillä tavalla tota niinku, että jos oikeesti halua haastatella, saada tästä jotaki tietoja, ni ois hirveen helppo et ihan siis perusasiat jostakin niinku hakee, ja sillälailla.” (2)

”Monet urheilijat urheilevat täysin ilman tukia vain puhtaasta halusta tehdä itselleen tärkeää asiaa. Niin ole sitten pullamössö toimittaja, joka käy korkeintaan golfaamassa ja arvostelee siinä muita. Urheilutoimittajat ovat ihmisiä, jotka eivät itse koskaan ole olleet huippu-urheilijoita. Joten he eivät todellakaan tiedä mitä puhuvat kun puhuvat huippu-urheilusta.” (3)

Naisurheilijoiden kohdalla median kiinnostus voi lipsua urheilun ulkopuolisille alueille. Lehtiartikkelit, jotka kertovat urheilijoista jotain muuta kuin urheilutuloksia, ovat usein yleisölle kiinnostavia. Haastateltavien naisurheilijoiden mielestä median suhteen on oltava varovainen, jotta oma yksityisyys pysyy hallinnassa.

Urheilijainakin kuitenkin uskoo, että Suomessa urheilija pystyy hallitsemaan medioita.

”Jotenkin tuntuu, että naisurheilijoilla varsinkin, niin ollaan kiinnostuneita puolisosta taikka parisuhteesta tai poikakaverista taikka kenties jostakin lapsista taikka kodista taikka mitä tahansa siis tällaista urheilun ulkopuolisista, et jos niinku päästää sille puolelle menemään, niin kaikki on niinku myytävissä(hymyillen) ja ostettavissa.” (1)

”No kyllä mä ainaki tällä hetkellä pystyn sen ihan ite määrittää. Et en sit tiedä joissakin lajeissa on ehkä sitä näkyvyyttä enemmän ja sit on joku ihan huippu, mitä tuolta maailmalta kuulee, et sit on semmosta kiihkomaista medianki käyttäytyminen, että ehkä sitte on jo vaikeaa. Mut kyllä mä uskon et suomes siihen pystyy vielä ite vaikuttaa, että miten sä oot, et sulle media kuiteskaan niin raadollinen oo.” (4)

Toisaalta urheilija voi kaivata median suhteen persoonallisempaa lehtikirjoittelua, jossa kaivetaan jotain syvempiä merkityksiä urheilemiseen. Urheilija voi myös itse vaikuttaa median kiinnostumiseen omalla persoonallisella tavalla, jolloin kirjoittelusta on mahdollista keskittyä syvällisempiin aiheisiin.

”Mun mielestä on ollut tosi mukavia juttuja sellaset henkilökuvat, jossa toimittaja on halunnu oikeasti kaivaa sitä mun niinku persoonaa sillä lailla esiin, eikä vaa kirjoitella.” (2)

”Mä oon huomannu, et jos sulla on jotain sanottavaa, niin silloin myös media on susta kiinnostunut. Kyllä mediassa niitä –mikä sun tavoite ja –miten kisat meni – juttuja on tehty pilvin pimein.” (1)

”Mä oon ainaki itte kokenu tärkeäksi tällaisten toisenlaisten näkökulmien ja tämmöisten niin sanottujen pehmeiden (hymyillen) arvojen esiintuomista mediassa ja kyllä mua on sitten niiden osalta paljon haastateltukkin.” (1)

Haastatteleman naisurheilijat eivät koe mediaa kovin tärkeäksi omalla urheilu-urallaan. Selkeästi kaikille naisille yhteistä on oman tekemisen tärkeys ja median toissijaisuus. Mitä kokeneemmasta urheilijasta on kysymys, sitä vähäarvoisemmaksi median läsnäolo koetaan. Kun yleisesti keskustellaan siitä, kuinka naiset saavat vähän palstatilaa, haastatteleman naisurheilijat haluavat keskittyä urheiluun ja kokevat median urheilun ulkopuoliseksi alueeksi.

”Itse teen tätä hommaa vain ja ainoastaan itselleni ja suurella sydämellä, joten en ole kenellekään tilivelvollinen, koska haluan tehdä parhaani ja jos tulee loukkaantumisia jne. en voi niille mitään. Tosin olen senkin sisäistänyt, etten vaikeuksistakaan mielellään medialle puhu, koska se on kuin selittelisi etukäteen. Kun itse tietää missä mennään niin en kaipaa mitään säälipisteitäkään.” (3)

”Suhtautumiseni mediaan on sellainen, että olen jo monta vuotta sitten tehnyt itselleni selväksi, että en välitä mitä media sanoo tai kirjoittaa minusta tai lajistani. Hyvä jos kirjoittaa jotain, kun menee hyvin, mutta en saa siitä minkäänlaisia kiksejä.” (3)

”Nyt kun just leikkasin hiuksia lyhyeksi ja laitoin kesäväriä, ni en miettiny, ei itse asiassa tullu sekunniksikaan mieleen, että miltä nyt näytän tällä tukalla telkkariruudussa.” (2)

”Mä oon oikeestaan itte sillee aatellu aika vapaasti sillee, et mä teen sen omana juttuna, en mä silleen välttämättä kiinnitä niin paljon huomiota siihen, mitä siinä ympärillä tapahtuu. Et sitä on niin keskittynyt siihen omaan tekemiseen.” (4)

Jokainen urheilija on kuitenkin sitä mieltä, että mediasta on myös hyötyä niin lajille kuin omalle urheilemiselle. Tämä hyöty johtuu median mahdollistamasta lajin näkyvyydestä, jonka kautta myös urheilun rahoittajat eli sponsorit kiinnostuvat lajista ja ovat valmiita rahoittamaan urheilijoita. Aineistosta nousee esille urheilu-uran

edetessä urheilijan muuttunut suhde julkisuuteen ja tarpeeseen näkyä mediassa. Nuorena urheilijana suhde mediaan koetaan tärkeämmäksi.

”Mediasta lähtee niinku se näkyvyys että ollaan lajista kiinnostuneita ja on katsojia ja tota sitä myöten sitten tulee yhteistyökumppaneita, jotka tän mahdollistaa.” (2)

”Kun olin nuori, niin oli tosi tärkeitä et menesty ja tuli sitä julkisuutta ja munikin koko sponsorit ja kaikki mun urheilurahoitus on ollut neljä vuotta täysin sponsoreilta. Ilman mun mediajulkisuutta ja näkyvyyttä, en olisi pystynyt hankkimaan semmoista sponsoriverkkoa mun taakse, et se tietysti kuulu siihen nuoruuteen, et sillon se on jotenkin jännää ja kiva juttu ja jotenkin vielä arvostettavaakin meillä suomessa, et sä oot joku julkkis, niin sä oot joku. (1)

Haastattelemistani urheilijoista nuorin kokee julkisuuden positiiviseksi, koska tavoite päästä ihmisten tietoisuuteen on tärkeä oman uran kannalta.

”Mä oon yrittäny ottaa sen sillee positiivisena et tavallaan se julkisuus mitä sä saat on yleensä positiivista julkisuutta itelle. Et kun nimi on lehissä tai jotai juttua on, ni sillonhan sä pääset niinku ihmisten tietoisuuteen.” (4)

Median negatiivisuus koetaan urheilijan näkökulmasta sanojen vääristelynä tai yksityisyyden menettämisenä. Haastateltavien suhtautumisessa medioihin on eroja, jotka voidaan ajatella persoonakohtaisiksi tai lajitaustoista johtuviksi.

”mut se, että onhan niitä jotain sellasiiki tapauksii, että on tullu sitä negatiivisuuttaki, et on vääristelty mitä on sanonu tai sitten muuta.” (4)

”No siis kyllä pahin niinku asia mikä on tavallaan negatiivinen puoli on siitä et sun yksityisyys on mennyttä. Sä oot koko ajan esillä ja paljaana ja sä tunnet ihmisten katseet selässä.” (1)

”Julkisuuden pyöritys voi olla kova paikka, sua pyydetään joka paikkaan ja siten sun pitäis olla esillä joka paikassa. ja kuinka helposti se hajoaa se paletti sillai käsistä, et sä rupeetki palvelemaan sitä julkisuutta ja tavallaan sillai se urheileminen jää.” (1)

Haastatteleman urheilijat kuitenkin kokevat tärkeäksi, että mediaa varten urheilijoita valmistetaan ja koulutetaan. Mediaan valmentaminen on kuitenkin vähäistä ja eroja löytyy lajien sisältä.

”No varmaan silloin alkuaikoina yritettiin vähän niinku sanoa et miten siellä ollaan ihmisiksi ja mitä siellä saa sanoa ja jotain tämmöstä saatto olla. Niinku mulla oli esimerkiksi tästä nenärenkaasta, niinku meijän siis valmentajien puolesta että haittaa, et mun piti välillä niinku ottaa tää pois. Silloin niinku alkuaikoina.” (2)

”Se on niinku oman kokemuksen ja kantapään kautta opittava. Ja sit siihen ei kouluteta missään ja mun mielestä se on erittäin hälyyttävää ja erittäin niinku huolestuttavaa ollu koko ajan ja musta se on ollu myöskin yllättävää, et mitään tällaista niinku valistusta taikka kasvatusta ei oo missään urheiluleireillä. Kukaan ei oo luennoimassa meille, et miten sun kannattaa esiintyä tai miten sun kannattaa puhua tai kun sä tuut kilpailuista kameran eteen, jos sulla on menny päin peetä suomeksi sanottuna.” (1)

”On meillä ollut jotain mediakoulutus juttuja. Ja ilman muuta se on hyvä asia. Ei kukaan varmasti oo siinä niin hyvä, etteikö niistä opeista olisi hyötyä. tietenkin jokaisen pitää sit löytää se omaki tyyli, et miten siihen suhtautuu. Tai millä tavalla sitä on siinä mediassa, tai miten siinä haluaa olla.” (4)

6.1.2 Suhde mediaan

Jokainen haastatelluista urheilijoista kokee median osuuden suureksi ja merkittäväksi urheilun maailmassa. Se tosiasia, että media jopa ohjaa urheilua tulee esiin myös urheilijoiden haastatteluissa. Toisaalta media koetaan myös varsin positiivisella ja luonnollisella tavalla.

”No kyllä se nykyään on aika suuri, varmaan kaikissa lajeissa kasvanu. Että ainakin meidän kilpailukalenteritkin menee nykyään sen mukaan, et miten saadaan televisio paikalle. Et kyl se aika suuri osuus on, että välillä tuntuu että liiankin suuri.” (4)

”Media voi tavallaan nostaa jonku lajin arvostetummaksi kuin muut. Mutta ei silläkään ole minulle mitään väliä. jos kaipaa ulkopuolista arvostusta, niin sitten sillä voisi olla jotain väliä. Mielestäni media antaa kuitenkin jokaiselle hyvin pärjänneelle urheilijalle arvostusta suomessa, mutta poikkeuksiakin varmasti on.” (3)

”Teit sä sitten hyvin tai huonosti, niin kaikki on lehdessä.” (1)

”Kilpailumatkatkin menee nykyään sen yleisön tai median mukaan et mikä niinku on hyvä urheilumuoto tulla televisiosta ulos. Et ei niissä kyllä urheilijalta kysytä mitään. Et jotenki on itellä sellanen tunne, et pitää sopeutua siihen mitä tulee, koska kuiteski sitte, kyllähä sitä tarvii sitä mediaa.” (4)

”Kyllä mä näen et mediassa on sellasta niinku rehellisyyttäki, että eihän semmosia kirjojeta niinku mitä sä et ittekkään niinku oo. Jos sä käyttäydyt kuin joku diiva...Et toimittajatkin on niinku ihmisiä, ihmistuntijoita, et niinku kyl neki sit sen niinku näkee, et miten sä suhtaudut myös heihin.” (1)

Media liittyy urheilijoiden elämään myös mainonnan alueella, joka urheilijalle tulee tutuksi sponsoreiden kautta. Haastattelussa keskustelin urheilijoiden kanssa

mainoksista, joissa naisurheilijat esiintyvät. Mainonta koettiin myönteiseksi osaksi urheilua. Urheilijan kauneudesta koettiin olevan hyötyä mainosten tekemisessä.

”Mainonta, jossa on naisia on ihan ok. Kun se on fiksua ja auttaa kyseistä naisurheilijaa urallaan eteenpäin, niin sehän on vain hyvä asia.” (3)

”Mulla ei oo ainakaan ollu koskaan mitään väliä, et mitä mä niinku mainostan.” (1)

”Eihän siellä rumat eikä lihavat oo.” (1)

Mainonnan lisäksi keskustelimme lehtijutuista, joita urheilijoista tehdään. Yksi haastatelluista oli esiintynyt enemmän kuin muut haastateltavat naistenlehdissä, jotka usein keskittyvät muuhunkin kuin haastateltavan ammattiin eli urheiluun. Naistenlehtien jutut koettiin kaavamaisiksi, mutta toisaalta urheilija on tyytyväinen, kun lehtikirjoittelu on asiallista.

”Joka kerta ku sä meet haastatteluun naistenlehden juttuun, niin joka kerta ne esittää ne samat kysymykset, mut sä voit etukäteen opetella ne vastaukset, et tästä mä en puhu ja sä tiedät et mä en puhu näist ja mä en oo koskaan puhunu näistä asioista. Et pystyy niinku sanomaan ei, et sekin vaatii niinku semmosen, et jotkut vaan sitten niinku vastailee, niin ja toimittajatkin on tosi ovelia, ne osaa kyllä hommansa, jos ne haluaa saada jotain ulos” (1)

”Mä oon kokenu positiiviseksi asiaksi, miten media on mua kohdellu, mustahan ei oo mitään niin sanottuja paska juttuja ollu koskaan missään lehdissä”. (1)

Suhtautuminen mediaan on haastattemieni urheilijoiden kohdalla ollut neutraalimpaa kuin odotin. Huippu-urheilijanaishille media on toisarvoinen asia oman ammatin eli urheilun taustalla. Mediaa kyllä tavallaan kunnioitetaan, koska se toisaalta mahdollistaa lajin esilläolon ja henkilökohtaisesti auttaa urheilijaa saamaan

rahallista tukea eli sponsoreita. Urheilu-uran alkuvaiheissa media selkeästi on urheilijalle positiivisempi ja merkittävämpi asia. Uran edetessä urheilija yhä enemmän priorisoi omaa tekemistään ja itse urheilusta tulee niin tärkeä, että media koetaan jopa negatiiviseksi ja häiritseväksi asiaksi. Urheiluun keskittyminen tulee olla huippu-urheilutasolla täydellistä, kunnioittavasti ei katsota epäammattimaisia toimittajia kysymyksineen. Urheilija kokee tekemisensä ainutlaatuiseksi toiminnaksi, jota ulkopuolisen on vaikea ymmärtää. Mediassa esilläoloa ei koeta erityisen positiiviseksi asiaksi ja turha julkisuus koetaan niin positiivisuudessa kuin negatiivisuudessa häiritseväksi. Suomalainen urheilijainainen ei tarvitse ympärilleen julkisuutta, koska tavoitteena on menestyä urheilijana. Keskustelut naisten näkymisestä lehdissä tulisi naisten kokeman mukaan siirtää lajin näkymiselle, koska ainoastaan sen vuoksi naiset olisivat valmiita esiintymään medioissa. Poikkeuksena on urheilun alkuvaihe, jolloin julkisuus koettiin positiiviseksi ja hyväksyttäväksi suomalaisessa kulttuurissa.

Urheilijat kokevat, että esiintyminen medioissa olisi mielekkäämpää, kun tavoitteena olisi persoonallisempi ote urheilijan elämään. Medioissa esiintymiseen toivotaan koulutusta, joka koetaan urheilijan ammatissa hyödylliseksi. Aineistosta nousee esiin urheilijoiden valmius hallita medioita ja pysyä niin urheilussa kuin urheilun ulkopuolellakin omana persoonanaan. Urheilijan ulkonäöllä katsotaan myös olevan merkitystä medioissa esiintymiseen. Urheilijoiden kokemuksiin medioista vaikuttavat urheilijan lajin suosio sekä urheilijan uran kesto, kuten aiemmin jo mainitsin. Media koetaan urheilijan kannalta itsestäänselvyydeksi, mihin voi ehkä vaikuttaa urheilijan menestyminen omassa lajissaan. Sen sijaan, jos menestymistä ei ole omasta mielestä ollut riittävästi, voi kokemus medioissa olemisesta olla jopa hävettävä.

6.2 Urheilumaailman tasa-arvo

”urheilumaailman yksi piilotetuista tasa-arvo-ongelmista on vaatimus urheilupiirien naisesta, jonka on oltava hajuton, mauton, harmaa, kielitaitoinen, sisäsiisti ja hiukan liian lyhyt. Myöskään omituinen hän ei saisi olla – esimerkiksi hajamielisyttä ei naisille anneta anteeksi vielä tänä päivänäkään. Mies voi olla nero ja hajamielinen samanaikaisesti”. SLU:n ja koripalloliiton hallituksen jäsenen Tuija Braxin mielestä

onneksi on nousemassa muutamia vastuullisia uuden polven johtajia, jotka näkevät asioita tasa-arvoisemmin, eivät vain juhlapuheissa vaan myös käytännössä. (Heinonen, Liikunnan ja Urheilun Maailma 8/02.)

Haastateltavien kokemukset tasa-arvosta urheilussa poikkeavat toisistaan yllättävän paljon. Osin ero selittyy urheilijan lajitaustalla, koska urheilija, joka ei näe tasa-arvon suhteen ongelmaa, kertoo, että hänen omassa lajissaan naiset on huomioitu tasavertaisesti miesten kanssa. Toisen lajin edustaja kokee asiat hieman eri tavoin. Mielestäni on yllättävää, että haastatteleman huippu-urheilijanaiset kokevat urheilumaailman tasa-arvon pääsääntöisesti positiivisella tavalla.

”Kyllä mä nään, et urheilijoista puhutaan yhtenä könttänä. Ja jos puhutaan urheilijoista niin yleensä jotenki ne mielikuvat kääntyvät et puhutaanki miesurheilijoista, naisurheilija pitää jotenki eriksee mainita tai tälleen. Näin kyllä, mutta että ehkä jotain pientä, että en kyllä kauheesti oo tota pohtinu.” (1)

”Kyllä mä näkisin, että huippu-urheilu on mun mielestä tasa-arvosta sukupuolten välillä. Tulee ensimmäisenä mieleen, et totta kai on.” (2)

”Niin mä jäin vielä miettii, et onhan sellaista, et on joitaki semmosia niinku niin sanottuja miesten lajeja, niinku jos on esimerkiksi joku autourheilu tai moottoriurheilu ylipäätään. Mut en mä siltikään näkis, et miks ei olis tasa-arvoista, et kylhän sillon, ne on vaan luontaiset niinku nää jutut mitkä siinä ajaa ihmistä semmosille, niinku omille kiinnostuksille. Et varmaan niinku naisilla on sinne mahdollisuuksia, jos vaan halua tsempata. Ja sit on taas niinku jotain tosi naispolttoisia lajeja, niinku jotku voimistelut, rytmiset voimistelut varsinkin ja ehkä taitoluistelu. Mutta tota. Mut et kyl mä niinku näkisin, että kaikilla on mahdollisuus tehdä kaikkee.” (2)

”Uskon, että minun lajini on kaiken kaikkiaan tasa-arvoista arvostuksen ja vaikkapa palkintorahojen suhteen ja myös median suhtautumisen suhteen.” (3)

Urheilun tasa-arvo lajin sisällä voidaan kokea myös ongelmalliseksi. Naisurheilijoiden kokemukset tasa-arvon toteutumisesta omassa lajissa vaihtelevat paljon. Aineistosta voidaan päätellä, että naisurheilijat kokevat arvostuksen miestenurheilua kohtaan korkeammaksi.

”No kyl esimerkiks mun lajissa näkyy, et kyl mun mielestä miesten urheilemisesta kirjoitetaan enemmän. Sitten viime vuosina, ku miehillä on ollut vähän vaikeampaa, ni sitten koko laji on ollut ihan lamassa. Vaikka naiset on menestyny ihan hyvin viime vuosina. Et naiset on siinä mielessä kyllä taka-alalla. Vois olla naisetki niinku enemmän esillä.” (4)

”Miesurheilua painotetaan vähän enemmän kun sitä naisurheilua, mut sit taas toisaalta taas ni tuolla sponsoripuolella niin mä uskon, että naisella on tosi hyvä asema lähteä neuvottelemaan, et jos vähääkään on niinku sillä tavalla niinku, et on niinku edustuskelpoinen niin sanotusti. kyllähän kaunis nainen myy mainoksessa kuin mainoksessa paremmin kuin joku hikinen mies.” (1)

”Tavallaan se, että kuitenkin aina se todellinen merkitys on aina sitä miesten menestystä.” (1)

”No sitä asiaa vastaan taistellaan, niinku henkeen ja vereen asti. Et se aiheuttaa niinku suuria ristiriitoja ja eripuraa.” (1)

Urheilijanaainen voi kuitenkin kokea keskustelun naisten ja miesten välisestä tasa-arvon toteutumisesta jopa toisarvoiseksi ja mitättömäksi asiaksi. Tärkeämmäksi nousevat ajatukset koko kansan tasa-arvoisesta urheilusta. Naisten urheilun tasa-arvokeskustelu tuntuu jopa turhan voimakkaasti ylikorostetulta ongelmalta.

”Olen sitä mieltä, että urheiluyhteisöllä täytyy olla jokin todellinen syy olla vähemmän kiinnostunut jostakin lajista. Tässä puhuvat nyt lajin viihdyttävyyttä sekä yksilölliset kiinnostuksen kohteet. Se, kumpi sukupuoli urheilee on sinänsä mielestäni toisarvoista. katsojat

päättävät, mikä heitä kiinnostaa. Tasa-arvon toteutumista on se , että lähes kaikilla on mahdollisuus harrastaa ja harjoittaa lähes kaikkia urheilumuotoja.” (2)

”On lajeja, joissa miestenpuoli on jotenki niinku niin hirveen selkeesti siis paremman nököstä ja niinku paremman tasosta ja sillä lailla. Ja semmosta enemmän media atraktiivista siinä mielessä, kun naisilla.” (2)

Tasa-arvon toteutuminen voidaan kääntää jopa toisin päin, eli miehiä koskevaksi. Se kuvastaa ajattelua naisten tasa-arvo-ongelman kokemisesta urheilijanaisten näkökulmasta. Tasa-arvo-ongelmaa ei koeta vakavasti otettavaksi asiaksi urheilumaailmassa naisurheilijan maailmasta katsottuna.

”Heli koivulahan on hyvä esimerkki siitä, että takapuolta kuvataan enempi kuin hyppyjä. Toisaalta hän on todella kaunis ja ylvään näköinen nainen, joten ei se ole ihmeekään. Ollappa saman tasoisia miesurheilijoita Suomessa noin niinku ulkonäöllisesti. Ei paljon nappaa katella kuulamörssäreitä jne. Joten siinä mielessähän media on sukupuolisesti syrjivää! Eli koska toimittajat ovat suurimmaksi osaksi miehiä, niin tietäähän sen mitä ne kuvaa. No onhan noita Pöyhöstä ja Haataista kuvattu, mut mie kaipaisin ainakin kunnan miehiä.” (3)

Keskusteltaessa urheilupalkkioista, tasa-arvokeskusteluun tulee helposti mukaan tasa-arvoinen palkkio-teema. Naisurheilijat uskovat palkkioiden tasavertaisuuteen ja kokevat puhumisen rahasta jopa toisarvoiseksi.

”mä oon elelly siinä ajatuksessa, et ne on aika lähellä itse asiassa, ku puhutaan palkintorahoista. Et kyl mä väittäisin, et tasa-arvo toteutuu. Mun lajissa näin on, mutta käsittäakseni jossain tenniksessä ja golfissa ei varmaa aivan ylletä sinne.” (3)

”Edelleen haluaisin peräänkuuluttaa sitä asiaa, ettei palkkioiden määriä pidä laittaa kriteereiksi pohdittaessa tasa-arvon toteutumista.” (2)

Urheilupäättäjien sekä urheilun ympärillä olevien henkilöiden todetaan selkeästi olevan kaikki miehiä, mikä koetaan itsestäänselvydeksi.

”Se joka yleensä rahasta päättää, on mies.” (1)

Urheilijanaiset kokevat urheilumaailman tasa-arvon toteutuvan pääpiirteittäin. Urheilijat koetaan kaikki tasavertaisiksi urheilijoiksi sukupuoleen katsomatta. Osittain on kuitenkin huomattu, että miesten urheilua voidaan lajin sisällä arvostaa enemmän. Kokemuksia naisurheilun vähättelystä on havaittavissa aineistosta. Pääpiirteittäin urheilijanaiset kokevat, että naiset ansaitsevat rahallisesti suhteessa miehiin tasavertaisesti. Urheilijanainen voi kokea heikomman arvostuksen naisurheilua kohtaan johtuvan naisurheilun heikommasta tasosta, mikä koetaan ihan ymmärrettäväksi tietyissä lajeissa. Urheilumaailmasta sisältäpäin katsottuna naiset jopa näkevät urheilun tasa-arvo-ongelman ylikorostetuksi. Enemmän koetaan tärkeäksi tasa-arvoistaa liikunta kaikille kansalaisille.

6.3 Elämää huippu-urheilijana ja naisena

6.3.1 Urheileva nainen vallitsevassa urheilukulttuurissa

Naisen kauneudelle annetaan oma arvonsa urheilumaailmassa. Pirisen mukaan naisen kauneuteen kiinnittyminen urheilussa vähäarvoistaa eli trivialisoi naisten toimintaa. Se lisää naisen ”toiseutta” urheilumaailmassa. (Pirinen 2006, 27.) 1960-luvulla naiset alkoivat kouluttautua ja työskennellä itsenäisesti. Naisen oli oltava kaunis, jotta hänen itsenäinen uravalintansa ymmärrettiin. Kaunis ja seksikäs nainen saattoi omalla valinnallaan elää ilman miestä. Naisia arvioitiin ulkonäön perusteella päteviksi työntekijöiksi. Usein naisten fyysinen olemus oli merkittävämpää kuin ammattitaito. (Wolf 1996, 37 – 42). Seuraavat 20 vuotta naiset taistelivat ja toimivat päästäkseen eroon vanhankantaisesta kauneuden myytistä sortaakseen ikivanhat käsitykset naisen sosiaalisesta asemasta. Kauneuden myytti elää kuitenkin vahvana naisissa itsessään. Ominaisuudet, joita jokin tietty aikakausi pitää naisissa kauniina, ovat naisten käyttäytymisen symboli. Kauneuden myytti elää naisten välisenä kilpailuna. (Wolf 1996, 7-14).

Kauneus

Huippu-urheilijanaisen usko puhtaaseen urheiluun, jossa kauneudella ei ole tekemistä uran kannalta on aika heikko. Silti urheilija voi ja haluaa uskoa, että kauneudella ei olisi vaikutusta urheilijana menestymiseen.

”Urheilijan ulkonäöllä ei ole vaikutusta urheilu-uralla. Uskon, että tulokset on ne, jotka ratkaisevat kaikessa. Joku voi ajatella, että on helpompi saada tukijoita, jos on kivan näköinen, mutta minä en.” (3)

”Kilpaurheilussa kilpaurheiluna. EI.” (2)

”Mä haluaisin, että tää maailma ois kehittynyt, et sil ei sillälaila olis merkitystä, mä en oo sitte nii perillä, että voisin ottaa kantaa.” (2)

”Meidän lajissa kovin moni ei kiinnitä huomiota ulkonäköönsä. Ne, jotka ovat peilin edessä ennen lähtöä, on luultavasti jo hävinny kisan, koska keskittyvät aivan väärin asioihin juuri silloin. Kilpailun jälkeen asia on aivan eri. Silloin tulee esille jokaisen suhtautuminen ulkonäköön.” (3)

Urheilukulttuurissa kauneus liitetään usein naisiin, mutta havaittavissa on myös kauneusaatteen leviäminen miehiseen urheilukulttuuriin. Naisurheilijoiden kilpailuasut ovat muuttuneet ajan saatossa niukemmiksi ja seksikkäämmiksi, mikä on nostanut yksittäisiä naisurheilijoita mediaan ja yleisön mielenkiinnon kohteeksi. Esimerkiksi naispikajuoksija Florence Grifft-Joyner kohahdutti yleisöä seksikkäällä juoksuasullaan sekä pitkällä kynsillään. Suomalainen vastaava tapaus oli Ringa Ropon esiintyminen ajalle poikkeuksellisessa paljastavassa uimapukuasussa. Näissä tapauksissa naisurheilijan ulkonäkö korostuu ja hänestä muodostuu yleisölle objekti. Naisurheilijat pukeutuvat joissain tapauksissa tarkoituksellisesti korostaviin kilpailuasuihin, koska menestys ei ole aina riittävä keino mediajulkisuuden tavoittelussa. Mediajulkisuuden ansiosta naisurheilija voi mahdollistaa itselleen enemmän sponsoritukea. Kilpailuasut eivät ole aina urheilijan oman tahdon alla, vaan joskus seksikkästä pukeutumisesta vastaavat urheilijan taustalla toimivat tahot. Lentopallo on yksi esimerkki lajista, jossa naiset pukeutuvat niukkoihin peliasuihin, jotta naislentopalloilu saisi enemmän mediajulkisuutta ja yleisön kiinnostusta. Naisellinen ulkonäkö liitetään heteroseksuaalisuuteen, kun taas epänaissellinen ulkonäkö lesbouteen. Media ja sponsorit suosivat naisellisia urheilijoita, mikä tuottaa heteroseksuaalisuuden naisurheilijan luonnolliseksi ominaisuudeksi. (Nikunen, Gordon, Kivimäki & Pirinen 2002, 152-154.)

Huippu-urheilijanaisten kanssa keskustelu ulkonäköön ja kauneuteen liittyvistä asioista herätti runsaasti kiinnostusta ja keskustelua. Urheilijanaainen uskoo, että kauneudesta on todellista hyötyä elämässä urheilijana.

”No kyllähän siitä on apua, noissa sponsorihommissa varsinkin. eihän kilpailutilanteessa ole mitään väliä, minkä näköinen sä oot. Mut se et yleensäki sponsorit, ni mielelläänhän ne laittaa hyvännäkösii ihmisii mainoksii ja käyttää. Ne on pyytäny muakin sen takii, ku mä oon hyvännäkönen noissa kuvissa ja kyllähän

siitä on ollu mulle paljon apua ja mä saan siitä rahaa. Et kyllä siitä on hyötyä, niin karua kuin se onkin.” (4)

”Mut siis miksei nyt jos tota, jos siis jotenki tosi paljon kiinnostas olla tota noinnii julkisuudessa. Ja jos sattuisit olemaan kuvankaunis, niin sitte sitä vois varmasti jotenki hyödyntää siinä.” (2)

”Ulkonäkö on yks mikä vaikuttaa, se et jos sä oot lihava ja ruma, niin et sä oo missään naistenlehtien kansikuvissa, se on selvä. Et kyl sun pitää olla hyvännökönen ja kaunis.” (1)

”Ja sit esimerkiks Anu Koivisto, niin sillähän tehti aika hyvännäköinen mainoskampanja Valion kans sillon vuosia takaperin, ennen ku sil oli varsinaisesti mitään niinku saavutuksia. Ja sehän on ihan puhtaasti sen takii, koska se on nii kaunis ihminen.” (2)

”Toi Anna Kournikova juttuhan on aika mielenkiintoinen jossain määrin mun mielestä. Että se, et miten se niinku pääsi niin valtavaks. Mutta ulkonäöllähän se oli sit mahdollista.” (2)

Viime vuosikymmenien aikana naisruumiin ihanne on muuttunut lihaksikkaampaan muotoon. Pirisen tutkimuksesta nousee esiin, että tähän on vaikuttanut lisääntynyt urheilun harrastaminen. Lihaksikasta ja voimakkaan näköistä naisruumista pidetään hyvännäköisenä ja seksikkäänä. (Pirinen 2006, 21.) Muutoksen voi havaita seuraamalla mediaurheilua, jossa lihaksikkaiden urheilijoiden määrä on suuri ja heidät tuodaan esiin seksikkäinä urheilijoina. Viihdemaailmassa voi myös havaita lihaksikkaan naisvartalon arvostuksen ja esiintuomisen. Supertähti Madonna on hyvä esimerkki edelläkävijämäisestä naisihanteesta trimmattuine vartaloineen. Harrastukset, jotka kehittävät lihaksia, ovat nykyään erittäin suosittuja juuri naisten keskuudessa.

Riitta Pirinen kirjoittaa teoksessa *Nainen/naiseus/naisellisuus* naisurheilijoiden pukeutumisesta kilpaurheilussa. Hänen mukaansa paljastava pukeutuminen tuottaa konventionaalista naiseutta, jossa korostuu ulkonäkö. Nainen on katseen kohde,

objekti eikä niinkään voimakas ja määrätietoinen ruumiillinen toimija. (Nikunen, Gordon, Kivimäki ja Pirinen, 2001, 153 – 154.) Myös aineistosta nousee esille samanlaista ajattelua, kuin mitä Pirinen kuvaa. Nainen koetaan ulkonäkönsä perusteella arvosteltavaksi kohteeksi.

”Kyllä musta se on nyt vaan, että jos niinku mediakin niin varmasti ihmisetkin arvostellaan hyvin pitkälle niinku sitä naista ulkonäön perusteella.” (1)

Pirinen lisää, että naisurheilijat pukeutuvat usein tarkoituksellisesti naisellisuutta ja heteroseksikkyyttä korostaviin kilpailuasuihin saadakseen mediajulkisuutta. Hänen mukaansa uutiskynnyksen ylittämiseen ei aina riitä menestys ja hyvät suoritukset vaan lisäksi tarvitaan naisellista ulkonäköä, eli naisellista vaatetusta, meikkiä, koruja, pitkiä hiuksia ja esimerkiksi pitkiä kynsiä. Pirinen huomauttaa, että aina urheilija ei voi itse päättää pukeutumisestaan vaan määräykset heteroseksuaalisen imagon kohottamiseen lajin suhteen voivat tulla ylhäältäpäin. tällöin on kysymyksessä usein joukkuelajit. Seksikkäällä pukeutumisella ei kuitenkaan yritetä ainoastaan lisätä mediajulkisuutta vaan taustalla voi olla mahdollisuuksien parantaminen sponsorimarkkinoilla. (Nikunen, Gordon, Kivimäki ja Pirinen, 2001, 153 – 154.) Urheilijan kokemuksen mukaan kilpailuasut esittävät naisen vartalon esteettömästi.

”Ja mä sanoisin, että ne mejän kilpailuasut. Ne tietenki varmasti joistakin ihmisistä, nii ne on siis vartalonmyötäiset. Ja periaatteessa ne kertoo aika paljon urheilijan vartalosta.” (2)

Yrityksen imagon kohottamiseen kuuluvat usein luonnollisemmin naiselliset naiset. Näin heteroseksuaalinen naiseus luodaan luonnolliseksi ominaisuudeksi. (Nikunen, Gordon, Kivimäki ja Pirinen, 2001, 153 – 154.) Urheilijanainen kokee, että naisurheilijat, jotka ovat vaatimattomampia ulkonäkönsä suhteen, joutuvat tekemään enemmän töitä päästäkseen esille urheilijana.

”Oon niinku huomannu, et ne on yleensä niinku semmosia ei niin näkyviä persooniaki, et ne ei välttämättä halua sitte olla niin paljon

esilläkään, et ne sit joutuu tekemään varmaan enemmän töitä, et ne pääsis esille.” (4)

”Niin sit pitää olla niin älyttömän hyvä, et sun tulokset puhuu puolesta.” (4)

Jyri Puhakainen kirjoittaa teoksessaan *Kesytyt kehot* urheilun sanomasta. Hänen mukaansa urheilu lähtee kokonaisvaltaisesti ihmiskäsityksestä. Keho, mieli ja elämäntilanne ovat urheilun ratkaisevia asioita. Hyvän urheilijan on siis sopeuduttava olemaan urheilija vallitsevassa tilanteessa. Puhakaisen mukaan hyvän ja menestyvän naisurheilijan on sopeuduttava elämään tällä hetkellä vallitsevassa urheilukulttuurissa. (Puhakainen 1997, 11.)

Naisurheilijalle sopeutuminen vallitsevaan tilanteeseen voi olla vaikeaa vaativien ulkonäköpaineiden alla. Keskustelua herätti ulkonäköön liittyvien asioiden lisäksi suhtautuminen omaan vartaloon. Naisurheilijalle elämä voi olla hyvinkin tarkkaa painon kanssa pelaamista ja epärealistista suhtautumista omaan vartaloon. Painonhallinta voi johtaa urheilijanaisella jopa syömishäiriöihin.

”Naiset voivat joutua miettimään ruokavaliota enempi.” (3)

”Mut siel ku ollaan nuorten ryhmissä ja just siinä murrosiässä aletaan kasvaa ja ollaan niin kyl siin niinku näkee sen, et siihen niinku kiinnitetää huomiota ja seurataan toisia. Ja kyl mul oli joitakin urheilukavereita tai ei välttämättä kavereita mut tiiän niin, muutamia semmosia, jotka on sitte menny ihan anoreksiaan. Että on niinku liikaa koko ajan seurannu sitä ja se on ollu sairaalloista se urheileminen.” (4)

”Mä olin kans, mitähän mä olisin mahtanu olla, varmaa sellai 16-17. Mä muistan, mä painoin sillon 60 kiloo, elikkä lähes kymmenen kiloo vähemmän kuin nytte, kaheksan-seitsämän kiloo ehkä. Ni tota, mä muistan että mä sanoin silloin, että ku mulla on nyt nää niin isot nämä

reidet, että kun on niin isot nämä lihakset. Et sit ku mä lopetan, mä aion painaa 50 kiloo.” (2)

”Fyysiset muutoksethan on vain positiivisia, ainakin meidän lajissa. Pysyypähän timmimmässä kunnossa, kun reenaileepi. Tosin nyt kevät tauon jälkeen ja muutaman kilon ottaneena ei voi kauheasti kehua timmistä kunnosta, jos nyt muulloinkaan.” (3)

Huippu-urheilijanaiset kiinnittävät huomiota omaan vartaloonsa ja kuvailevat lihaksikasta vartaloa miellyttävimmän näköiseksi. Urheilijanaisten on tyytyväinen vartaloonsa, kun saa urheilustaan huolimatta olla sopusuhtainen. Vartalon ei tarvitse näyttää maskuliiniselta vaan urheilijanaisten saa näyttää naiselta.

”mä oon mieluummin lihaksikas, kun se että mulla ei oo yhtään lihasta, tai et mä oon muuten vaan laiha tai lihava. Mä oon niinku sellasen sporttisen näkönen.” (4)

”Naisilla nyt on aina ollut leveämpi lantio, niin miksei urheilevilla naisilla.” (3)

”Lihaksekas nainen on kaunis.” (3)

”Et siinä mielessä se on hyvä laji, et ku mä oon joskus miettiny, et saa olla kuiteski ruumiinrakenteeltaan ihan normaali.” (4)

Miehin urheilumaailma

Usein naisurheilijaa ympäröivät eri tavoin urheilun maailmassa miehet. Miehet toimivat valmentajina, huoltajina, fysioterapeutteina ynnä muissa sellaisissa tehtävissä, jotka liittyvät huippu-urheilun maailmaan ja kiinteästi urheilijan elämään. Naisen ja miehen erilaisuus on kuitenkin osoitettu yleisesti paikkansa pitäväksi asiaksi, ja aineiston perusteella voi havaita myös urheilijanaisten kokevan tämän eron puutteena, joka kohdistuu heihin itseensä naisina ja urheilijoina. Urheilu ei ole vain teknistä suorittamista, mukana on myös vahvasti henkinen puoli. Naiset kokevat

tärkeiksi asioiksi myös sosiaalisen puolen. Naisten fyysiseen ja psyykkiseen erilaisuuteen urheilijanaiset kokevat miesvalmentajien suhtautuvan puutteellisesti. Lisää koulutusta kaivataan valmentajille, jotka toimivat naisten parissa.

”Pitäs ruveta puhumaan niinku tuoda esille tää teema ihan valmentajakoulutuksessa, että musta tuntuu miehinen katsaus tähän asiaan on, että nainen ja mies on ihan sama asia. Et ihan samat lihakset, samat hermostot ja sama fysiologia. Et ainoo, joka naisella on, on kuukautiset, et se tunnustetaan. Mut ei nähdä niinku tällaisia psyykkisiä eroja, eikä sitten niitä sosiaalisia naisen ja miehen eroavaisuuksia. Meijän valmentajatki on niinku vähän sellaisia möllejä. Hyvin moni valmentaa siitä omasta lähtökohdasta, eikä tavallaan nähä sitä erillisenä sit, et tämä urheilija on, et mitkä on sen heikkoudet ja vahvuudet.” (1)

”Ongelmia ei ole sen takia et ne on miehiä. Mutta kyllä toisinaan sen takia, että kaikki miehet ei tiedä miten naisten kanssa toimitaan. Et tota mul on kyllä kokemusta sellasesta, että tota sellasesta huonosta ilmapiiristä valmentajan kanssa. Ja tota mä luulen, että yks se miks se on huono se ilmapiiri on se, että se valmentaja ei osaa kommunikoida niitten tyttöjen kans oikein.” (2)

”No kyllä varmaan ainaki oppii ymmärtämään, jos niistä asioista puhutaan ja uskalletaan puhua. Et sen suhteen pitäis olla sellanen, et pystyy puhuun niinku myös niistä sellasista asioista, mitkä ei oo välttämättä miehillä.” (4)

Naiset kokevat ratkaisuksi vallitsevaan ongelmaan, että tiimiin kuuluisi edes joku samaa sukupuolta edustava henkilö, jonka kanssa olisi mahdollisuus keskustella naisten asioista. Tämä vaikuttaisi myös urheilun ilmapiiriin. Urheilijanaiset toivovat, että joukkueen sisällä urheilijan hoitopuolen edustajat voisivat edes olla naisia. Myös naisvalmentajan mahdollisuus voisi tuoda mukanaan valmennussuhteeseen pehmeämpiä arvoja.

”Se olisi, että haettaisiin esimerkiksi huoltojoukkoihin naisia. Joukkueen lääkäri voisi aivan hyvin olla nainen tai hieroja. Koska nykyäänhän se on niin, että kaikki muut joukkueessa ovat miehiä paitsi naisurheilijat. Ja totta kai se vaikuttaa ilmapiiriin.” (3)

”Olen sitä mieltä, että nainen naisen valmentajana tarjoaa sellaisia asioita valmennussuhteeseen, joita ei ehkä kaikkien miesvalmentajien kanssa saavuteta, ymmärrystä, pehmeyttä ja niin edelleen. Toisaalta miltei poikkeuksetta naisjoukkueilla on mukanaan naishieroja tai fysioterapeutti ja syynä tähän luulen olevan sen, että on hyvä, että joukkueessa on vähän niin kuin puolueeton nainen, jolle voi tarvittaessa myös puhua.” (2)

”En tiedä voidaanko me niin muuttaa tätä tilannetta, et näitä urheiluvalmentajat ois naisia, vaan et siel olis tämmönen nainen esimerkiksi urheilumaailmas, joka vois olla meidän jonki sanotaanko konsultti. Mut joku, jonka kans vois jutella näitä asioita. Et en mä oo ainakaan mitää muuta omalla kohalla keksiny ratkasuks enää, ku et mun täytyy vaan puhua niistä muiden ihmisten kanssa ja just semmosten, jotka ymmärtää.” (1)

”Mun mielestä siel niinku, just sielä fysioterapian puolella niin se olisi älyttömän hyvä, mut sit just se et mistä sä löydät sellasen pätevän tyyppin, joka pystyis lähtee tollasee mukaan voi sit olla se ongelma. Mut olishan se tärkeätä, et sielä olis.” (4)

Huippu-urheilijanaisten kokemukset kauneudesta, ulkonäöstä ja vartaloon liittyvistä asioista poikkeavat hyvin vähän toisistaan. Yleinen ajatus siitä, että kauneudella on väliä urheilumaailmassa, tuntuu olevan vallitsevampi. Urheilijanaiset kokevat, että hyvän ulkonäön perusteella urheilijalla on paremmat mahdollisuudet olla esillä ja tulla tunnetuksi urheilijana. Vartalokeskeisyys on huomattava myös naisten omasta näkökulmasta, sillä huolestuttavan paljon naiset joutuvat kokemaan ulkonäköpaineita, joihin liittyvät myös ravintoasiat. Urheilijoina naiset ovat paljon objekteina, jolloin ehkä nainen itsekkin joutuu kiinnittämään huomiota ulkoiseen

olemukseensa. Kokemukset kireistä urheiluasuksista liittyvät myös vartalokeskeiseen ajatteluun.

Naiset kokevat olevansa miehisessä urheilumaailmassa helposti väärin ymmärrettyjä. Mukaan kaivattaisiin naistoimijoita, jotka voisivat toimia pehmeiden arvojen edustajina. Oman sukupuolen edustaja koetaan helpommaksi naisellisten asioiden suhteen. Keskustelumahdollisuus oman sukupuolen edustajan kanssa koetaan tärkeäksi voimavaraksi.

6.3.2 Naiseus ja huippu-urheilu

”Naisilla on perinteisesti ollut lupa olla heikompi ja hakea turvaa toisista. Urheilumaailmassa heikkous on kielletty. Joko teet tuloksia, tai olet pihalla. Inhimillisille asioille on vähän sijaa. Kovuus sävyttää vähitellen urheilijan persoonaa. Nainen voi toki esiintyä ns. hyvänä jätkänä esimerkiksi miesporukassa, mutta miksi naiseus pitäisi ohittaa?” Mia Strömmer kysyy alustuksessaan Hämeen Liikunnaiset verkoston naisvalmennusseminaarissa. Hän jatkaa kysymyksellä *”miten voisi kasvaa naiseksi ja naisena ja olla siitä huolimatta urheilija. Onko huippu-urheilussa naisen edes mahdollista olla kokonainen ihminen vai vaatiiko se jostain luopumista?”* (Koivisto, Liikunnan ja Urheilun Maailma 5/04.)

Feminiinisyys

Aineistosta nousee vahvasti esille urheilijanaisten tarve saada olla naisellisia ja feminiinisiä. Urheilijanaiset kokevat hieman eri tavalla mahdollisuutensa olla naisellisia urheilun maailmassa. naisellisuus voidaan kokea joko luonteeseen ja henkisyyteen liittyvänä asiana tai pukeutumiseen ja ulkonäköön liittyvinä asioina, mikä tuo kokemuksiin erilaista näkemystä.

”Mä nään sen niin selvästi tässä urheilumaailmassa, varsinkin naisessa, että ei saa olla heikko. Me ollaan tällasia valesankareita, julkkiksia.” (1)

”Saa olla naisellinen ja mun mielestä pitää saada olla.” (4)

”Joo kyl voi olla naisellinen, mutta ehkä siel on semmosta niinku, et ehkä semmoset tosi naiselliset tyypit on niinku harvemmassa. Ja et semmoset tosi miesmäiset tyypit kans. Et me ollaan niinku semmosta hiukan välimaastoa.” (2)

Naisellisuus tulee esiin huippu-urheilijanaisista, jotka haluavat pukeutua naisellisesti urheilun ulkopuolella. Naisellinen pukeutuminen olisi tervetullutta urheiluasuihin, kunhan käytännöllisyys ei unohtuisi.

”Urheilun ulkopuolella jotkut muuttuvat täysin, kun laittavat itsensä siviilikuntoon. Mutta esimerkiksi itse olen sellainen urheilullinen kaikkialla, vaikka kyllä mulla on piikkarit baarissa jalassa.” (3)

”Mut sit jos mä lähden siviilissä ulos, ni mä tykkään todella pitää hameita ja korkokenkiä.” (1)

”No kyl mä ite ainaki kisoihin laitan ripsiväriä. Et lähinnä sitä aattelee, et ei niin siin kisahetkessä vaan kisan jälkeen, et se jos siel on kameroita.” (4)

”Riippuu varmaan just iästä. Et jos on nuorempi, niin tota kai ne haluaa näyttää hyvältä ja sillee ehkä pitää naisellisempia vaatteita ku sitte taas muut, niinku vanhemmat urheilijat. Kyl naiset haluaa olla naisen näkösiä.” (4)

”Maajoukkueessa on naisille ja miehille samat mallistot. Ja voin kuvitella et naisilla ne takit on ihan hirveitä tosta keskikohasta ja et kyl me ollaan siit monta kertaa sanottu et miks ei saada jotain toppapukuja et ne ois naisilla niinku flimmattuja, semmosia niinku hyvännäkösiä.” (4)

Parisuhde

Huippu-urheilijanaiselle parisuhteen solmiminen ei ole ongelmatonta. Jatkuva matkustelu, keskittyminen omaan urheiluun ja huomion keksipisteenä oleminen voivat muuttaa parisuhdetta normaalista poikkeavaksi. Helpoimmaksi koetaan parisuhde ihmisen kanssa, jolla on oma intohimo tehdä omaa juttua. Parisuhde vaatii toiselta osapuolelta joustoa ja ymmärrystä.

”Mä kyl sanon, et on kyl hirveen tärkeätä silti sillä puolisollla on se, se niinku oma juttunsa, oma intohimo.” (2)

”Varsinki parisuhteessa, et sä pysty antaa sille puolisolle sillon ku se tarvii sua, eikä sillon ku sulle sopii ja tavallaan se et no todellinen pitkä parisuhde, niinku mä ymmärtäisin sen, että vaatii semmost puolison käytettävissä olemista silloinki ku ei itelle sovi. Ja täähän ei urheilijalle sovi mitenkään.” (1)

”Sellanen urheilija, joka tekee tosi niinku hirveellä palolla sitä omaa juttuasa ja jolla on niinku tosi kirikkaalla ne tavoitteet mielessä, ja näin. Ni ei niitä silloin niinku luovuteta kenenkään takia. elikkä se on niinku selkeestä niin, että miehen pitää niinku sopeutua siihen tilanteeseen. Ni eihän se oo mitään normaalia parisuhde-elämää, mitään semmosta kotirutiineja ja tämmöstä, joka on 200 päivää vuodessa reissussa.” (2)

”Kuiteski se on niinku niin vahva se jos sä oot huippu-urheilija, ni sun pitää kaikki niinku tekeminen tehä sen huippu-urheilun eteen.” (4)

”Kihlattuni koki hyvin voimakkaasti niin, että niinku että mä oon esillä, hän kadehti jopa sitä.” (1)

Äitiys

Teoksessa Liikuntaa harjoittavat ruumiit Henning Eichberg kuvaa naiseuden ongelmaa urheilussa. Hänen mukaansa teollisuusyhteiskunnan lineaarinen aikakäsitys sopii moderniin urheiluun, jota miehet harjoittavat. Naisten aikakäsitystä rikkovat kuukautiset sekä raskaus, joka tässä yhteiskunnassa ja ajassa nähdään ”sairautena”, jota on hoidettava sairaalassa. (Eichberg 1987, 38.) Huippu-urheilussa tätä ajan epäsäännöllisyyttä rikotaan ja naisen luonnollista aikakäsitystä ei ehkä oteta huomioon parhaalla mahdollisella tavalla. Tuula Gordonin kirjoittamassa johdannossa teoksessa Nainen/naiseus/naisellisuus kuvataan, mitä on nainen. Tärkein ja vahvin assosiaatio sanasta nainen on Tuula Gordonin ja Elina Lahelman tutkimuksen mukaan äitiys. Tutkimuksen kysely tehtiin naisille. (Nikunen, Gordon, Kivimäki ja Pirinen 2001, 8.) Myös tämän tutkimuksen aineistosta voi nähdä äitiyden yksiselitteisen merkityksen naiselle. Äitiys koetaan ongelmalliseksi asiaksi huippu-urheilussa, sillä raskaus ei selvästi kuulu luontevana osana kilpaurheiluun. Siitä huolimatta raskaus ja lapsen saaminen ovat tärkeitä teemoja urheilijanaisille. Aineiston perusteella voidaan päätellä, että kaikille näille naisille äitiys on tärkeä asia, joka on ollut ajatuksissa hyvinkin paljon. Etenkin iän lisääntyessä lapsen saamisen koetaan koskettavan yhä enemmän.

”No, nytte tässä ku mä oon täyttänyt kolmekymmentä ja tiedän nää biologiset realiteetit, niin kieltämättä hiukan ton asian kanssa joutuu niinku painiskelemaan. Et mitä tässä nyt niinku ihan oikeesti on niinku tärkeintä ja tälläistä. Et myöski nää vauva jutut mulla on kans ollu vuosia mielessä.” (2)

”Mä oon tota perhe juttua miettiny, et jos niinku ite tekis lapsia. Nythän on suomessaki urheilijoita, joilla on lapsia, et niinku mä oon sitä sivusta seurannu, ni kyllä se on rankkaa. Mut ei sitä koskaa tiedä kuinka kauan ura jatkuu ja ne lapsetki on tehtävä. Ite haluais ensin nää omat unelmat alta pois ja sitte tehää lapset niinku ja toteutetaan niitten unelmia.” (4)

”Mä en ainakaa nää maholliseks tehä lapsia ja elättää perhettä ja urheilla. Onhan semmoisia poikkeuksia tietysti olemassa, mut seki on tietysti sitte et miten sen äitiytensä ni mieltää, että onks sit äitiys sitä, että sä synnytät lapsen ja lähet kahen kuukauden päästä jo kilpailumatkalle.” (1)

”Suurin kriisi mun urheilu-uralle niinku se, et ku viitisen vuotta sitten ku mä yhtäkkiä tajusin et kaikki mun kaverit meni naimisii. Ja mun lähimmät ystävät, ku ne synnytti tai siis sai lapsia, ni mä todella niinku näin et ne on hokannu elämästä todella jotain siis todella suurta. Ja mie muistan, ku multa kysyttiin, et mitä mä teen, ni mä teen joo mä teen uusia ennätyksiä. Eikä nää kosketa mitään parikymppisiä nää jutut, mutta mitä vanhemmaks tuut, ni sen enemmän sä joudut kohtaa sun naisellisuutes myös tän kautta.” (1)

”Miehethän voi tehä sen lapsen, eikä ne oo siinä niinku mitenkää kiinni. Mut naisena, sä ootat sitä yheksän kuukautta ni ja sen jälkeeki sä oot imetysajan kiinni siinä ni et miehet pystyy ihan eri lailla.” (4)

Huippu-urheilijainainen

Huippu-urheilijainainen kuvastaa päättäväisyyttä, vahvuutta ja määrätietoista asennetta. Hän on tehnyt ison valinnan elämässään valitessaan huippu-urheilun. Sen vuoksi elämää on joutunut ajattelemaan eri kantilta. Normaali elämä ei ole urheilijainaisille mahdollista. Tiukat aikataulut ja elämän säännöllisyys pitävät urheilijainaisen otteessaan. Siitä huolimatta huippu-urheilijainainen haluaa keskittyä täysin tekemiseensä. Tavoitteena on ottaa itsestä irti kaikki se, mihin omat taidot riittävät. Huippu-urheilijainaisen asenne on järkkymätön.

”Tavoitteet voi olla mitä tahansa, kunhan ne on kyseiselle ihmiselle juuri niin kovat, että se vaatii armotonta keskittymistä asiaansa.” (3)

”Semmonen nainen, joka huippu-urheilun valitsee joutuu todella kapeuttamaan sitä omaa elämäänsä, elinpiiriänsä, tekemään ne valinnat urheilun kautta.” (1)

”Huippu-urheilijainainen on ihminen, jolla on selvä tavoite ja tieto siitä mitä tavoitteentavoittelu vaatii. Hän keskittyy vain ja ainoastaan siihen, että harjoitukset ja kilpailut menisivät mahdollisimman hyvin. Kaikki muu elämä tehdään urheilun ehdoilla. Hänellä on sisäinen palo saavuttaa itselleen jotain tärkeää. Joutuu ajattelemaan omaa napaa koko ajan.” (3)

”Nainen vielä enemmän eristäytyy siitä normaalista elämästä, koska se ei voi saada sitä omaa perhettä ja lapsia.” (1)

”Huipulle motivoi samat asiat kuin miehiäki.” (3)

”Saa nähä omat rajansa. Ei voiton tunnetta vaan sitä menestymisen tunnetta. Toivon, että jossain vaiheessa sitte sais tästä niinku elantoa. Et ku kuiteski tähän niin paljon satsaa. Se on tavallaan aika askeettista se elämä.” (4)

”Mä oon lyöny itteni likoon täyellisesti tähän hommaan.” (1)

”Mikä se sit on, ni pitäs vähän mieltii et onks se sit semmosta rutinoitumista, et tässä on helppo jatkaa. Vai onks tää sitä mitä mä kaikist eniten haluun tällä hetkellä tehdä. Rahan pitäminen motivaattorina on niinku raskasta.” (2)

Naiseuteen liittyvät asiat herättivät huippu-urheilijainaisissa paljon ajatuksia. He olivat kaikki pohtineet siihen liittyviä asioita, kuten naisellisuutta, parisuhdetta, äiteyttä ja naisena olemista. Aihepiirinä naiseus kosketti heitä enemmän kuin muut teemat, mikä näkyy selkeästi aineiston määrässä. Urheilijainaiset kokevat naiseuden olevan merkittävä osa heidän persoonaa, jonka tulee saada näkyä ja kuulua. Parisuhde koetaan ongelmalliseksi, koska nainen on urheilijana poikkeavassa

roolissa verrattuna niin sanottuun normaalin parisuhteen rooliin, jossa nainen on enemmän kotona, hoitaa kodin ja perheen. Huippu-urheilijainainen joutuu olemaan parisuhteessa itsekäs, ja se vaatii parisuhteen toiselta osapuolelta paljon joustamista ja ymmärrystä.

Äitiys kosketti jokaista urheilijaa, koska he kokivat äitiyden olevan hankala yhdistää urheilu-uraan. Naiset kokivat, että lapsen saaminen oli miesurheilijalle huomattavasti helpompi yhtälö. Urheilu-uran intensiivisyys ja itseensä keskittyminen sai urheilijassa esille tunteita heidän jäämisestään ulkopuolelle normaalista naisen elinkaaresta, johon kuului perhe ja lapset. Huippu-urheilijainaiselle urheilu on kuitenkin enemmän kuin intohimo. Siihen keskittyminen jättää kaiken muun taka-alalle. Tärkeintä on keskittyä siihen, mihin sillä hetkellä elämässään eniten panostaa. Urheilijainainen ei haaveile isoista rahoista vaan nauttii tekemisestään ja uppoaa täydellisesti urheilun maailmaan.

7 Pohdinta

7.1 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää huippu-urheilijanaisten ajatuksia suhteesta mediaan. Lisäksi tutkimus selvittää huippu-urheilijanaisten kokemuksia elämästä naisena ja huippu-urheilijana. Olen tutkinut työssäni naisten kokemuksia ja ajatuksia teemahaastattelulla kerätyn aineiston avulla. Aineisto on koostunut neljän suomalaisen huippu-urheilijanaisten haastatteluista. Urheilijat ovat yksilölajien edustajia ja jokainen lajitaustaltaan erilainen. Olen ottanut huomioon aineistoa analysoidessani myös urheilijan uran senhetkisen vaiheen, joka on voinut vaikuttaa aineistossa esiintyviin poikkeamiin.

Huippu-urheilun tarkastelu urheilijan näkökulmasta on tärkeä osa urheilututkimusta, koska usein urheilija näkee asiat urheilun sisällä eri tavalla. Sukupuolen tarkastelu tutkimuksessa raottaa oven urheilun ja median maailmaan, jossa edelleen on olemassa tasa-arvo-ongelmia sukupuolen suhteen. Naisen ”toiseus” koetaan edelleen todelliseksi urheilukulttuurissa.

Tutkimukseni aineisto osoitti, että huippu-urheilijanaistille median merkitys urheilumaailmassa on toisarvoinen. Media koetaan urheiluun kuuluvaksi osa-alueeksi, johon suhtaudutaan tietyllä kunnioituksella. Kunnioitus mediaa kohtaan liittyy sen mukanaan tuomaan parempaan mahdollisuuteen hankkia tukijoita sekä tuoda julkisuutta lajille. Huippu-urheilijanaisten, joka on edennyt urallaan pidemmälle, ei koe esiintymistä mediassa tärkeäksi asiaksi. Uran alkuvaiheissa olevalle urheilijalle suhde mediaan on positiivisempi, jolloin median huomioiminen koetaan positiiviseksi asiaksi uran kehityksen kannalta. Tutkimuksen aineisto on osoittanut, että itse urheilijanaiset eivät kanna huolta saamastaan median huomiosta. Koska urheilijanaiset ovat jo sisällä urheilun maailmassa, he eivät koe median suhdetta mitenkään ongelmallisena tai epätasa-arvoisena suhteessa miehiin. Heidän tavoitteenaan on keskittyä urheilemiseen ja sulkea ylimääräiset asiat ympäriltä. Heidän huomionsa kiinnittyy median edustajien ajoittaiseen epäammattimaisuuteen haastattelutilanteissa.

Huippu-urheilijainainen kokee tasa-arvon pääsääntöisesti toteutuvan urheilun maailmassa. Naiset kokevat tasa-arvokeskustelun jopa turhaksi urheilumaailmassa. Miesten urheilun painottamista omassa lajissa ei koeta kovinkaan vakavaksi ongelmaksi. Päähuomio omassa tekemisessä ja olemisessä keskittyy itse urheilemisen ympärille. Naisten kokemuksista huokuu suuri arvostus ja keskittyminen omaa tekemistään kohtaan, mikä varmasti vaikuttaa ylimääräisten asioiden poissulkemiseen mielestä. Urheilu-uran päättänyt urheilija oli selkeästi enemmän pohtinut tasa-arvon toteutumista urheilussa ja hänellä oli myös kokemuksia naisten ”toiseudesta” urheilun maailmassa.

Huippu-urheilijainainen puhuu itsestään naisena ja urheilijana suuremmalla mielenkiinnolla kuin mediasta ja tasa-arvosta. Naisuus koskettaa urheilijoita ja he keskustelevat mielellään teemoista, joihin heillä ei ole niin usein mahdollisuutta syventyä urheilumaailmassa, missä pääosa toimijoista on miehiä. Huippu-urheilijainainen kokee ristiriitaisesti urheilijan ulkonäön vaikutuksen urheilussa. Toive olisi, että tulokset olisivat ne, jotka vaikuttavat, mutta todellisuus voi olla erilainen. Urheilijainainen uskoo, että hyvän ulkonäön turvin urheilija voi edetä urallaan helpommin. Huippu-urheilijainaiselle naisellisuus ja kauneus ovat oleellisia asioita naisena olemisessa. Nainen haluaa näyttää naiselta myös urheilussa, mutta vaatetuksen tulee olla urheilun kannalta käytännöllinen. Urheilijainainen kiinnittää paljon huomiota ulkonäkönsä ja päähuomio kiinnittyy vartaloon. Urheilijainainen kokee olevansa kaunis lihaksikkaana naisena. Varjopuolina nähdään jatkuva painon tarkkailu ja jopa syömishäiriöt.

Tärkeiksi teemoiksi nousevat myös parisuhde ja äitiys. Huippu-urheilija kokee mahdollisuutensa elää normaalia perhe-elämää lähes mahdottomaksi. Perheen ja lapsien kaipuu kehittyy voimakkaammaksi iän myötä. Urheilevan naisen ajatuksista korostuu ajattelu, joka kyseenalaistaa totaalisen keskittymisen urheiluun naiseuden ehdoilla. Jälkeenpäin huippu-urheilijainaisen elämän tärkein osa-alue eli urheilu voi jopa menettää merkitystään, koska se vie mahdollisuuden kokea normaalia parisuhdetta ja perhe-elämää. Huippu-urheilijainaiselle ominaista on paneutuminen asiaan kuin asiaan sataprosenttisesti, mikä ehkä mietityttää myös perheen suhteen, johon sillä hetkellä ei ole mahdollisuutta keskittyä juuri lainkaan. Huippu-

urheilijana on tinkimätön ja asettaa urheilulliset tavoitteet rahallisten tavoitteiden edelle. Huippu-urheilijanaisestä huokuu määrätietoinen tavoite yltää parhaimpaansa.

Tämä tutkimus on raottanut huippu-urheilijanaisen elämää urheilijan näkökulmasta ja lisännyt tietoisuutta huippu-urheilijan elämästä median sävyttämässä urheilun maailmassa. Urheilun tasa-arvo-ongelmien eteen tehdään paljon työtä, mistä on viitteitä tasa-arvotyöhön keskittyvässä päätösluvussa. Tämä tutkimus on pieni otos siitä, miten nainen kokee urheilumaailman. Tärkeä ja ajankohtainen jatko tälle tutkimukselle olisi keskittyä huippu-urheilijain, joiden taustalla olisi eri joukkuelajit.

7.2 Naisurheilun tasa-arvotyö

7.2.1 Suomessa toteutuva urheilun tasa-arvoa ajava toiminta

Kamppailu tasa-arvon saavuttamiseksi myös päätöksentekotasolla tehostuu jatkuvasti. Merikoski-Siliuksen mukaan on tärkeää, että kansalliset ja kansainväliset urheilujärjestöt tukevat naisten pääsyä päättäviin elimiin. Tämän ohella myös naisten oma toiminta on ratkaisevaa. Yhteistyötä tehdään aktiivisesti eri tahoilla naisurheilun toimijoiden verkostoiduttua keskenään. Merikoski-Silius huomauttaa, että suomalaisten panos kansainvälisessä yhteistyössä on ollut merkittävää. (Merikoski-Silius 17.10.2003).

Kokoomusten Naisten Helsingin Piiri Oy on havainnut epäkohdan urheilun tasa-arvossa, minkä perusteella se pyytää puoluehallitusta hyväksymään aloitteen, joka velvoittaa kokoomuslaisen liikunta- ja urheilupolitiikan keskeiseksi tavoitteeksi otettavan tasa-arvon edistämisen urheilussa junioritasolta huipulle asti. He ovat huolestuneita naisurheilijoiden vähäisestä medianäkyvyydestä miesurheilijoihin verrattuna. Heidän mielestään heikko näkyvyys on seurausta arvostuksen puutteesta. Vuonna 1999 alusta voimaan astuneen liikuntalain ensimmäisen pykälän mukaan lain tarkoituksena on muun muassa liikunnan avulla edistää tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta. Opetusministeriö on osaltaan pyrkinyt kehittämään tasa-arvotyötä liikuntaseuroissa ja rahoittanut Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n tasa-arvotoimintaa sekä jakanut vuosittain kannustepalkintoja tasa-arvotoiminnan edistämiseksi. Vuonna

2003 voimaan astuvien uusien lajiliittojen tulosperusteissa liikunnan tasa-arvotyölle on annettu aiempaa merkittävämpi painoarvo. Liittojen toiminnassa tasa-arvotyö nousee merkittäväksi arviointikohteeksi. (Kokoomus. Aloite nro 80. Naisurheilu näkymään)

Suomen Liikunta ja Urheiluliiton tavoitteena on tasa-arvoinen liikuntakulttuuri, jossa kaikilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa, toimia ja päättää liikunnassa ja urheilussa. Hyvä Seura kuuluu kaikille.

Liikunnan tasa-arvotyö käynnistyi järjestelmällisesti Tytti Isohookana-Asunmaan aloitteesta asetetun Piikkarit-työryhmän raportin valmistuttua vuonna 1995. SLU n toimintaan kuuluva Piikkarit-tasa-arvopalkinto on yksi toimintamuoto, jonka lisäksi on koulutusta, verkostoitumista, viestintää, tasa-arvokehityksen seuraamista ja kansainvälistä tasa-arvoyhteistyötä. LiikunNaiset on yksi SLU n toimintamuodoista liikuntajärjestöissä ja muissa liikunta-alan tehtävissä. Verkosto on kokoontunut vuodesta 1993 lähtien. Verkostoon kuuluu noin 500 ammatillisesti tai oman harrastuksensa kautta aktiivista henkilöä SLU n jäsenjärjestöistä, seuroista, kouluista, kuntien liikuntatoimista, urheiluopistoista, muista kansalaisjärjestöistä, yliopistoista, valtionhallinnosta, yrityselämästä ja mediasta. Liikunnaiset-verkoston puheenjohtajana toimii Birgitta Kervinen. Liikunnaiset toimivat alueellisina verkostoina. Verkosto on tapa toimia vapaaehtoisesti ja vapaamuotoisesti yhteistyössä eri lajien ja seurojen edustajien kanssa. Verkoston tavoitteisiin kuuluu muun muassa edistää tasa-arvoista liikuntakulttuuria ja tukea naisia liikuntakulttuurin päätöksenteossa. Liikunnaiset kokoontuvat alueellisiin ja valtakunnallisiin verkostoseminaareihin säännöllisesti. (<http://www.slu.fi/slu-esittely/>.)

Suomen Palloliitto on panostanut voimakkaasti naisten ja tyttöjen jalkapalloiluun. Jalkapallon harrastajien kasvu on tullut tyttöjen puolelta. Palloliitto on toteuttanut kolmivuotisen F.U.N projektin (futaa, unelmoi ja nauti), jolla on pyritty kehittämään tyttöjen ja naisten harrastusmahdollisuuksia. Huippu-urheilussa suomalainen ”naisfutis” on myötätulessa Palloliiton kehityspäällikkö Esa Furuholmin mukaan. Suomen naisjalkapalloilun menestyksen myötä naisjalkapalloilu on saanut arvostusta ja enemmän medianäkyvyyttä. (Heinonen, Liikunnan ja Urheilun Maailma 8/02).

7.2.2 Kansainvälinen aspekti

Poliittiselta kannalta katsottuna vasta viimeisen viidentoista vuoden aikana on järjestetty useita eri toimijoiden ja yhdistysten välisiä kokouksia, joissa on keskusteltu naisurheilusta ja annettu yhteisiä julkilausumia ja luotu verkostoja. Eri kansainväliset verkostot ovat olleet toiminnassa noin kymmenen vuotta. Esimerkkeinä ”Europe, femmes, et sports” verkosto ja ”Groupe de Travail International sur les femmes et le sport” verkosto. Verkostoihin kuuluu noin 40 Euroopan maata ja 200 urheiluorganisaatiota ja julkishallinnon elintä ja Kansainvälinen olympiakomitea. (Euroopan parlamentti, Naisten oikeuksien ja tasa-arvoasioiden valiokunta 9.4.2003.)

Kansainvälinen Olympiakomitea järjesti kolmannen Naiset ja urheilu maailmankongressin teemalla ”New Strategies – New Commitments” Marokossa vuonna 2004. Kokous keskittyi naisten osallistumisen ja tasa-arvon seurantaan edellisten kongressien jälkeen sekä jatkotoimenpiteiden miettimiseen. Kongressissa oli tarkoitus pohtia, kuinka naisten osuutta urheilun päätöksenteossa voitaisiin lisätä. Kokouksessa laadittiin myös suositukset, joiden tarkoituksena olisi poistaa epätasa-arvorakenteet päätöksenteossa, komiteoissa, työryhmissä ja kokousedustuksissa. (Puskala, Pirjo; Suomen Olympiakomitea kommentti; [http://www.noc.fi/taustasivut/artikkeliarkisto/kommentti/.](http://www.noc.fi/taustasivut/artikkeliarkisto/kommentti/))

Kokouksessa todettiin myönteisenä asiana, että naisten osuus olympiakisojen osallistujista on kehittynyt lupaavasti. Tämänhetkisen ennusteen mukaan työryhmä toteaa, että tulevaisuudessa jopa yli puolet urheilijoista tulee olemaan naisia. Siitä huolimatta Olympialiikkeen päätöksenteko on edelleen vahvasti miesten hallinnassa. KOK:n puheenjohtaja Jacques Rogge ei ole ylpeä tästä kehityksestä ja toteaa, että urheilun yllä on edelleen lasikatto, jonka poistamiseksi asenteiden on muututtava. Puheenjohtaja rohkaisi kokouksessa olleita naisia olemaan rohkeita työssään tasa-arvoisemman urheilun puolesta. (Puskala, Pirjo; Suomen Olympiakomitea kommentti; [http://www.noc.fi/taustasivut/artikkeliarkisto/kommentti/.](http://www.noc.fi/taustasivut/artikkeliarkisto/kommentti/))

Euroopan parlamentissa on käsitelty naiset ja urheiluteemaa. Naisten oikeuksien ja tasa-arvoasioiden valiokunta on tehnyt vuonna 2003 mietintöluonnoksen aiheesta

naiset ja urheilu. Mietintöluonnoksessa otettiin huomioon jo aiemmin tehdyt sopimukset, koskien naisia ja urheilua. Naisten oikeuksien ja tasa-arvoasioiden valiokunnan mietinnössä mainittiin, että

”urheiluharrastus on yksi perusoikeuksista ja että urheilu on keino lujittaa identiteettiä ja ilmaista itseään; urheilu on myös erinomainen kansalaistunteen kohottaja ja solidaarisuuden edistäjä, ja urheilun säännöllinen harrastaminen edistää fyysistä ja henkistä terveyttä.”

Naisurheilun osalta todettiin, että

”vaikka naisten osallistumista urheiluun rajoittavat lainsäädännöt on poistettu, naiset urheilevat edelleen vähemmän kuin miehet ja liikuntalajin luonne määrää naisten osallistumisasteen; myös urheiluun liittyvissä johtotoimissa ja päätöksenteossa naisilla on aliedustus.”

Mietinnössä katsotaan, että

”sukupuolinen identiteetti on korostetusti edustettuna urheilussa; urheiluharrastukset ovat vahvasti sukupuolisidonnaisia ja kaavamaisia toiminta-alueita, joilla paitsi noudatetaan, myös rikotaan vallitsevia miehisyyden ja naisellisuuden malleja.”

Mietinnössä on todettu, että

”huippu-urheilijat ovat ammatinharjoittajia, ja täten urheilu kuuluu yhteisön työlainsäädännön ja erityisesti 23.syyskuuta 2002 tarkistetun, miesten ja naisten ammatillisesta tasa-arvosta annetun direktiivin soveltamisalaan. Näin ollen naishuippu-urheilijat eivät ole miespuolisiin kollegoihinsa nähden tulojen, rahoituksen (opintostipendit, avustukset, sponsorointi) tai työmarkkinoille paluun suhteen tasa-arvoisessa asemassa.”

Huomioon otetaan myös se, että

”naisurheilijoiden osallistuminen kansainvälisiin kilpailuihin on lisääntynyt, mutta tekninen ja lääkintähenkilökunta sekä erotuomarin ja tuomarin toimet ovat edelleen pääosin miesvaltaisia.”

Mietinnössä katsotaan, että

”naisurheilu saa julkisuutta erittäin vähän ja tiedotusvälineet ovat sosiaalisesti syrjiviä ja seksuaalisesti kaavamaisia.”

Jäsentäminen toteutuu mietintöluonnoksessa viiden eri teema-alueen kautta, jotka ovat kysymyksen naiset ja urheilu jäsentäminen, koululiikunnan ja vapaa-ajan urheilun kehittäminen, tasa-arvon takaaminen huippu-urheilussa, naisurheilijoiden terveyden takaaminen ja naisten päätöksentekoon osallistuminen. Nostan esille joitain tärkeitä seikkoja, jotka liittyvät tähän tutkimukseen. Luonnoksessa halutaan muun muassa korostaa sukupuolten välistä tasa-arvoa urheilussa siten, että käsitteet ”miehinen urheilu” ja ”naisellinen urheilu” poistuvat käytöstä. Tasa-arvon tavoitteena on myös edistää urheilulajien todellista suuntaamista molemmille sukupuolille ja antaa kaikille mahdollisuus harrastaa mieleistään urheilulajia. Mietinnössä pyydetään komissiota perustamaan ”naiset ja urheilu” yksikön, joka valvoo naisurheilun edistämistä jäsenvaltioissa. Mietinnössä ehdotetaan, että naisten ja miesten tasa-arvoa koskevan kauden 2006 – 2010 yhteisön puitestrategiaan liitetään toiminnallinen naisten osallistumista urheilutoimintaan koskeva tavoite. Komissiota pyydetään tekemään perusteellinen selvitys naisten asemasta urheilusta. Mietinnössä esitetään toive kansallisille urheilujärjestöille, joita pyydetään varmistamaan naisille ja miehille yhtäläiset asemat huippu-urheilussa tulojen, työ- ja harjoitteluolosuhteiden, terveydenhoitopalvelujen, kilpailumahdollisuuksien, sosiaaliturvan ja koulutuksen suhteen. Yrityksille kohdistetaan toive ottaa urheileva nainen huomioon syrjimättömällä tavalla. Kaikkia jäsenvaltioita kehoitetaan takaamaan naisten urheilukilpailulähetysten esittämisen televisiossa. Naisurheilijoiden terveyden takaamiseksi mietinnössä pyydetään valmentajia kiinnittämään huomiota naisurheilijoiden psykologiseen valmentamiseen, joka auttaa urheilijaa kohtaamaan kehossaan tapahtuvat muutokset tai käsittelemään

naisellisuuteensa liittyviä kysymyksiä. Lisäksi mietinnössä kehoitetaan urheiluorganisaatioita ottamaan käyttöön neuvontaohjelmat, joiden tarkoituksena on urheilijan paluu työelämään etenkin valmentajina ja johtohenkilöinä. (Euroopan parlamentti, Naisten oikeuksien ja tasa-arvoasioiden valiokunta 9.4.2003.)

Lähteet

Arponen, A., Hannus, M., & Kanerva, J. (2000). Martti Jukola. Suomen urheilun suuri tulkki. WS Bookwell Oy, Juva.

Blue, Adrienne. (1988). Faster, higher, further. Women`s Triumphs and Disasters at the Olympics. Virago Press, London.

Boutilier & SanGiovanni. (1985). Women, health and healing. Toward a new perspective. Tavistock, London.

Collin, H. & Vuori, S. (1999). Naiset television urheilu-uutisissa. Liikuntasosiologian pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Cox, Richard H. (1998). Sport Psychology. Concepts and Applications. WCB/WcGraw – Hill, United States of America.

Eichberg, Henning. (1987). Liikuntaa harjoittavat ruumiit. Gummerus oy, Jyväskylä.

Eljanko & Kirjavainen. (1969). Suomen hiihdon historia 1886-1968. Wsoy, Porvoo.

Eskola, J. & Suoranta, J. (1996). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Lapin yliopistopaino, Rovaniemi.

Euroopan parlamentti, Naisten oikeuksien ja tasa-arvoasioiden valiokunta. Mietintöluonnos 9.4.2003. Freelancekäännös, PR\487775FI.doc.

Hannus, Matti. (1999). Kultaiset kentät. Suomen yleisurheilun vuosisata. Wsoy, Juva.

Hargreaves, Jennifer. (toim.)(1982). Sport, culture and ideology. T. J. Press Ltd, Padstow, Cornwall.

Heinonen, Nelli. SLU, Liikunnan ja Urheilun Maailma 8/02. <http://www.slu.fi/>.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (1993). Teemahaastattelu. Yliopistopaino, Helsinki.

<http://www.slu.fi/esittely/>

Ilmanen, Kalervo. (toim.) (2004). Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Domus Offset, Tampere.

Itkonen, Hannu. (1997). Urheilun uhrin. Liikuntatieteellisen seuran impulssi. Tammer – Paino Oy, Tampere.

Kisakenttä. (1928). Naiset ja olympialaiset.

Kisakenttä. (1932). Miksi SNLL ei harrasta kilpaurheilua.

Kleemola, Irja. (1996). Naisliikuntaa 100 vuotta. Suomen naisten liikuntakasvatusliitto 1896-1994 Suomen voimistelu- ja liikuntaseurat SVOLI ry. Otava, Keuruu.

Koivisto, Nelli. Liikunnan ja Urheilun Maailma 5/04. <http://www.slu.fi/>.

Koivunen & Liljeström (1996). 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.

Kokkonen, Jouko. (1995). Liikuntaa mielikuvissa. Liikuntatieteellisen seuran impulssi. Tammer - Paino Oy, Tampere.

Kokoomus: (2003) Naisurheilu näkymään.
<http://www.kokoomus.fi/tavoitteet/puoluekokous2002/aloitteet/>. 18.10.2003.

Kunelius, Risto. (1998). Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin. Wsoy, Helsinki.

Kurki, L. & Nylund, M. (2005). Odotusten ja uhkien MM-kisat. Mediajulkisuus ennen Helsingin yleisurheilun MM-kilpailuja 2005. Tutkimuskatsauksia 2005/2. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Laine, Leena. (2000). Työväen urheiluliikkeen naiset. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.

Laine, L. & Sarje, A. (2002). Suomalaisen naisvoimistelun maailmat. Hakapaino Oy, Helsinki.

Liisanantti, Hanna. (2003). Ruutukasvoja vai moniosajia? Naiset television urheilutoimittajina. Helsingin yliopisto. Fonetikan laitos. Pro gradu.

Matilainen, Jussi. (2003). Ringan askelmerkit. Wsoy, Helsinki.

Merikoski-Silius, Tuuli. (2003). Naisten triumfi olympiakisoihin. Suomen Olympiakomitea-kommentti.

<http://www.noc.fi/taustasivut/artikkeliarkisto/kommentti/>. 17.10.2003.

Miettinen, H. (2003). Wickenheiser kesti hyvin miesten kyydissä. Kanadalainen naistähti veti hallin täyteen historiallisessa ottelussa. Helsingin Sanomat 12.1.2003, c4.

Nevala, Arto (toim.) (1996). Olympialaiset ja naisliikunta satavuotiaat. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1996. Kiteen Paino, Kitee.

Nikunen, Gordon, Kivimäki & Pirinen (toim.) (2001). Nainen/naiseus/naisellisuus. Cityoffset oy, Tampere.

Nyman, Petteri. (2005). Piikkareilla miesten palleille. <http://www.uta.fi/lehdet/aviisi/9507/piikkareilla.html>. 7.4.2005.

Paish, Wilf. (1998). The Complete Manual of Sports Science. A practical guide to applied sports science. A & C Black, London.

Pirinen, Riitta. (2006). Urheileva nainen lehtiteksteissä. Sähköinen väitöskirja. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 512. <http://acta.uta.fi>.

Puhakainen, Jyri. (1997). Kesytetyt kehot. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.

Puronaho, Kari. (2000). Mitä liikunta ja urheilu merkitsevät talouselämässä? Teoksessa Mari Miettinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi - Miten liikunta lisää mahdollisuuksia? Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II, tutkimuskatsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 124.

Puskala, Pirjo. (2004). Suomen Olympiakomitea, kommentti. <http://www.noc.fi/taustasivut/artikkeliarkisto/kommentti/>. 18.3.2004.

Pänkäläinen, Seppo. (1998). Suomalainen urheilujournalismi. Liikuntatieteellisen seuran impulssi. Tammer – Paino Oy, Tampere.

Suomen lehdistö 4/1998. <http://www.sanomalehdet.fi/suomenlehdisto/>

SLU. Liikunnan ja urheilun maailma. 7/04. <http://www.slu.fi/>

SLU-julkaisusarja 2/05. Miehet ja naiset numeroina liikunnassa ja urheilussa 2004. SLU-Paino.

Suomen Urheilulehti (1937/23). Mies vai nainen, s. 2.

Suomen Urheilulehti. (1937/51). Naisurheilijamme pyytävät valmentajaa ja enemmän kilpailuja, s.2.

Suomen Urheilulehti. (1934/34). Naisen kauneuden mittapuuna on nykyisin ruumiillinen kuntoisuus, s.2.

Suomen Urheilulehti. (1934/9). Nainen ei ole miehen veroinen urheilussa; ylimääräinen ponnistelu turmelee naisellisuuden, s.6.

Syrjälä, L. & Numminen, M. (1988). Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopisto monistus ja kuvakeskus, Oulu.

Tasa-arvovaltuutetun tiedote 26.4.2004;
[http://www.noc.fi/taustasivut/artikkeliarkisto/kommentti/.](http://www.noc.fi/taustasivut/artikkeliarkisto/kommentti/))

Tervo Mervi. (2000). Urhean suomalaisuuden tosi kuva. www.kaltio.fi. 18.6.2005.

Tiihonen, Arto. (2002). Ruumiista miestä, tarinasta tulkintaa: oikeita miehiä – ja urheilijoita? Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 134. Kopijyvä Oy, Jyväskylä.

Tuomi & Sarajärvi. (2002). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Tuomola Elina. 8/01. SLU, Liikunnan ja Urheilun Maailma.

Työväennaisten Urheilulehti. (1922). Urheiluko sopimaton naisille.

Työväennaisten Urheilulehti. (1928). Naiset ja kilpaurheilu.

Työväennaisten Urheilulehti. (1934). Mietelmiä naisten kilpailemisesta.

Työväennaisten Urheilulehti. (1934). Onko pidettävä raja, mitä urheilulajeja naiset saavat harrastaa.

Työväennaisten Urheilulehti. (1938). Norjan TUL:n aktiivinen jäsen sanoo mielipiteensä naisista ja urheilusta..

Vilka, Hanna. (2005). Tutki ja kehitä. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.

Virtapohja, Kalle. (1998). Sankareiden salaisuudet. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi.

Wolf, Naomi. (1996). Kauneuden myytti. Kuinka mielikuvilla hallitaan naista. Kirjayhtymä, Helsinki.